

TILASTA TAAJAMAKSI

Reijolan kehitys taajamaksi ja taajama-asuminen kunnan sekä asukkaan näkökulmasta

Joensuun yliopisto
Yhteiskunta- ja aluetieteiden
tiedekunta
Historian oppiaineryhmä
Suomen historian pro gradu-
tutkielma
Marraskuu 2009
Jani Karhu

Sisällys

1. Johdanto.....	4
1.1 Taajamoitumisen yleisiä periaatteita.....	4
1.2 Tutkimusperinne	8
1.3 Tutkimustehtävä ja metodi.....	11
1.4 Metodi ja teoreettinen viitekehys.....	12
1.5 Kyselylomaketutkimus ja teemahaastattelut.....	15
1.6 Lähteet.....	18
2. Tilasta taajamaksi.....	20
2.1 Reijolan taajama-alueen historiaa	20
2.2 Taajamoitumisen alku Reijolassa.....	21
3. Reijolan taajaman kehitys.....	25
3.1 Väestön kasvu	25
3.2 Reijolan kehitys suhteessa Hammaslahteen.....	29
3.3 Nukkumalähiö vai jotakin muuta?	35
3.4 Suuremman varjossa vai valossa?.....	38
4. Elämää ja ympäristöä.....	43
4.1 Reijolan asukkaiden taustat.....	43
4.2 Muuttamisen motiivit.....	46
5.3 Asuminen Reijolassa.....	54
5.4 Ristiriitoja ja yhteisöllisyyttä	62
6. Reijolan tulevaisuus ja kehittäminen	65
6.1 Asukkaiden näkemykset Reijolan kehittämisestä.....	65
6.2 Profiloituva taajama-asuminen?.....	73
7. Yhteenveto	76

Lähdeluettelo ja kirjallisuus

Liitteet

1. Johdanto

1.1 Taajamoitumisen yleisiä periaatteita

Suomessa tapahtui suuri yhteiskunnallinen muutos 1960-luvulta alkaen. Ihmiset siirtyivät työn tai koulutuksen perässä suurin joukoin maaseudulta kaupunkeihin. Merkittävä alkusysäys tälle muuttoliikkeelle oli sotien jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien täysi-ikäistyminen. Sodan jälkeen muodostuneet pientilat olivat harvoin niin elinkelpoisia, että olisivat taanneet täyden elannon. Tästä syystä pientilalliset hankkivat sivutuloloja, joista merkittävimmät saatiin metsätöistä. Metsätöiden koneellistamisen myötä työvoiman tarve väheni ja samalla kapenivat elinkeinomahdollisuudet maa- ja metsätalouden piirissä.¹ Alkoi suuri muuttoliike maalta kaupunkeihin tai lähemmäs kaupunkreja. Muuttajia olivat erityisesti nuoret, joille maatalous ei näyttänyt tuovan leipää.

Muuttoliikkeen vauhdittamasta taajamoitumisesta vuodesta 1960 alkaen antavat hyvän kuvan seuraavat tiedot. Vuonna 1960 oli taajama-asutuksen osuus koko väestöstä 55,9 %, vuonna 1970 64,1 % ja vuonna 1980 72,1 %.² Elinkeinorakenteen muutos oli vastaavanlainen. Vuonna 1960 maa- ja metsätaloudesta elantonsa saavan ammatissa toimivan väestön osuus oli 35,6 %, vuonna 1970 20,5 % ja vuonna 1980 12,9 %. Samalla tarkasteluvälillä vuodesta 1960 vuoteen 1980 esimerkiksi palveluelinkeinojen osuus kasvoi 13,9 prosentista 25,3 prosenttiin.³ Kaiken kaikkiaan vuosien 1945–1974 välillä 1,3 miljoonaa ihmistä siirtyi maa- ja metsätalouden piiristä teollisuus- ja palvelualoille⁴.

Aluksi, 1960-luvulla, merkittävin muuttoliike Suomessa kohdistui suuriin, yli 20 000 asukkaan keskuksiin. 1970-luvulla tilanne muuttui niin, että pienemmät 2000–5000 asukkaan taajamat kasvoivat eniten.⁵ 1980-luvulla väestönkasvun painopiste siirtyi vielä pienempiin 500–2000 asukkaan taajamiin⁶. Kehityksessä tapahtunutta muutosta kuvaamaan määriteltiin vastakaupungistumisen käsite. Se ei kuitenkaan tarkoita suoranaista kaupungistumisen vastakohtaa, vaan alueellisen työjaon muutoksen, pikkukaupungistumisen ja alueellisen hajautumisen

¹ Peltola 1986.

² Peltola 1986, 25.

³ Peltola 1986, 66.

⁴ Aro 2007, 13.

⁵ Peltola 1986, 31.

⁶ Aro 2007, 17.

yhteisvaikutusta.⁷ Vastakaupungistuminen tuotiin suomalaiseen tutkimukseen ulkomaisesta tutkimuksesta. Vastakaupungistumisen katsottiin korvanneen kaupungistumisen merkittävimpanä asutusmallina, esimerkiksi Yhdysvalloissa 1970-luvulla⁸. Vastakaupungistumista kokonaisvaltaisempaan on toisaalta pidetty seutuistumisen käsitettä⁹. Tätä ilmiötä voidaan nimittää myös tasapainottuvan kehityksen kaudeksi. Muuttovirtojen muutos johti väestön tasapainoisempaan sijoittumiseen. Hyvinvointivaltion tehtävien laajentuminen lisäsi myös maaseutukuntien työpaikkoja ja siten niiden kehittymismahdollisuuksia.¹⁰ Muuttovirtojen siirtyessä enemmälti kaupungeista taajamiin muuttajien absoluuttinen määrä väheni, sillä suuret ikäluokat olivat jo löytäneet paikkansa työmarkkinoilta ja maa- ja metsätalouden muutos oli ohittanut jyrkimmän vaiheensa. Muuttajien määrän vähenemisessä oli osansa myös avoimien työpaikkojen puutteella ja taloudellisella taantumalla.¹¹

Seutuistumisen tai vaihtoehtoisesti tasapainottuvan kehityksen jälkeen alueelliset erot kasvoivat jälleen. 1990-luvulta alkaen julkisen sektorin leikkaukset ja uusien työpaikkojen sekä kasvavien toimialojen keskittyminen aikaisempaa harvemmille alueille johtivat muuttoliikkeen kasvuun ja saivat väestön hakeutumaan suuriin keskuksiin. 1990-luvun alun lama hillitsi alkuun muuttovirtoja, mutta taloudellisen kasvun myötä muuttomäärät maan ja kuntien sisällä kasvoivat nopeasti, jopa niin, että vuonna 2005 rikkoutuivat aikaisemmat muuttoliike-ennätykset.¹²

Muuttoliikkeen painopisteen muutos oli 1970-luvun aikana merkittävä, sillä suurimpien kaupunkien nettomuutto kääntyi ensimmäisen kerran tappiolliseksi vuonna 1977. Samaan aikaan väestökato haja-asutusalueilla jatkui, sillä niiden kohdalla tasapainottavaa käännettä ei tapahtunut.¹³ Kirkonkylätaajamat kasvoivat voimakkaasti 1970-luvulla, mutta kylätaajamat ainoastaan ollessaan 30 kilometrin etäisyydellä lähimmästä kaupunkimaisesta keskuksista. Kirkonkylätaajamien kasvu perustui teollisuuden ja palveluiden kehitykseen, kun puolestaan kylätaajamien kehitys riippui lähistöllä olevien kaupunkien tarjoamista työpaikoista.¹⁴ Tässä tutkimuksessa esillä olevat Hammaslahden ja Reijolan taajamat sekä Joensuun kaupunki muodostavat juuri tällaisen kolmiyhityden. Taajamoitumisen yleinen kehitys tulee hyvin esille Reijolassa, joka käytännössä

⁷ Vartiainen 1989, 50.

⁸ Berry 1976, 17.

⁹ Vartiainen 1990, 28.

¹⁰ Aro 2007, 180–182.

¹¹ Aro 2007, 39–40.

¹² Aro 2007, 18, 40.

¹³ Aro 2007, 17.

¹⁴ Peltola 1986, 125.

syntyi 1970-luvun pienten taajamien kehitysbuumin myötä. Reijolan kaltaisia suuremman kaupungin läheisyydessä olevia taajamia on monessa yhteydessä kutsuttu satelliittitaajamiksi.

Taajamien kehitys sai vetoapua myös aluepolitiikasta. Kaupunkien asuntotarjonta ei ollut riittävää, joten aluerakentamisen nimissä alettiin rakentaa lähiöitä suurempien kaupunkien laitamille. Valtio pyrki aluepoliittisten tukimuotojen avulla turvaamaan kehityksen muuttopainetta kokevilla alueilla ja toisaalta säilyttämään elinedellytykset muuttotappiollisilla alueilla¹⁵. Tukitoimilla oli suuri merkitys erityisesti niillä paikkakunnilla, jotka olivat olleet jo pitkään muuttotappiollisia. Tällaisissa kunnissa julkisten palveluiden kehitys oli suhteellisesti suurin ja lisääntyvillä valtionosuuksilla palveluita oli mahdollista kehittää niin, että ihmisten tarve lähtömuuttoon väheni.¹⁶

Taajamoitumista tutkittaessa on tarpeellista selventää taajaman käsitettä. Vuodesta 1954 alkaen taajaman käsitteen virallinen määritelmä oli ollut useaan otteeseen esillä Pohjoismaiden väestö- ja työvoimatilastovaliokunnan kokouksissa. Taajaman käsitettä oli käytetty väljästi, eikä sillä ollut esimerkiksi tutkimuksen kannalta tärkeää vakiintunutta määritelmää. Pohjoismaissa päätettiin vuonna 1960 ottaa valiokunnan ehdotuksen mukaisesti käyttöön yhteinen taajaman määritelmä, jota myös Suomen virallinen tilasto ryhtyi käyttämään:

”Taajamiksi luetaan kaikki rakennusryhmät, joissa on vähintään 200 asukasta ja joissa rakennusten välinen etäisyys ei yleensä ole 200 metriä suurempi. Se saa kuitenkin ylittää 200 metriä kun kyseessä on rakennusryhmä, joka kuuluu suuremman taajaman vaikutuspiiriin. Toisaalta tulee rakennusten välisen maksimietäisyyden olla pienempi kuin 200 metriä jos asutuksen luonne niin vaatii. Näin tapahtuu esim. silloin, kun taajaman ja maaseutuasetuksen välinen raja on epäselvä, ts. kun taajaman asutus ei näytä huomattavasti tiheämmältä kuin sitä ympäröivän alueen asutus.

Taajaman rajoittamisessa otetaan huomioon myös muut kuin asuinrakennukset, mm. sellaiset joita käytetään yksinomaan työpaikkoina. Maatalouden talousrakennuksia ei kuitenkaan katsota taajama-asutukseen kuuluviksi, mikäli ne sijaitsevat erillään tilan päärakennuksista. Taajaman ulkopuolella olevat laitokset esim. sairaalat, katsotaan taajamiksi vain siinä tapauksessa, että laitoksessa vakinaisesti asuva henkilökunta perheineen käsittää vähintään 200 henkeä. Sairaalan potilaita ei siis tässä tapauksessa oteta huomioon.

¹⁵ Aro 2007, 39–40.

¹⁶ Aro 2007, 40.

Taajama-asutuksen ei katsota katkeavan, vaikka rakennusten väli ylittääkin 200 metriä, jos rakennusten välisiä alueita käytetään yleishyödyllisiin tarkoituksiin (esim. tie, pysäköintipaikka, puisto, urheilukenttä ja hautausmaa). Sellaisia alueita ovat myös varastopaikat sekä rautatie- ja satama-alueet. Kesähuvila-alueita, jolla asutaan vain kesäaikana, ei lueta taajamaan kuuluvaksi. Taajaman rajaus suoritetaan hallinnollisesta jaosta riippumatta. Näin ollen taajama voi ulottua naapurikunnan puolelle.”¹⁷

Tätä samaa määritelmää käytetään nykyisinkin, tosin joitakin yksityiskohtia on tarkistettu. Taajaman käsitteen käyttöönotto kertoi yhteiskunnassa tapahtuneesta muutoksesta. Kaupungistuminen oli voimistunut ja maaseudun ja kaupungin välinen ero pieneni. Käytännössä uudet taajamat muodostuivat eräänlaiseksi välialueeksi siirryttäessä harvaanasuutilta alueelta kohti keskuksia. Aikaisemmat kirkonkylät ovat nykypäivän keskustaajamia tai kasvaneet jopa kaupungeiksi. Nykyään taajama on vakiintunut yleiskäsitteeksi kuvaamaan tilastokeskuksen määritelmän mukaista aluetta.

Tilastokeskuksen määritelmä sai voimakastakin kritiikkiä, eikä sitä pidetty kaikilta osin sopivana tutkimuskäyttöön. Määritelmän huomattavana heikkoutena nähtiin esimerkiksi elinkeinorajauksen poisjättäminen.¹⁸ Omaa tutkimustani ajatellen Tilastokeskuksen määritelmä tilastollisesta taajamasta on kuitenkin riittävän toimiva. Tutkimukseni käsittelee Joensuun kaupunkiin vuoden 2009 alusta liittyneen Pyhäselän kunnan alueella sijaitsevan Reijolan taajaman kehitystä. Tarkastelen Reijolan kehitystä myös suhteessa Pyhäselän kunnan entiseen keskustaajamaan Hammaslahteen sekä läheisen Joensuun kaupungin merkitystä Pyhäselän kunnan ja sen taajamien kehityksessä¹⁹.

Taajamoituminen on johtanut siihen, että Suomessa oli vuonna 2000 noin 750 yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän määritelmän mukaista taajamaa. Tämä määritelmä on hiukan tiukempi kuin Tilastokeskuksen määritelmä, mutta periaatteeltaan on sama. Asutuksen keskittymisestä taajamiin kertoi se, että 80,6 % väestöstä asui nimenomaan taajamissa. Toisaalta taajamat kattoivat ainoastaan vajaat 2 % maamme pinta-alasta. Kolmasosa tästä taajama-alasta oli syntynyt vuosien 1980–2000

¹⁷ SVT VI C: 103 XI: 6-7. Lainattu selvyuden vuoksi kokonaisuudessaan.

¹⁸ Peltola 1986, 8.

¹⁹ Karttaliite 5.

välisenä aikana.²⁰ Vuonna 2005 jo 84 % väestöstä asui taajamissa, mutta taajamien määrä ei ollut kasvanut. Muutto on siis suuntautunut vanhoihin keskuksiin.²¹

1.2 Tutkimusperinne

Historiantutkimuksessa ei ole aikaisemmin tehty tämänkaltaista taajamatutkimusta. Lähimmät vertauskohdat löytyvät sosiaalishistorian väestö-, muuttoliike- ja paikallishistoriallisesta tutkimusperinteestä. Sosiaalishistoria ei ole selvärajainen tutkimusalue tai -tapa. Sosiaalishistoriallinen lähestymistapa voi pitää sisällään taloushistoriallisia, luokkahistoriallisia tai vaikkapa väestöhistoriallisia elementtejä.²² Toinen tälle tutkimukselle tärkeä tutkimusperinteen haara on yhteiskuntatieteiden ja suunnittelumaantieteen puolella tehty yhdyskuntarakennetta ja sen kehitystä kuvaava tutkimus.

Paikallishistoriallisessa tutkimusperinteessä on ollut monia eri vaiheita. Tutkimus alkoi muuttua tieteellisemmäksi 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa talous- ja sosiaalishistorian kehittymisen myötä. Aluksi tutkimukset olivat laajoja vähän kaikesta mahdollisesta kertovia teoksia.²³ Myöhemmin paikallishistorian tutkimuksen keskeiseksi näkökulmaksi nostettiin väestöhistoria ja erityisesti ”tavallisen ihmisen” historia²⁴. Suomalaisessa paikallishistoriallisessa tutkimusperinteessä suunnannäyttäjänä ovat olleet Väinö Voijonmaan *Tampereen kaupungin historia* ja Eino Jutikkalan *Sääksmäen historia*. Uutta näkökulmaa tutkimukseen toi 1940-luvulla Pentti Renvall. Renvallin artikkeli *Paikallishistorian tutkimus ja paikallishistorian esitys* Turun Historiallisessa Arkistossa (IX 1945) katsotaan yhteisön historiaan keskittyvän tutkimussuuntauksen klassiseksi puoltopuheeksi.²⁵ Eräänä paikallishistoriallisen tutkimuksen merkittävimmistä kansainvälisistä vaikuttajista on 1950-luvulta alkaen nähty englantilainen W.G.Hoskins²⁶. Hoskins jakoi tutkimuksen eri teemoihin, kuten tutkittavan kohteen alkuperä, kehitys tai vaihtoehtoisesti kuihtuminen, ja toisaalta liitti tutkimukseen ympäristön- ja maisemanmuutoksen historiallisuuden²⁷.

²⁰ Ristimäki, Oinonen, Pitkäranta, Harju 2003, 9, 12 ja 13.

²¹ Tilastokeskus 2005, tilastolliset taajamat.

²² Haapala 1989, 16–17.

²³ Tommila 1996, 9, 15.

²⁴ Nummela 1996, 41–45.

²⁵ Tommila 1996, 9–16.

²⁶ Tommila 1996, 17.

²⁷ Hoskins 1985, 14 & Hoskins 1984,2.

Hoskinsin ajatuksia suomalaiseen tutkimukseen toi erityisesti Päiviö Tommila *Jyväskylän historiassaan*²⁸.

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisimmästä alueesta, Reijolasta, ei paikallishistoriallisesta näkökulmasta ole varsinaisesti aikaisempaa tutkimusta. Vesa Tuominen on tehnyt Pyhäselän kunnasta historiikin, mutta kyseisessä teoksessa ei perehdytä juurikaan Reijolaan, vaan sen kanta-alueen, Mulon, historiaan. Vuonna 2006 Mulo sai oman, Vesa Tuomisen toimittaman kyläkirjansa *Mulo muita mahtavampi*, jossa käydään varsin monivivahteisesti läpi Mulon alueen historiaa. Tämän tutkimuksen kannalta tärkeimmät alueeseen liittyvät paikallishistorialliset tutkimukset ovat Leena Juvosen *Vanhan Tohmajärven historia* ja Veijo Saloheimon *Pohjois-Karjalan asutusmuodot 1600-luvulla*.

Historiikit ovat lähestymistavaltaan varsin perinteisiä. Paikallishistoriaa lähestytään esimerkiksi elinkeinojen, kulttuurin ja väestökehityksen kautta. Ajallisesti ne keskittyvät yleensä 1960-lukua varhaisempiin tapahtumiin tai viimeaikaista kehitystä tarkastellaan muutoin hyvin suuripiirteisesti. Juvosen ja Saloheimon tutkimukset valottavat Mulon kylän historiaa ajalta ennen Reijolan taajamaa, eikä niistä ole saatavissa aineistoa esimerkiksi Reijolan syntyyn liittyvän kunnallisen päätöksenteon osalta. Reijolan perustamisvaiheiden tarkastelu onkin eräänlaista mikrotason poliittista historiaa.

Tutkimukseni keskeisiä elementtejä ovat esimerkiksi yhdyskuntarakenteen kehitys ja muuttoliike. Näihin elementteihin liittyvän tutkimuksen keskiössä on muilla tieteenaloilla ollut esimerkiksi kaupungistumiseen liittyvien ilmiöiden, kuten mahdollisen vastakaupungistumisen, selittäminen. Vastakaupungistumisen ensimmäisiä esittelijöitä oli amerikkalainen Brian J. L. Berry 1970-luvun puolivälissä²⁹. Toisaalta kaupungistumiselle on pyritty löytämään kokonaisvaltaisia malleja (esimerkiksi syklimalli).³⁰ Tutkimuksessa on seurattu ulkomaalaisia suuntauksia ja pyritty soveltamaan niitä Suomen oloihin. Muuttoliiketutkimuksen perinteen pohja on ollut hyvin poikkitieteellinen eikä sillä sen vuoksi ole ollut yhtä suurta paradigmaa. Toisaalta monitieteellisyyden on katsottu olleen rikkaus, joka on mahdollistanut esimerkiksi tieteenalojen välisten kriittisen vuorovaikutuksen.³¹

²⁸ Tommila 1996, 18.

²⁹ Berry 1976.

³⁰ Peltola 1991, 2-4.

³¹ Aro 2007, 42.

Yhdyskuntarakenteen kehityksen ja muuttoliikkeen tutkimusperinteen tärkeä edustaja on oman tutkimukseni kannalta Perttu Vartiainen, erityisesti tapaustutkimuksellaan *Pyhäselän kunta: yhdyskuntarakenteen ja maankäytön kehittämisen suuntaviivat*. Tutkimuksen lähtökohtana on maankäyttö ja rakennekehityksen suunnittelu Pyhäselässä, eikä siinä perehdytä yleiseen taajamakehitykseen tai Reijolan historiaan kovin perusteellisesti. Tutkimus painottuu väestökehityksen ja yhdyskuntarakenteen muutoksen sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien tarkasteluun. Toinen samaan perinteeseen kytkeytyvä tutkimus on Olli Peltolan väitöskirja *Kaupungistumisprosessi Suomessa 1960- ja 1970-luvuilla taajamoitumisen valossa* vuodelta 1986. Väitöksessään Peltola toi kansainvälisessä tutkimuksessa esillä olleen vastakaupungistumisen käsitteen suomalaiseen tutkimukseen. Reijolaa paikallistasolla ajatellen merkittävin yhdyskuntakehitykseen liittyvä tutkimus on Jukka Sihvosen vuonna 1994 Pyhäselän kunnan toimeksiannosta tekemä selvitys *Asukkaat mielipidevaikuttajina Reijolan osayleiskaavoitusprosessissa*. Selvitystä ei ole varsinaisesti painettu lainkaan ja siitä on vain kaksi kappaletta, Sihvosen oma ja kunnan versio. Selvityksessä Sihvonen raportoi Reijolan alueelle tehdyn kaavoitus- ja maankäyttöasenteita selvittävän asukaskyselyn ja aiheeseen liittyneiden haastattelujen tuloksia.

Muuttoliiketutkimuksen eräänlaisena pioneerintyönä on Suomessa pidetty Reijo Lennon väitöskirjaa *Maassamuutto ja siihen vaikuttaneet tekijät Suomessa vuosina 1878–1939*. Suomen sisäisestä muuttoliikkeestä ei ollut olemassa seikkaperäistä yleiskuvausta, minkä Lento pyrki tutkimuksellaan korjaamaan. Muuttoliikkeen yleisen tarkastelun lisäksi Lento pyrki määrittelemään syyt muuttoliikkeen vaihteluihin.³² Anders Järnegren ja Fosco Ventura puolestaan tutkivat yksilöiden muutoissa mahdollisesti ilmeneviä säännönmukaisuuksia Ruotsissa 1970-luvulla³³. Tämän tutkimuksen ansioiksi on katsottu historiallisten kiinnekohtien antaminen väestölliselle ja alueelliselle kehitykselle³⁴

Uudempaa muuttoliikkeen tutkimusta on tehty edelleen maantieteen, yhteiskuntatieteiden sekä myös sosiologian parissa. Tässä tapauksessa keskeisiksi nousevat yhteiskuntatieteistä maantieteilijä Mikko Kumpulaisen *Maallemuuttajat. Tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista*, Hannu Kydön väitös *Muuttajan muuttuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvuilla* sekä viimeisimpänä Timo Aron väitös *Julkinen valta ja maassamuuttoa*

³² Lento 1951, 12.

³³ Järnegren & Ventura 1976, 12–15.

³⁴ Söderling 1988, 50–51.

edistävät ja rajoittavat tekijät Suomessa 1880-luvulta 2000-luvulle sosiologian puolelta. Kumpulaisen tutkimuksessa on olennaista Joensuun seudun muuttoliikkeen ja muuttamisen motiivien tarkastelu sekä ”maallemuutto”-käsitteen problematisointi. Aro tuo muuttoliiketutkimukseen aikaisempaa laajemmin sosiaalishistoriallisen näkökulman, kun Kydön väitös käsittelee muuttoaikeita ja niiden suuntautumista yksilö-, alue- ja yhteiskuntatason ilmiönä. Nämä teemat tulevat esille myös tässä tutkimuksessa taajamakehityksen sekä muuttomotiivien historiallisena tarkasteluna.

1.3 Tutkimustehtävä ja metodi

Tämän tutkimuksen aiheena on taajamaksi rakentumisen historia sekä asumisen valintaan liittyvät motiivit. Esimerkkeinä käytän Pyhäselän kuntaa ja Reijolan taajamaa 1960-luvulta lähtien. Laajan ongelmanasettelun vuoksi lähestyn aihetta sekä kunnan että asukkaan näkökulmasta. Keskeiset tutkimuskysymykset kuntanäkökulman kannalta ovat:

- Miten Reijolan taajama sai alkunsa?
- Millainen on ollut Reijolan kehitys suhteessa ympäristöönsä?
- Miten kunnan toiminta ohjaa taajaman kehitystä?
- Mitkä ovat keskustaajama-satelliittitaajama-lähikaupunki-asetelman mahdolliset ongelmat tai erityispiirteet?
- Ovatko Reijolaa koskevat mahdolliset erityispiirteet kytkettävissä yleisesti havaittuihin ilmiöihin?

Asukasnäkökulmaa lähestyn seuraavien kysymysten kautta:

- Mitkä ovat keskeiset motiivit Reijolaan muuttaessa?
- Ovatko nämä motiivit vaihdelleet eri aikoina ja jos ovat, miksi?
- Millaisena Reijolan asukkaat asuinalueensa kokevat?
- Onko Reijolan väestöstä löydettävissä joitakin erityispiirteitä?
- Millaisena asukkaat näkevät Reijolan kehityksen ja kehittymisen?

Edellä mainitut kysymykset ovat tutkimusongelman kannalta keskeisiä teemoja. Kysymysten kautta on tarkoitus rakentaa kokonaiskuva Reijolasta sellaisena kuin se monipuolisen lähdeaineiston

mahdollisuuksia käytettäessä muodostuu. Kuntanäkökulma ja asukasnäkökulma kytkeytyvät laajempiin yhteiskunnallisiin teemoihin ja antavat Reijolan kehitykselle sille ominaiset piirteet.

Tutkimus on toteutettu yhteistyössä Joensuun kaupungin teknisen viraston kanssa toimeksiantosopimuksen kautta. Kytkös kaupunkiin antaa tutkimukselle lisäjuonteensa, sillä tuloksia on tarkoitus käyttää apuna Reijolan kehittämisessä ja alueelle laadittavassa osayleiskaavatyössä. Yhteistyö on vaikuttanut myös tutkimuksen tekoprosessiin, erilaisten aineistojen saatavuuteen ja aikatauluun.

1.4 Metodi ja teorettinen viitekehys

Tämän tutkimuksen metodinen perusta rakentuu muuttoliiketutkimuksessa yleisesti käytetyn kolmeen tarkastelutasoon jaotellun lähestymistavan väljään soveltamiseen väestö- ja paikallishistoriallisessa tutkimuksessa. Aikaisemmassa tutkimuksessa muuttoliikettä on tutkittu yksilön, alueen sekä yhteiskunnan näkökulmasta. Muuttoliikkeen teoriaa on pyritty rakentamaan näitä tasoja joustavasti tarkastellen. Tasojen yhdistelemisen kautta muuttoliike on nähty yhteiskunnallisista ja yksilöllisistä olosuhteista riippuvaisena.³⁵ Tässä tutkimuksessa muuttoliike tutkimuskohteena korvautuu suurelta osin tietyllä yksilöidyllä alueella, Reijolalla.

Yksilötason tarkastelu tapahtuu kyselylomakkeiden ja haastattelujen kautta. Alue-käsite jakautuu käytännössä kolmeen erikokoiseen alueeseen, Reijolan taajamaan, Pyhäselän kuntaan ja Joensuun seutuun. Näitä tarkastelen arkisto-, tilasto- ja kirjallisuuslähteiden avulla yksittäisinä tai toisiinsa liittyvinä tekijöinä. Yhteiskunnallisen tarkastelun taso kytkeytyy aikaisemman tutkimuksen nojalla alueelliseen ja yksilötasoon. Tavoitteena on siis yksilöllisen, alueellisen ja yhteiskunnallisen tason synteesi jossakin määrin yksilöllistä ja alueellista tasoa painottaen. Samalla on tarkoitus tavoittaa paikallishistoriallisessa tutkimuksessa käytetty näkökulma³⁶ sosiaalisen miljööseen, tiettyjen väestöryhmien ja elinympäristön yhteydestä.

Muuttoliiketutkimus on jaettu karkeasti kolmeen eri suuntaukseen: työvoiman liikkuvuuteen perustuvat tutkimukset, sosio-demografiset tutkimukset ja kognitiivis-behavioraaliset tutkimukset³⁷.

³⁵ Aro 2007, 52–53.

³⁶ Nummela 1996, 45.

³⁷ Aro 2007, 59–62.

Tässä tutkimuksessa on joitakin piirteitä etenkin kahdesta viimeksi mainitusta suuntauksesta. Molemmissa suuntauksissa on oltu kiinnostuneita muuttopäätöksistä joko sosiaalisista tekijöistä tai mikrotason yksilön tarpeentyydytyksestä käsin³⁸. Molemmat näkökulmat tulevat esille tarkastellessani asumisen motiiveja Reijolassa.

Väestö- ja paikallishistoriat kuuluvat sosiaalishistoriallisen tutkimuksen perinteeseen. Sosiaalishistoria on eräänlainen välittäjä, joka on tuonut systemaattista tutkimusotetta perinteiseen historiantutkimukseen ja toisaalta historiantutkimuksen menetelmiä yhteiskuntatieteisiin³⁹. Poikkitieteellisyys on tarpeen myös tässä tutkimuksessa, sillä metodina on perinteisen lähteisiin (esimerkiksi tutkimuskirjallisuus ja arkistolähteet) perustuvan historiantutkimuksen ja yhteiskuntatieteistä tutumman kyselylomaketutkimuksen yhdistäminen. Lisäaineistona on teemahaastatteluiden avulla kerätty materiaali. Käytännössä tutkimuksen lähde pohja on siis varsin laaja ja samalla erilaisia analyysimenetelmiä vaativa. Tutkimusongelma asettaa käytettävälle lähteille omat vaatimuksensa. Tämän vuoksi olen päätenyt ainakin historiantutkimukselle harvinaisempaan tapaan yhdistää mainitut menetelmät. Syy on varsin selkeä. Arkistolähteet voivat harvoin suoraan vastata kysymykseen, miksi asukas muutti Reijolaan. Näin on etenkin, jos halutaan tietää nimenomaan asukkaan oma näkemys. Toisaalta asukkaan saattaa olla vaikea vastata siihen, millainen oli Reijolan taajaman syntyprosessi kunnan hallinnossa.

Reijolan syntyprosessin ja kehityksen selvittämiseksi olen käynyt läpi asiaa koskevat kunnallishallinnon asiakirjat sekä Pyhäselän kunnan kunnalliskertomukset. Asiakirjoista olen pyrkinyt löytämään olennaiset Reijolan kehitykseen vaikuttaneet seikat. Koska Reijola on omana taajamanaan tullut tilastoihin varsin myöhään, on Reijolan alueen asukasmääriä vuosilta 1965–70 selvitetty henkikirjoihin perustuen. Muutoin Reijolan ja muiden esille olevien paikkakuntien väestön muutoksia olen tutkinut tilastokeskuksen ilmoittamien tai kunnan itsensä ilmoittamien henkikirjoitukseen tukeutuvien lukujen avulla. Erilaista näkökulmaa Reijolan kehitykseen olen hakenut haastattelemalla Pyhäselän kunnan ja Joensuun kaupungin luottamushenkilöitä ja virkamiehiä.

Kyselylomakkeen kysymystenasettelussa en ole pyrkinyt äärimmäisen tiukkaan käsitteiden etukäteisoperationalisointiin, vaikka sellaista yleensä kvantitatiivisessa survey-tyyppisessä tutkimuksessa tavoitellaankin. Kuitenkin keskeisiä vakiintuneita käytäntöjä on noudatettu.

³⁸ Aro 2007, 60–62.

³⁹ Haapala 1989, 14–15.

Kysymykset on pyritty viemään mahdollisimman lähelle vastaajien kokemusmaailmaa ja tutkimuksen tiedon tarve suhteessa saatavaan tietoon on eritelty teemoiksi keskeisten käsitteiden kuten *asuminen* tai *kehittäminen* mukaan⁴⁰. Kysymykset on muodostettu ensisijaisesti ajatellen vertailukelpoisuutta aikaisemman Reijolaa koskeneen asukaskyselyn⁴¹ kanssa. Nähdäkseni empiriaperusteisessa historiantutkimuksessa ei tiukalle teoriapohjaiselle käsitteen määrittelylle ole tarvetta. Vastausten kvantitatiivinen analyysi on tehty tietokoneella SPSS-ohjelmaa käyttäen.

Aineiston analysoinnissa on käytetty pääasiassa kuvailevia tilastollisia menetelmiä, kuten frekvenssi- ja prosenttijakaumia ja graafisia esityksiä. Tutkittavien ominaisuuksien keskinäisiä riippuvuuksia on tarkasteltu ristiintaulukoinneilla sekä niihin liittyvillä prosenttiosuustarkasteluilla. Lomakkeen avoimien kysymysten vastaukset on analysoitu sisällönanalyysiin perustuen. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Aineiston analysoinnin olen pyrkinyt suorittamaan systemaattisesti ja lähdekritiikin huomioonottaen. Aineisto voidaan myös kvantifioida eli analyysia jatketaan tuottaen sanallisesta aineistosta määrällisiä tuloksia. Näin on tehty joidenkin avoimien kysymysten vastauksien kohdalla. Toimenpide on ollut välttämätön vastausten saamiseksi SPSS-ohjelmalla analysoitavaksi. Kvantifiointiin mahdollisesti liittyviä ongelmia käsittelem enemmän muuttamisen motiivien yhteydessä luvussa 5.2.

Kokonaisuutena lomakkeiden ja haastattelujen tulosten analyysi perustuu vastaajien kokemusten tulkintaan näiden elämissaailmasta käsin. Tässä tapauksessa tuo elämissaailma on Reijola. Tulkinnan tavoitteena on käsitteellistää tutkittava ilmiö eli kokemuksen merkitys. Tavoitteena on toisin sanoen tehdä jo tunnettu tietyksi. Pyrkimyksenäni on siis nostaa tietoiseksi ja näkyväksi se, mikä on koettu itsestään selväksi tai se, mikä on koettua mutta ei tietoisesti ajateltua. Tässä tutkimuksessa tämä tulee esille esimerkiksi Reijolaan liitetyissä itsestäänselvyyksissä ja mielikuvissa: ”Joensuun läheisyys on Reijolan kehitykselle ratkaisevaa?”, ”Reijola on lapsiperheiden suosiossa?” tai ”Reijola on Joensuun nukkumalähiö?”.

Koska tutkimus sisältää erilaisia aineistoja, täytyy analyysimenetelmienkin olla erilaisia. Vaikka laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä on ollut tiettyä vastakkainasettelua, on monissa yhteyksissä tuotu esille, että tuo vastakkainasettelu on turhaa ja eri menetelmien yhdistäminen

⁴⁰ Katso esim. Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1994, 118-130.

⁴¹ Sihvonen 1994.

mahdollista⁴². Käytännössä analyysissä on piirteitä metodologisesta eklektismistä. Tässä metodin merkitys perustuu siis siihen, että sen avulla kyetään ratkaisemaan asetettu ongelma tai vastaamaan tutkimuskysymyksiin, todellisuuskäsitysten pohtiminen on toisarvoista. Yksi syy tällaiseen menettelyyn on tutkimuksen tulosten tulkinnan helpottaminen suhteessa käytännön tarkoituksiin esimerkiksi aluesuunnittelussa.

Valittu metodi tarkoittaa käytännössä teoriasidonnaista analyysiä. Teoriasidonnaisessa analyysissä on tiettyjä teoreettisia kytkentöjä, jotka toimivat apuna analyysin tekemisessä. Kaikkiaan analyysissä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaavaa vaan uusia ajatuksia herättävää. Teoriasidonnaisen analyysin logiikka on abduktiivista päättelyä. Tutkija pyrkii yhdistelemään aineistosta saatuja havaintoja sekä valmiita malleja.⁴³ Tässä tutkimuksessa toimintamalli näkyy esimerkiksi tarkasteltaessa muuttoliikkeessä havaittujen yhteiskunnallisten trendien näkyvyyttä Reijolan kehityksessä tai aikaisemmassa tutkimuksessa määriteltyjen muuttamisen syyluokittelujen vastaavuutta Reijolan osalta esille tuleviin syihin.

1.5 Kyselylomaketutkimus ja temahaastattelut

Tutkimuksen asukaslähtöisen näkökulman tarkastelua varten on kerätty haastattelujen ja kyselylomakkeen avulla kvalitatiivinen sekä kvantitatiivinen aineisto. Kyselylomakkeilla kerätyn aineiston avulla on tarkoitus saada vastaus kysymyksiin: miksi ihmiset ovat muuttaneet Reijolaan, ovatko nämä syyt vaihdelleet eri aikoina ja millaisena he asuinalueensa kokevat. Henkilöhaastattelut mahdollistavat lomakekyselyitä laajemman syventymisen aiheeseen ja niiden tarkoituksena on toimia lomakeaineistoa tukevana elementtinä.

Kyselylomake jaettiin kahdessa eri vaiheessa yhteensä 301 kotitalouteen. Lisäksi mahdollisen lisämateriaalin saamiseksi oli Reijolan kirjastossa kolmen viikon ajan riittävä määrä kyselylomakkeita ja palautuslaatikko. Yhteensä täytettyjä lomakkeita palautui 102 kappaletta, kirjastossa olleen laatikon osuus palautetuista lomakkeista oli kolme kappaletta.

⁴² Tuomi & Sarajärvi 2002, 68.

⁴³ Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.

Reijola koostuu alueista, jotka on rakennettu eri vuosikymmeninä. Kyselyn onnistumisen kannalta oli olennaista tavoittaa myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat asuneet Reijolassa taajamoitumisen alkuvaiheista saakka. Koska tutkimukselle oli keskeistä tavoittaa mahdollisimman paljon eri vuosikymmeninä paikkakunnalle muuttaneita asukkaita, jaettiin lomake eri aikoina rakennettuihin kortteleihin. Lomakkeita pyrittiin jakamaan sama määrä eri vuosikymmeninä (1970–2000-luvuilla) rakennetuille alueille. Tällaista metodia ei aineiston keruussa ole ilmeisesti aikaisemmin käytetty. Metodi luo mielestäni paremmat mahdollisuudet selvittää muuttamisen motiiveja eri aikoina kuin esimerkiksi lomakkeiden jakaminen satunnaisesti valittuihin talouksiin. Huomattavasti suuremmalla otannalla tilanne voisi olla toinen.

Kyselylomakkeessa on kolme eri osiota. Ensimmäisen osan avulla oli tarkoitus selvittää reijolalaisten taustoja, toisen osan asumista Reijolassa. Yhdessä kaupungin henkilökunnan kanssa on laadittu Reijolan kehittämistä ja tulevaisuutta koskeva 8 kysymystä käsittävä osio.⁴⁴ Lomakkeen lopussa oli maininta mahdollisuudesta jättää yhteystiedot mahdollista laajempaa haastattelua ajatellen. Lomakkeen kysymykset on suurelta osalta aseteltu niin, että ne ovat vertailukelpoisia Pyhäselän kunnan 1994 tilaaman asukaskyselyn kanssa. Kyselylomakkeen kysymykset on olennaiselta osaltaan aseteltu vertailukelpoisiksi myös joitakin vuosia sitten ilmestyneen Joensuun kaupungin kanssa yhteistyössä tehdyn Hanna Rauhalan pro gradu -tutkielman kanssa. Gradu käsitteli Joensuun seudun muuttoliikettä 2000-luvun alussa.

Kyselylomake koostui suljetuista monivalintakysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä. Suljettujen monivalintakysymysten etuna on nopea vastattavuus ja tulosten helppo tilastollinen käsiteltävyys. Haitaksi voisi ajatella esimerkiksi ”en osaa sanoa” -vastauksen houkuttelevuuden sekä epäonnistuneen luokittelun vaikean korjattavuuden. Suljetuissa kysymyksissä on käytetty erilaisia muotoiluja, mutta asennekysymyksissä suurimmaksi osaksi Likertin asenneasteikkoa. Kyseessä on tavallisesti 4- tai 5-portainen järjestysasteikon tasoinen asteikko⁴⁵. Vastaaaja valitsee asteikolta parhaiten omaa käsitystään vastaavan vaihtoehdon. Asteikkoja voi olla enemmänkin kuin viisi.

Toinen lomakkeessa paljon käytetty kysymysmuoto on sekamuotoiset kysymykset. Sekamuotoisissa kysymyksissä osa vaihtoehdoista on annettu valmiiksi ja yksi on yleensä avoin vaihtoehto (”Muu, mikä?”). Lisäksi mukana on dikotomisissa kysymyksissä, joissa on vain kaksi

⁴⁴ Lomake saatekirjeineen on liitteenä työn lopussa.

⁴⁵ Heikkilä 1998, 52–53.

vastausvaihtoehtoa. Yhdessä kysymyksessä solvelsin Osgoodin asteikkoa. Asteikon ääripäinä ovat vastakkaiset adjektiivit viisiportaisena asteikkona. Käyttämällä erilaisia kysymyksenasetteluja olen pyrkinyt luomaan lomakkeesta informaation saatavuuden kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisen ilman, että vastattavuus kuitenkaan kärsii.

Suljettujen kysymysten lisäksi lomakkeessa oli useita avoimia kysymyksiä. Vaikka avoimet kysymykset ovat sekä vastaajan että tutkijan kannalta usein hankalia, ovat ne välttämättömiä, kun mahdollisia vastausvaihtoehtoja ei tunneta tarkasti etukäteen. Tällaisessa tilanteessa vastaajalle on annettava mahdollisuus vastata täysin omavaltaisesti. Avoimien kysymysten käsittely on työlästä, ja mikäli kysyttyä asiaa ei koeta henkilökohtaiseksi tai jos se on vieras, avoimet kysymykset houkuttelevat myös vastaamatta jättämiseen.

Aineistoa syvennettiin haastatteluilla. Haastateltavat oli jaettu kahteen ryhmään. Reijolassa asuneet tai asuvat henkilöt olivat oma ryhmänsä. Heitä haastatteleamalla oli tarkoitus saada syvyyttä lomakeaineistoon sekä jossakin määrin syventää myös arkistolähteistä kerättyä Reijolan historiaa. Haastateltavat, lomakkeen kautta ilmoittautuneita lukuun ottamatta, olivat tekijän entuudestaan tiedossa olevia pitkäaikaisia alueen asukkaita. Kunnan virkamiehet sekä kunnallispoliitikot olivat toinen ryhmä. Kunnan toimijoita haastatteleamalla oli tarkoitus saada erilaista näkökulmaa arkistolähteistä löytyvään tietoon. Pöytäkirjoihin merkityn päätöksen taustalla voi olla hyvin monivivahteinen prosessi, jota asiakirjoista ei välttämättä saada selville. Tällaisia mahdollisia seikkoja pyrittiin saamaan esille toimijahaastatteluiden avulla. Haastatellut kunnan toimijat valikoituivat mukaan lähinnä tutkimusaiheen kannalta keskeisen virka- tai luottamustoimensa vuoksi.

Asukashaastatteluja oli yhteensä kahdeksan ja toimijahaastatteluja viisi. Yksi haastatteluista oli sekä asukas- että toimijahaastattelu. Kaikki haastattelut olivat henkilökohtaisia ja haastateltavat saivat valita ajankohdan sekä haastattelupaikan. Luottamuksellisuuden vuoksi haastateltuihin ei viitata nimillä vaan edellä mainitulla jaolla. Toimijahaastatteluihin osallistuneet ovat Pyhäselän kunnan tai nyttemmin Joensuun kaupungin pitkäaikaisia viranhaltijoita tai luottamushenkilöitä. Myös kunnallispoliitikot ovat olleet pitkään mukana päätöksenteossa, osa heistä on jo eläkkeellä.

Haastattelut on toteutettu puolistrukturoidusti eli teemahaastatteluperiaatteella. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Metodologisesti korostetaan esimerkiksi ihmisten tulkintoja asioista.

Teemahaastattelussa ei voi kysellä mitä tahansa, vaan pyrkimyksenä on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti.⁴⁶ Haastatteluja ei ole litteroitu sanatarkasti, sillä sellaisella metodilla ei olisi tämän tutkimuksen kannalta ollut merkittävää lisäarvoa. Haastatteluista olen kerännyt olennaisen informaation ja tulkinut sitä suhteessa muuhun aineistoon sekä tutkimusaiheeseen sen suhteessa haastateltavaan. Kaikki haastattelut on tallennettu haastateltavan suostumuksella digitaalisella tallentimella.

1.6 Lähteet

Lähteinä Reijolan kehityksen tutkimiseen käytän Pyhäselän kunnanvaltuuston ja hallituksen kokousten pöytäkirjoja sekä kunnalliskertomuksia. Lisäksi käytän Joensuun sekä entisen Pyhäselän kunnan maanmittaustoimiston arkiston karttoja ja asiakirjoja. Pöytäkirjat ovat luotettava lähde selvittäessä prosessien kulkua kunnassa, mutta eivät kuitenkaan kerro kaikkea tapahtumiin liittyntä; vain sen mitä on päätetty tai on ollut pakko kirjata ylös. Väestökehityksen arkistolähteenä toimivat Ilomantsin kihlakunnan henkikirjoittajan arkistosta saadut Pyhäselän henkikirjat sekä Tilastokeskuksen tilastot.

Henkikirjojen käyttö lähteenä väestön määrää selvittäessä ei ole täysin ongelmatonta, sillä merkintä- sekä laskentatavoissa on ollut epätarkkuuksia. Hyvä esimerkki on Pyhäselän kunnan väestömäärä. Henkikirjoituksen mukaan 1.1.1973 kunnassa oli asukkaita 4800, väestörekisterin perusteella 31.12.1972 väkeä oli 4741⁴⁷. Omaa tarkoitustani varten henkikirjat ovat kuitenkin tarpeeksi luotettavia, eivätkä henkikirjoista saadut luvut ole keskeisimmässä asemassa väestömäärien käsittelyssä. Aina kun on ollut mahdollista, olen käyttänyt Tilastokeskuksen lukuja. Tämä on ollut tarpeen jo pelkästään yhdenmukaisuuden ja vertailtavuuden mielekkyyden vuoksi.

Haastattelujen käytössä on myös omat ongelmatekijänsä. Haastateltava vastaa kysymyksiin pitkälti muistinsa ja mielikuviansa perusteella, missä on aina väärinmuistamisen ja erehtymisen vaara. On myös mahdollista, että kysymyksiin halutaan vastata tietyllä tavalla ja jokin asia halutaan kertoa tietoisesti tiettyjä seikkoja painottaen tai jotakin jätetään tarkoituksella kertomatta. Haastattelijan läsnäolo ja haastattelutilanteen äkinäisyys voivat myös vaikuttaa haastattelun sisältöön ja etenemiseen. Olen pyrkinyt ottamaan nämä tekijät huomioon analysoidessani haastatteluista

⁴⁶ Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.

⁴⁷ Pyhäselän kunnalliskertomus 1977, 6-7.

saamaani informaatiota. Tulkinnallinen varovaisuus on ollut tarpeellista etenkin poliittiseen päätöksentekoon liittyvissä seikoissa.

Haastattelun etuna on joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus selventää kysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä sekä käydä keskustelua aiheesta. Joustavuutta lisää mahdollisuus vaihtaa kysymysten järjestystä tilanteesta riippuen. Erityisenä etuna on mahdollisuus valita haastateltaviksi sellaisia henkilöitä, joilla on kokemusta tutkittavasta aiheesta sekä mahdollisuus saada sellaista tietoa, mitä ei asiakirjoista löydy. Haastatteleamalla saatu tieto voi olla monitasoista aina henkilökohtaisista kokemuksista perinnetietoon tai tarinoihin.

Kyselylomakkeella toteutetun survey-tutkimuksen parhaita puolia on mahdollisuus tavoittaa suuri määrä ihmisiä suhteellisen helposti ja kustannustehokkaasti. Kyselytutkimus eliminoi myös tutkijan vaikutuksen. Hän ei ole paikalla vaikuttamassa kysymyksiin tai vastauksiin esimerkiksi äänenpainoin. On toisaalta haasteellista saada lomakkeesta mahdollisimman nopeasti vastattava mutta tarkoituksenmukainen. On myös muistettava väärinkäsitysten mahdollisuus. Tutkija ei ole paikalla korjaamassa väärinkäsityksiä, eikä hän voi olla varma vastausten paikkansapitävyydestä. Postikyselyissä vastaamattomuus voi nousta korkeaksi ja avoimet vastaukset saattavat olla niukkasansaisia⁴⁸.

Kyselylomakkeella saatavassa aineistossa piilee virheen riski. Ihmisillä ei ole aina kiteytyneitä käsityksiä kysyttävistä asioista. Tästä huolimatta he valitsevat useimmiten jonkin vastausvaihtoehdon. Vastatessaan ihmiset saattavat ajatella hyvin erilaisia asioita. Kerätyn tiedon luotettavuus riippuu paljolti tarvittavan tiedon luonteesta. Tosiasioista, kuten iästä tai ammatista, voi saada varsin varmaa tietoa, mutta esimerkiksi asenteisiin ja mielipiteisiin liittyvä tieto on usein epäluotettavaa.⁴⁹

⁴⁸ Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.

⁴⁹ Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1994, 121.

2. Tilasta taajamaksi

2.1 Reijolan taajama-alueen historiaa

Reijola on Joensuussa, entisen Pyhäselän kunnan alueella sijaitseva taajama. Reijolan kanta-alue on Mulon kylä, joka on asutukseltaan huomattavasti Reijolaa vanhempi.⁵⁰ Reijolan varhaisempi historia onkin pitkälti Mulon historiaa. Reijolan nimenä oli ensin Reijolanmäki, mutta se vakiintui pian Reijolaksi⁵¹. Mulo on huomattavasti Reijolaa laajempi alue, joskaan Reijolan kasvaessa Mulon alue ei ole muuttunut. Mulossa oli Jaakkola-niminen tila, jossa vaikutti 1800-luvulla Pekka Reijonen -niminen isäntä. Hänen nimestään tuli yleisnimitys alueelle, jolla Reijola nykyisin sijaitsee. Myöhemmin Jaakkolan tila jakautui kolmeen eri osaan⁵². Pyhäselän kunta osti 1960-luvulla Aari Laitiselta tilan, jonka nimi myöhemmissä omistusluetteloissa mainitaan Reijolaksi⁵³. Reijosen nimi oli siis jäänyt pysyvästi alueen nimistöön.

Mulossa on asuttu aina 1500-luvulta saakka. Mulo ja Hammaslahti ovat 1600-luvulta asti olleet Pyhäselän alueen kaksi pääkylää, vaikkakin kunta itsenäistyi vasta vuonna 1925 erotessaan Kiihtelysvaarasta. Ensimmäinen asiakirjamaininta Mulosta on vuodelta 1631. Aikaisemmin Mulo oli osa Suur-Tohmajärven pitäjää.⁵⁴ Pyhäselässä oli virallisesti kolme maarekisterikylää, joista Mulo on yksi. Muita maarekisterikyliä olivat Hammaslahti ja Voudinkylä.⁵⁵ 1600-luvulla Mulon taloluku oli vakiintunut yhdeksäksi. Väestö oli alun perin ortodoksista. Ruptuurisodan⁵⁶ aikana (1656–1658) Mulon väestö vaihtui kokonaisuudessaan.⁵⁷ Autioituneelle alueelle alkoi tulla kaskea polttavaa väkeä Savosta.⁵⁸ 1700-luvulla väestö oli jo kokonaan luterilaista, ja isonjaon jälkeen tilaluku oli 31.⁵⁹

Maasto on Mulon alueella lievästi kumpuilevaa, ja Mulon asutus onkin eräänlaista kumpareille sijoittuvaa lakiasustusta. Mulon aluetta halkoo kaksi tärkeää liikenneväylää. Rautatie Joensuusta etelään sekä valtatie Lappeenrantaan jakavat Mulon kaistaleisiin, joista rautatien ja valtatie välillä

⁵⁰ Juvonen 1990, 70.

⁵¹ Vartiainen 1992, 10.

⁵² Jokinen 2003, 63.

⁵³ Pyhäselän kunnalliskertomus 1967, 32, Pyhäselän kunta.

⁵⁴ Saloheimo 1971, 72.

⁵⁵ Vartiainen 1992, 10.

⁵⁶ Ruotsi-Suomen kuningas Kaarle X Kustaa hyökkäsi 1656 Puolaan, venäläiset puolestaan itäiseen Suomeen.

⁵⁷ Saloheimo 1971, 75.

⁵⁸ Saloheimo 2006 20–23.

⁵⁹ Juvonen 1990, 70.

osa muodostaa Reijolan alkuperäisen alueen. Mulossa on useita suuria tiloja, jotka ovat tunnettuja ympäristössään. Tällainen tila on esimerkiksi Rantala, jolta kunta hankki maat Reijolan laajennusta sekä venesataman rakentamista varten⁶⁰.

2.2 Taajamoitumisen alku Reijolassa

1960-luvulla alkanut yhteiskunnallinen rakennemuutos näkyi selvästi myös Pyhäselän kunnassa. Pyhäselässä maa- ja metsätaloudella on ollut erityisen suuri merkitys elinkeinoelämässä. Vuonna 1960 peräti 66,8 % ammatissa toimivasta väestöstä sai elantonsa maataloudesta. Vuoteen 1975 mennessä tuo luku oli laskenut 38,9 prosenttiin.⁶¹ Pyhäselän maatalousvaltaisuus näkyi vielä 1990-luvullakin. Vuonna 1990 oli maa- ja metsätaloudessa työskentelevien osuus koko maamme työllisistä 8,8 %, mutta Pyhäselässä alkutuotannon osuus oli yli kaksinkertainen⁶². Esimerkiksi vuonna 1993 oli alkutuotannon osuus Pyhäselän työpaikoista 18,6 %⁶³.

Vastakaupungistumisella tai seutuistumisella tuskin oli vielä suurta roolia 1960-luvun alkupuolella, jolloin Reijolan taajaman ensimmäiset vaiheet käynnistyivät. Väestön siirtyminen maataloudesta muihin elinkeinoihin ja haja-asutusalueelta taajamiin tai ylipäätään lähemmäksi kaupunkia oli havaittavissa myös Joensuun seudulla. Tämän ilmiön siivellä Mulon kylän alue tuli osaksi laajempia alueellisia kehittämissuunnitelmia, joihin tuli sisältymään myös taajaman rakentaminen Muloon.

Pyhäselän kunta päätti 17.2.1964 osallistua Joensuun ympäristöä koskevan yleissuunnitelman laatimiseen. Yleiskaava käsitti Joensuun kaupungin sekä osittain Kontiolahden, Liperin ja Pyhäselän kunnat. Pyhäselän kunnanvaltuusto katsoi, että yleissuunnitelma on alueen kehityksen kannalta tarpeellinen. Suunnitelma koski noin 2330 hehtaarin aluetta Reijolanmäellä ja sen ympäristössä.⁶⁴

⁶⁰ Jokinen 2003, 129.

⁶¹ Pyhäselän kunnalliskertomus 1977, liite nro. 1.

⁶² http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_tyoeelama.html, 10.4.2006.

⁶³ Pyhäselän kunnalliskertomus 1994, 5.

⁶⁴ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 17.2.1964 30§, Pyhäselän kunta.

Reijolanmäelle oli tarkoitus perustaa uusi asutusalue. Liittyminen yleissuunnitelmaan siirsi alueen kaavoittamista myöhäisempään aikaan.⁶⁵ Lopullinen päätös Reijolan kaavoittamisesta tehtiin myöhemmin samana vuonna. Pohjois-Karjalan lääninhallituksen päätös kaavoituksen aloittamisesta esitettiin Pyhäselän kunnanvaltuustolle 21.12.1964. Samalla Reijolanmäelle asetettiin rakennuskielto ilman rakennuslupaa rakennettaville uudisrakennuksille. Tämä kielto oli voimassa toistaiseksi, kuitenkin enintään kolme vuotta.⁶⁶ Rakennuskiellon tarkoituksena oli rauhoittaa alue kaavoittamista varten.

Vaikka Muloon oli tulossa uusi taajama, osa alueen asukkaista ei uskonut Pyhäselän kunnan pystyvän hoitamaan alueen hyvinvointia tarpeeksi hyvin. Mulon ja Niittylahden koulupiirin asukkaista koostuva ryhmä päätti anoa tiettyjen alueiden liittämistä Joensuuhun. Perusteluinaan heillä oli mahdollisuus pienempään verotukseen ja epäily Pyhäselän kyvystä suoriutua joistakin liikennejärjestelyistä. Ryhmän huoli työllisyydestä oli myös eräs perusteluista.⁶⁷

Huolimatta mulolaisten pyrkimyksestä liittyä Joensuuhun, ei Reijolaan suunniteltua asutusaluetta päätetty peruuttaa. Kunnanvaltuustossa tehtiin 25.9.1967 yksimielinen päätös aloittaa Reijolan kaavoittaminen.⁶⁸ Mulon liittyminen Joensuuhun ei sen sijaan onnistunut, vaikka jotkut kunnanvaltuustossa ajoivat jopa koko kunnan liittämistä läheiseen kaupunkiin. Kunnanvaltuusto päätti vastustaa valtioneuvostolle tehtyä anomusta. Perustelut katsottiin täysin riittämättömiksi, eikä liitokseen löytynyt laillisiakaan perusteita. Kunnanvaltuusto katsoi, että se on täyttänyt velvollisuutensa Mulon alueen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ja että tuleva Reijolan asuinalue, jota varten kunta oli jo hankkinut 20 hehtaaria maata, parantaisi tilannetta entisestään.⁶⁹ Lääninhallitukselle lähetetty lausunto riitti perusteluiksi, ja Mulo säilyi osana Pyhäselkää. Vuonna 1974 virkaan astuneen kunnan entisen työntekijän näkemyksen mukaan mulolaisten pyrkimys liittyä Joensuuhun oli kunnalle selkeä viesti alueen kehittämistarpeista ja nopeutti osaltaan Reijolan rakentamista.⁷⁰

⁶⁵ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 17.2.1964 30§, Pyhäselän kunta.

⁶⁶ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 21.12.1964 108§, Pyhäselän kunta.

⁶⁷ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 26.1.1968 17§ liite 4, Pyhäselän kunta.

⁶⁸ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 25.9.1967 132§, Pyhäselän kunta.

⁶⁹ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 26.1.1968 17§ liite 4, Pyhäselän kunta.

⁷⁰ Toimijahaastattelu 28.7.2009.

Kaavoitettavalle alueelle määritettiin rajat 25.9.1967 pidetyssä kunnanvaltuuston kokouksessa. Kaavoitettava alue oli käytännössä neljän kantatilan mailla.⁷¹ Tilat Jaakkola nro 26, Rantala nro 27, Väänälä nro 28 ja Louhela nro 16 muodostivat alueen tulevalle Reijolan taajamalle.⁷² Lopullisen vahvistuksen kaavoitus sai huhtikuussa 1970, kun Pohjois-Karjalan lääninhallitus puolsi Pyhäselän kunnanvaltuuston esitystä. Samalla purettiin alueelle asetettu rakennuskielto, vaikka kunnanvaltuusto olikin hakenut sille jatkoa.⁷³ Tuolloin hyväksytyn kaavan yleisperusteluissa sanotaan seuraavaa: *”Joensuun ja sen ympäristön yleissuunnitelmaan nojautuen on rakennuskaava suunniteltu ensisijaisesti Joensuun ns. nukkumalähiöksi, joka tarjoaa jokapäiväisten palvelusten tasolla riittävät palvelutarpeet väestölle. Joensuun kaupungin ja Pyhäselän kunnan keskuksen Hammaslahden läheisyys merkitsee, että taajama lähikeskuksiin nähden on voimakkaasti alistetussa asemassa”*.⁷⁴ Tämä oli siis lähtökohtana taajaman rakentamisen käynnistyessä. Yleiskuvan kaavoitetusta alueesta voi tarkistaa karttaliitteestä 1. Kartasta näkyy koko kaava sekä erikseen tummalla värillä rajattuna ensimmäisessä vaiheessa hyväksytyksi tullut alue.

Uudelle asutusalueelle täytyi tehdä merkittäviä rakennustöitä. Suurinta yksittäistä valmistelua vaati Reijolan vesihuoltotyö, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa vesijohtojen vetämistä kaavoitetulle alueelle. Työstä järjestettiin tarjouskilpailu, jonka perusteella halvimman tarjouksen esittänyt urakoitsija valittiin suorittamaan työ.⁷⁵ Reijolaan oli päätetty vetää vesi Niittylahden alueelta. Urakka vesihuollon järjestämiseksi kesti pitkään ja vaikutti varsinkin maanomistajien arkeen, sillä esimerkiksi karja joutui ajoittain avoimien kaivantojen takia vaikeuksiin. Vesi- ja viemäryömaa sekä siihen liittyvät rakennukset otettiin urakoitsijalta vastaan vuona 1975⁷⁶.

Kunta vahvisti tonttien myynti- ja vuokrahinnat ennen kuin Reijolan rakennuskielto oli purettu. Kunta aloitti tonttien myynnin, vaikka vesihuoltotöitä ei ollut käynnistetty. Myyntihinnaksi asuntotonteille tuli käteiskaupassa 2 mk/neliö ja vuosivuokrahinnaksi 15 penniä/neliö. Hintojen katsottiin olevan sopusoinnussa naapurikuntien hintojen kanssa. Vaikka valtuuston kokouksessa esitettiin epäilyjä kaavoituksen toimivuudesta, hyväksyi valtuusto hinnat lopulta yksimielisesti.⁷⁷ Reijolan tonttien myynti aloitettiin, ja tonttikauppa alkoi toden teolla vuoden 1970 aikana.

⁷¹ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 25.9.1967 132§ liite nro.11. Pyhäselän kunta.

⁷² Juvonen 1990 621–622.

⁷³ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 11.5.1970 49§. Pyhäselän kunta.

⁷⁴ Reijolan asemakaavan selostus, Pyhäselän kunta.

⁷⁵ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.11.1970 147§, Pyhäselän kunta.

⁷⁶ Pyhäselän kunnalliskertomus 1975, liite 8.

⁷⁷ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 12.3.1969 66§, Pyhäselän kunta.

Kaavoituksen ensimmäisen osan ja vesihuoltotöiden valmistuttua alkoi Reijola kasvaa ja muuttui nopeasti vilkkaaksi taajamaksi. Vuoteen 1977 mennessä kaavoitusta oli muutettu viisi kertaa ja laajennettu kolme kertaa.⁷⁸ Kehityksen suuntaa säätelivät alueen laajemmat käyttösuunnitelmat kuten ratapihahanke, syväsataman rakentaminen Kiteenniemeen ja ohitustien rakentaminen. Ratapihaa ei lopulta koskaan rakennettu. Mielenpitoet hankkeen suhteen olivatkin varsin ristiriitaiset. Syväsatamahankkeeseen ei kunnassa ollut poliittista tahtoa⁷⁹.

Yhdeksänkymmentäluvulle tultaessa oli käynyt selväksi, että kunnan voimassa oleva yleiskaava oli taajamien osalta täysin vanhentunut. Ympäristölautakunta esitti toukokuussa 1992, että Reijolan alueelle laaditaan uusi yleiskaava.⁸⁰ Ehdotus sai kannatusta niin kunnanhallituksessa kuin - valtuustossakin ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdyttiin jo saman vuoden aikana. Kaavoitusprosessi oli varsin monivaiheinen ja kesti useamman vuoden.

Kaavan valmisteluprosessin yhteydessä tehtiin Reijolan osayleiskaava-alueella selvitys asukkaiden asuinalueeseensa liittyvistä näkemyksistä. Uuden kaavan tavoitteena oli tehdä Reijolan alueesta viihtyisä vaihtoehto Joensuun kaupungin osakeskuksille. Vuonna 1996 prosessi oli jo varsin pitkällä, mutta se päätettiin keskeyttää Niittylahdenrannan suunnittelun takia. Myöskään ohitustien linjaukset eivät olleet vielä selvillä. Hanke jatkui pari vuotta myöhemmin ja lopullisen hyväksyntänsä se sai 29.1.2001.⁸¹ Uuden kaavan voi tarkistaa karttaliitteestä 5.

⁷⁸ Joensuun maanmittaustoimiston arkisto, yleisesitykset: Pyhäselän kunta.

⁷⁹ Ympäristölautakunnan pöytäkirja 5.5. 1992 66§ Pyhäselän kunta.

⁸⁰ Ympäristölautakunnan pöytäkirja 5.5. 1992 66§ Pyhäselän kunta.

⁸¹ Reijolan osayleiskaava, kaavoituksen kulku- raportti. Pyhäselän kunta.

3. Reijolan taajaman kehitys

3.1 Väestön kasvu

Reijolan väestön kehityksen tarkastelun aloitan vuodesta 1965. Tällöin Reijola oli hiukan tiiviimpi asutuskeskittymä Mulon alueella. Vaikka Reijolan taajaman rakentaminen alkoi vasta viittä vuotta myöhemmin, erottui Reijola jo tuolloin asutuksensa sekä asukkaidensa suhteen hiukan ympäröivästä miljööstä.

Pyhäselän henkikirjoista vuosilta 1965–1967 tehdyn laskennan mukaan kahdellakymmenellä ”tilalla” oli Reijolan postiosoite. Reijolan asukasluku oli samasta lähteestä tarkasteltuna noin 130. Tämä tarkoittaa sitä, että Reijola ei vielä tuolloin täyttänyt tilastokeskuksen taajamamäärittelykselle asettamaa 200 asukkaan rajaa. Mulo oli luonteeltaan maatalousvaltaista aluetta ja tilojen pääelinkeinona oli maatalous. Reijolan asukkaista suurin osa ei kuitenkaan enää ollut tilallisia tai pienviljelijöitä. Henkikirjassa ilmoitettujen isäntien ammattina on vain viidessä tapauksessa tilallinen tai maanviljelijä. Muiden elanto on tullut esimerkiksi asentajana tai muurarina työskentelystä.⁸² Vuonna 1957 paikkakunnalle muuttaneen henkilön muistikuvat vastaavat varsin hyvin henkikirjoista saatavaa kuvaa. Hänen mukaansa Reijolan alue erottui talotiheydeltään varsin heikosti ympäröivästä maaseudusta, mutta asukkaiden elinkeinot poikkesivat tavallisesta agraaritaloudesta.⁸³

Reijolan kehittyminen oli alkanut jo 1960-luvun lopulla. Vuoden 1970 henkikirjoituksen perusteella talouksien määrä oli kasvanut huomattavasti, 37 kappaleeseen. Asukasluku oli henkikirjojen perusteella noin 150 henkeä. Reijolassa asuvien toimenkuva ei ollut juurikaan muuttunut edellisistä vuosista. Maanviljelystä harjoitettiin suhteessa saman verran kuin vuosina 1965–1967, ja joukosta löytyy yksi kauppias ja liikkeenharjoittajakin.⁸⁴

Reijolan väkiluku oli vuonna 1970 siis noin 150 henkeä. Koko kunnassa oli asukkaita väestölaskennan mukaan 4917 ja henkikirjoitettua väestöä 5107. Maa- ja metsätaloudesta sai elantonsa 689 miestä ja 380 naista. Maatalous on siis ollut merkittävin elinkeino Pyhäselässä.⁸⁵ Näyttää siltä, että Reijola oli varhaisista vaiheistaan saakka elinkeinorakenteeltaan kunnan

⁸² Pyhäselän henkikirjat 1965–1967.

⁸³ Asukashaastattelu 13.8.2009.

⁸⁴ Pyhäselän henkikirjat 1970.

⁸⁵ Pyhäselän kunnalliskertomus 1974, 4-11.

keskimääräisestä luonteesta poikkeava. Reijolan irtautuminen ympäröivästä maatalousalueesta oli siis havaittavissa jo 1960-luvun lopulla.

Vaikka asukasmäärä Reijolassa näyttääkin kasvaneen 1960-luvun lopulla, oli esillä toisenkinlaisia näkymiä. Kouluikäisten lapsien määrä oli vähentynyt alueella siinä määrin, että Mulon kansakoulua uhkasi jopa lakkauttaminen, mikäli tilanne ei paranisi. Koulussa opettajana tuolloin toimineen haastateltavan mukaan syynä tilanteeseen ei ollut yleinen maalta kaupunkiin muuttaminen, vaan yksinkertaisesti notkahdus ikäluokkien suuruudessa – aikaisempien tilalle ei ollut vielä tullut uusia.⁸⁶ Tämän puolesta puhuu sekin, että Reijolan alueen asukasmäärä oli noussut. Toisaalta Mulon koulun oppilaat tulivat Reijolaa laajemmalta alueelta ja samaan aikaan kunnassa oli meneillään voimakas väestön väheneminen. Tilanne on mielenkiintoinen, sillä esimerkiksi Timo Aro katsoo väitöskirjassaan, että pikkukyliä ja taajamien kasvu, joka tapahtui suurempien paikkojen kustannuksella, alkoi vasta 1970-luvulla⁸⁷. Toisaalta henkikirjojen perusteella tehdyt laskelmat suhteellisen pienestä joukosta (vrt. Reijola) eivät välttämättä vastaa 100-prosenttisesti todellisuutta.

Vuonna 1965 oli Pyhäselän kunnan väkiluku 5335 asukasta, minkä jälkeen määrä alkoi laskea. Alimmillaan asukasluku oli vuonna 1972. Kunnassa oli 31.12.1972 väestörekisterin mukaan 4741 asukasta.⁸⁸ Ihmisten muuttaminen kaupunkiin näkyy tässä kehityksessä varsin selvästi. Kunnan väestön kokonaismäärän laskusta huolimatta Reijola kasvoi 1970-luvun alusta alkaen. Uudet tontit olivat myynnissä ja kysyntää riitti. Alueella tapahtunutta muutosta voi vertailla karttaliitteiden 1 ja 2 avulla. Vuoden 1977 kartassa näkyy valmiina Reijolan ensimmäinen rakennusvaihe.

Vuonna 1980 Reijolassa oli väestölaskennan mukaan 684 asukasta. Asukkaiden määrä oli siis kasvanut yli viidelläsadalla vuodesta 1970. Kun koko kunnassa oli 4741 asukasta vuonna 1972 ja 5243 asukasta vuonna 1980, oli kunnan sisällä tapahtunut kasvu vähäisempää kuin Reijolassa tapahtunut kasvu. Tästä voi päätellä, että kunnassa on tapahtunut myös sisäistä muuttoliikettä Reijolan hyväksi.⁸⁹ Reijolan kehitys näyttäisi heijastavan havaittua⁹⁰ kehitystä, minkä mukaan kylätaajamat kasvoivat ainoastaan, mikäli olivat lähellä suurempaa kaupunkikeskusta. Reijolan

⁸⁶ Asukashaastattelu 13.8.2009.

⁸⁷ Aro 2007.

⁸⁸ Pyhäselän kunnalliskertomus 1980, 5-7.

⁸⁹ Tilastokeskuksen väestölaskenta 1980, taajamat.

⁹⁰ Peltola 1986, 125.

tapauksessa tämä suurempi kaupunkikeskus oli Joensuu. Reijolan väestömäärän kehitys näkyy kuviossa 1.

Kaikkein voimakkainta kasvun aikaa Reijolassa oli 1980-luku, kasvu hiipui 1990-luvun alussa. Eräänä syynä voidaan pitää lamaa, joka hillitsi ihmisten intoa ja mahdollisuuksia uudisrakentamiseen. Myös lamavuosina valtakunnallisesti pohjalukemiin painunut muuttoliike voi olla vaikuttava tekijä⁹¹. Väestönkasvu oli Reijolassa vuosina 1990–1995 vain 89 henkeä. Lamasta huolimatta koko kunnan väestömäärä kasvoi 446 henkeä. Reijolan suhteellinen osuus kunnan väestömäärän kasvusta oli 1980-lukuun verrattuna siis laskenut huomattavasti.⁹² Reijolan kasvussa 1980-luvun lopusta 1990-luvun alkuun tapahtunut hidastuminen voi paikallisen maankäytön kannalta ajateltuna johtua kaavoitustilanteen pysähtyneisyydestä. Hitaamman vaiheen jälkeen alkanut kasvu on mahdollista selittää sillä, että menetettyä aikaa kurottiin tietyllä tapaa umpeen ja kasvua ohjattiin Reijolaan⁹³.

Kunnan päätöksenteossa mukana olleiden henkilöiden haastattelujen perusteella vaikuttaisi siltä, että tarve Reijolan kasvun hillitsemiseen oli kiivas⁹⁴. Asutusta haluttiin ohjata haja-asutusalueille sekä Hammaslahteen valmiiden palveluiden käyttäjiksi. Reijolan tonttitarjontaa rajoitettiin huomattavasti. Tilanne muodostui kunnan kannalta hankalaksi, sillä vaikka tulijoita pyrittiin ohjaamaan Hammaslahteen, ei Hammaslahdessa ollut tarjolla vetovoimaisia tontteja ja asutusalueita. Ihmiset hakeutuivat haja-asutusalueille, mikä oli puolestaan kunnan kannalta epäedullisempää kuin taajamiin muuttaminen.⁹⁵ Toisaalta voimakkaana jatkunut kasvu olisi saattanut kasvattaa paineita investoida Reijolaan. Tiukassa taloustilanteessa⁹⁶ se olisi tuskin ollut kunnan kannalta mielekästä. Seuraava kuvio havainnollistaa Reijolan ja Pyhäselän väestön kasvua.

⁹¹ Aro 2007, 18.

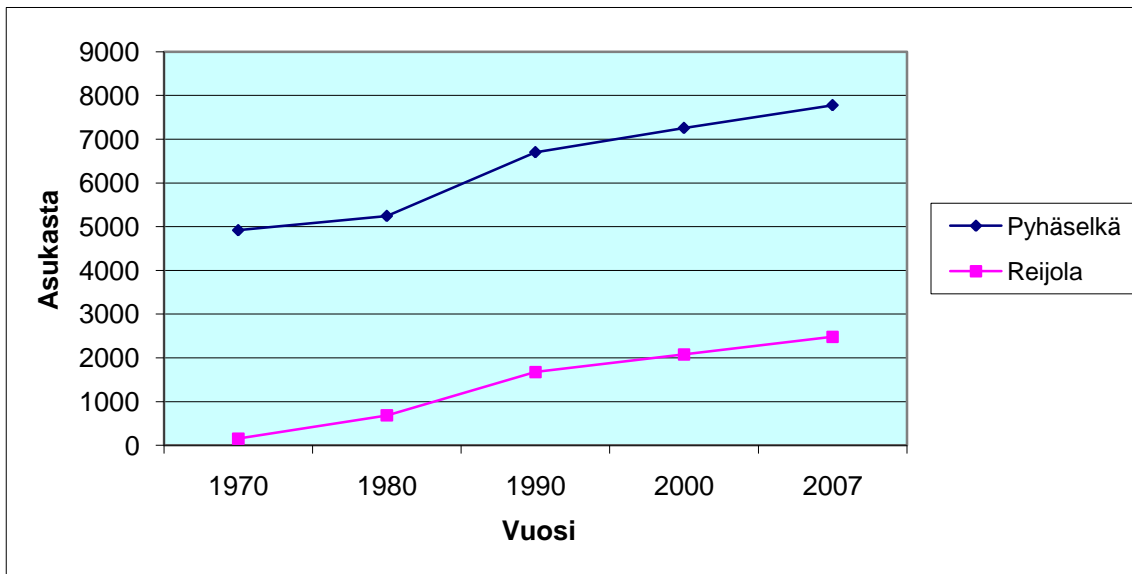
⁹² Tilastokeskus: väestölaskenta 1990 ja 1995, taajamat.

⁹³ Toimijahaastattelu 20.8.2009.

⁹⁴ Toimijahaastattelut 6.8.2009, 20.8.2009.

⁹⁵ Toimijahaastattelu 20.8.2009.

⁹⁶ Pyhäselän kunnalliskertomus 1992, 1.

Kuvio 1. Reijolan ja Pyhäselän väestömäärän kasvu 1970–2007

Lähde: Pyhäselän kunnan arvot: Tilastokeskus, väestölaskenta 1970–2000. Vuoden 1970 osalta Pyhäselän henkikirja ja 1980–2000 Tilastokeskuksen väestölaskenta, taajamat.

Kuvio 1. osoittaa, kuinka yhtenevää väestönkasvu on ollut Pyhäselän kunnassa ja Reijolan taajamassa. 1990-luvun loppu ja 2000-luvun alku ovat olleet Reijolassa jälleen uutta kasvun aikaa. Vuodesta 2000 vuoteen 2007 väestönkasvua on tapahtunut huomattavasti enemmän kuin 1990-luvun alkupuoliskolla. Kehityksen uudelleenkäynnistymistä ei ole estänyt kunnan päätös ohjata asuntorakentamista Hammaslahteen ja Niittylahden Sirniin. Kyseisiä alueita markkinoitiin ja tonttien hintoja alennettiin määräaikaisesti.⁹⁷

Pyhäselän kunta aloitti 1990-luvun puolivälissä uuden asutusalueen perustamisen Niittylahden rantaan, Pohjois-Karjalan opiston ympäristöön. Tämä vei omalta osaltaan huomiota ja muuttovirtaa pois Reijolasta, sillä alue on vain muutaman kilometrin päässä sieltä. Kunta oli saanut paljon kuluja aiheuttaneen opiston myytyä koulutuskuntayhtymälle, ja kun opiston toiminnan kehittymien vaikutti tämän vuoksi lupaavalta, ajateltiin koko alueen asemaa uudelleen⁹⁸. Alueelle suunniteltiin valtakunnallista puurakentamisen tutkimus-, kehittämis- ja koerakentamiskeskusta. Erityisen Niittylahdenranta-projektin myötä alueelle oli tarkoitus luoda työpaikkoja ja valtakunnallisestikin merkittävää erikoisosaamista. Projekti oli suurisuuntainen, käynnistyi varsin lupaavasti ja yhteistyökumppaneita löytyi. Suunnitelmat kariutuivat kuitenkin rahoitusongelmiin.⁹⁹ Vaikka

⁹⁷ Pyhäselän kunnalliskertomus 1996, 27.

⁹⁸ Toimijahaastattelu 28.7.2009.

⁹⁹ Pyhäselän kunnalliskertomus 1996, 6.

Niittylahden ranta-alueen kunnianhimoinen suunnitelma ei sellaisenaan toteutunutkaan, alueelle suunniteltu pientalorakentaminen käynnistyi.

Niittylahdenrannan asuinalueen synty sopii hyvin vertailukohtaksi suhteessa Reijolaan. Reijolan syntyprosessi oli varsin hidas. Vei useita vuosia ennen kuin varsinainen rakentaminen pääsi käyntiin. Niittylahden alue syntyi sen sijaan yhden idean myötä hyvin nopeasti. Se oli koko alkuidealtaan erilainen, vaikka lopputulos ei Reijolan rakennuskannasta juuri poikkeakaan. On vaikea arvioida, miten alkuperäisen tutkimus-, kehittämis- ja koerakentamiskeskusta koskevan idean toteutuminen olisi vaikuttanut Pyhäselän kunnan kehitykseen, mutta työpaikkaomavaraisuudelle sillä olisi ollut varmasti huomattava vaikutus.

3.2 Reijolan kehitys suhteessa Hammaslahteen

Reijolan nopea kehittyminen ei ole aina ollut ongelmaton, jos sitä tarkastelee suhteessa noin 16 km etelämpänä sijaitsevaan kuntakeskukseen, Hammaslahteen. Reijolan asukasmäärä on pitkään ollut suurempi kuin Hammaslahden. Asetelmassa on havaittavissa problematiikkaa, joka vaatii tarkempaa huomiota. Keskustaajaman asemastaan huolimatta Hammaslahden kehitys on ollut hitaampaa kuin Reijolan. Hammaslahti kasvoi 1980-luvun alkupuolelle saakka samaa vauhtia kuin Reijola. Sen jälkeen kehitys on hidastunut ja 1990-luvulla se pysähtyi lähes kokonaan.¹⁰⁰ Näissä arvioissa täytyy ottaa huomioon, että ne perustuvat taajamien asukasluokuihin ja muihin ominaisuuksiin, kuten pinta-alaan tai rakennusmäärään. Haja-asutusalueiden tai taajamien läheisyydessä mutta kuitenkin niiden ulkopuolella olevien asukkaiden vaikutus taajamien elinvoimaisuuteen on oma tekijänsä, jota en tässä tarkemmin lähde arvioimaan. On kuitenkin selvää, että taajamien ulkopuolisen väestön merkitys on ollut suurempaa Hammaslahdelle kuin Reijolalle¹⁰¹.

Hammaslahden kehitykseen vaikutti 1980-luvun puolivälissä toimintansa lopettanut Outokumpu Oy:n Hammaslahden kaivos. 1970-luvun alkupuolella alkanut kaivostoiminta merkitsi silloiselle muuttotappiokunnalle käännettä parempaan. Kaivos oli itse kuntaa lukuun ottamatta Pyhäselän alueen suurin työllistäjä. Kaivostoiminnan loppuminen 1980-luvulla vaikutti siihen, että Hammaslahteen perustettiin lääninvankila työllisyyttä parantamaan. Vuonna 1990 aloittaneen

¹⁰⁰ Tilastokeskus: väestölaskenta 1995 ja 2000, taajamat.

¹⁰¹ Toimijahaastattelu 20.8.2009.

vankilan tarjoamat työpaikat olivat kuitenkin vain kolmasosa siitä, mitä kaivostoiminta oli tuonut mukanaan. Vankila perustettiin Pyhäselkään valtiollisena tukitoimenpiteenä.¹⁰² Kaivostoiminnan loppuminen ja vankilan tulo Hammaslahteen vaikuttivat Hammaslahden kehitykseen, mutta eivät merkittävästi koko kunnan yleiseen Joensuu-johteiseen kehitykseen¹⁰³. Toinen kuntaa ja Hammaslahtea koetellut menetys oli Minova-Mineko Oy:n siirtyminen Joensuuhun 1989. Tämä vei kunnasta noin 50 teollista työpaikkaa¹⁰⁴.

Kunnan päätöksenteossa mukana olleiden henkilöiden haastattelujen perusteella Reijolan alueen voimakkaaseen kasvuun suhtauduttiin kahdelta eri kannalta. Uusien veronmaksajien saaminen oli hyvä asia ja erityisesti haluttiin muuttajia kunnan ulkopuolelta. Toisaalta Reijolan palveluiden ja muun kehittämisen suhteen esiintyi voimakasta erimielisyyttä. Asiassa oli havaittavissa jopa ideologisia sekä periaatteellisia puolia. Reijolaa ei haluttu kehittää keskustajama Hammaslahden ohi.¹⁰⁵ Esimerkiksi vuosien 1983 ja 1988 kunnalliskertomuksissa esillä olevat ennusteet Hammaslahden ja Reijolan väestömäärän kehityksestä povaavat Hammaslahdelle suurempaa kasvua kuin Reijolalle. Seuraava taulukko kuvaa Reijolan ja Hammaslahden väestömäärien kehitystä suhteessa toisiinsa.

Taulukko 1. Pyhäselän, Hammaslahden ja Reijolan väestökehitys 1970–2007

	1970	1980	1990	2000	2007
Pyhäselkä	4917	5243	6700	7254	7775
Hammaslahti	489	994	1547	1664	1688
Reijola	151	684	1675	2072	2481

Lähde: Pyhäselän henkikirjat 1970 Tilastokeskus: Väestölaskenta 1970, 1980, 1990 ja 2000, taajamat, Pohjois-Karjalan kuntien taajama- ja haja-asutusväestö 31.12.2007

Kuten taulukosta voi havaita, on Reijolan kasvu ollut nopeampaa kuin Hammaslahden ja Reijolan väestömäärä on ollut Hammaslahtea suurempi jo 1980–90-lukujen taitteesta saakka¹⁰⁶. Taajamien kehitys näyttää seuraavan jo esillä ollutta kaavaa, jossa kirkonkylätaajamien kasvu riippuu

¹⁰² Pyhäselän kunnalliskertomus 1986, 5.

¹⁰³ Vartiainen 1992, 12 ja 13.

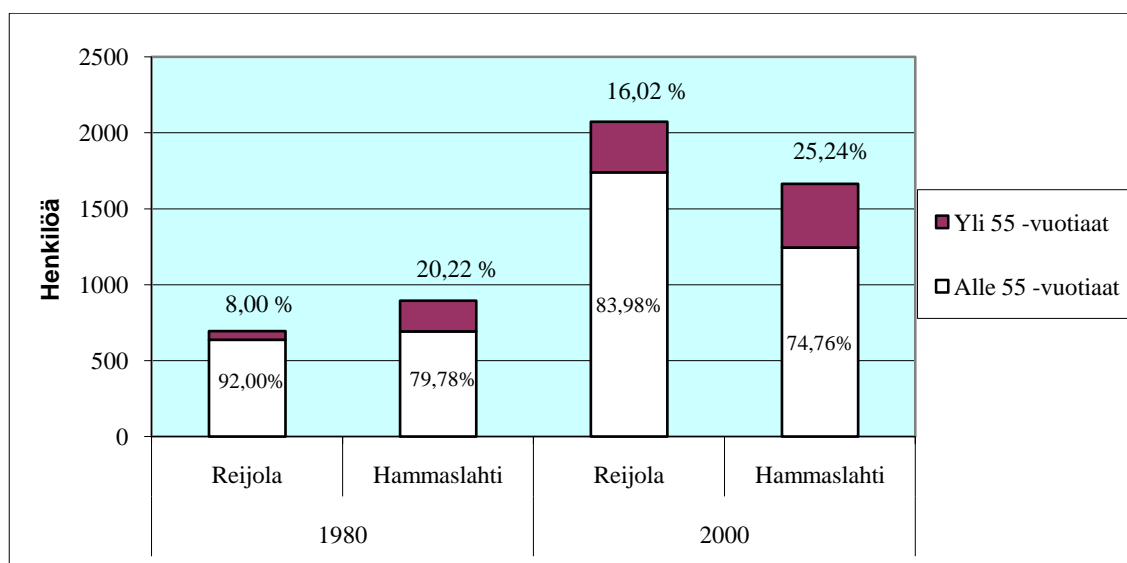
¹⁰⁴ Pyhäselän kunnalliskertomus 1990, 6.

¹⁰⁵ Toimijahaastattelut 6.8.2009, 20.8.2009.

¹⁰⁶ Vuonna 2000 Tilastokeskuksen laskentaperusteet muuttuivat hiukan, ja tämä muutos voi vaikuttaa vuoden 2000 lukujen oikeaan suhteeseen verrattaessa niitä aiempiin lukuihin. Sama on otettava huomioon tämän esityksen tulevissa kuvioissa. Laskentatapojen tulosten erilaisuutta ei ollut tässä tutkimuksessa mahdollista laskea, mutta Reijolan itsensä ja Reijolan ja Hammaslahden välisen kehityksen luonteeseen uusi laskentatapa ei vaikuta.

paikallisesta teollisuudesta ja kylätaajamat ovat riippuvaisia lähikaupungista. Hammaslahden menetettyä suurimmat työllistäjensä se ei ole pysynyt kehityksen mukana, vaikka kunta onkin tehnyt toimenpiteitä kasvun ylläpitämiseksi.

Toinen selitys taajamien väliselle kehitykselle etenkin 1990-luvun loppupuolelta alkaen voi olla tasapainoisemman kehityksen jälkeen alkanut uudelleeneriytymisen kausi. Sen myötä suurempiin keskuksiin kohdistunut muuttoliike kasvoi voimakkaasti. Mikäli Reijolan ajattelee kiinteästi Joensuuhun kuuluvaksi (etäisyys Joensuun keskusta noin 9 km) ja Hammaslahden syrjäisemmäksi pienkeskukseksi (Joensuun keskusta noin 27 km), voisi Reijolan kehitys suhteessa Hammaslahteen olla selitettävissä kyseisen teorian kautta. Nämä eivät tietenkään ole ainoita selittäviä tekijöitä, mutta yhteys näyttäisi olevan olemassa. Toisaalta kaavoituksesta vastaavalla henkilökunnalla voi pienessä kunnassa olla suuri merkitys siinä, kuinka maankäyttöä suunnitellaan ja mitkä alueet ovat kehittämissuunnitelmissa ensisijaisia. Jälkikäteen ajateltuna Hammaslahti sai mahdollisesti liian vähän huomiota suhteessa Reijolaan¹⁰⁷. Reijolan ja Hammaslahden kehityskaaret olisivat toisenlaisella painotuksella saattaneet olla erilaiset. Joensuun merkitystä Reijolan kehityksessä käsitellen laajemmin alaluvussa 3.4.

Kuvio 2. Reijolan ja Hammaslahden ikäjakauma vuosina 1980 ja 2000

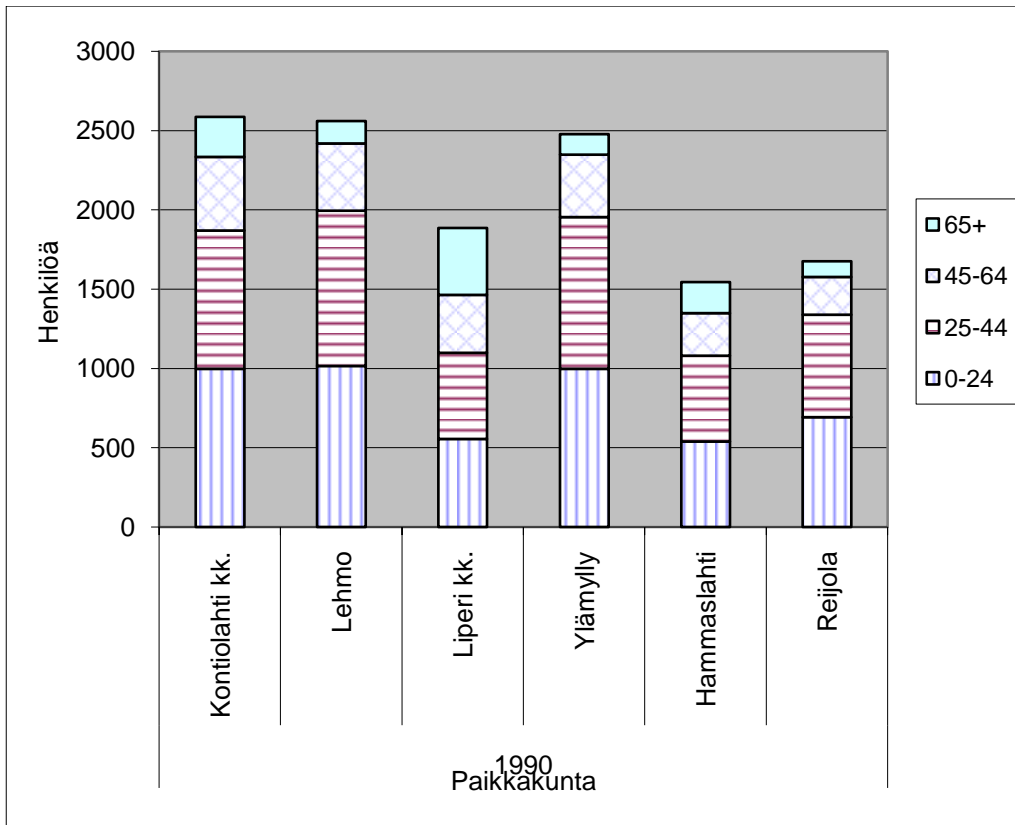
Lähde: Tilastokeskus: väestölaskenta 1980 ja 2000, taajamat

¹⁰⁷ Toimijahaastattelu 20.8.2009.

Edellä oleva kuvio havainnollistaa karkeasti Reijolan ja Hammaslahden väestön ikärakenteellista eroa. Reijolan väestö on nuorempaa kuin Hammaslahden. Ero on ollut huomattava etenkin Reijolan kehittymisen alkuvaiheessa vuonna 1980. Kuvio osoittaa selkeästi, millainen ero asukkaiden ikärakenteeseen syntyy, kun toiseen taajamaan asettuu enemmän nuoria ja lapsiperheitä, ja toisen taajaman kehitys on eri vaiheessa. Hammaslahti on varmastikin vanhana keskustaajamana ollut lähtökohtaisesti ikärakenteeltaan vanhempaa aluetta kuin Reijola, joka oli vuonna 1980 noin 10 vuoden ikäinen. Luvut tasoittuvatkin 2000-luvulle tultaessa. Taajamien kehityksen kannalta on merkittävää se, että Reijolan luvut näyttävät ikään kuin normalisoituneen, mutta Hammaslahden tilanne vaikuttaa huolestuttavalta, sillä yli 55 vuotta täyttäneen väestön osuus on kasvanut. Ikärakenne vaikuttaa suoraan taajaman olemukseen ja kehitysnäkymiin. Jos neljännes alueen asukkaista on eläkkeellä tai siirtymässä eläkkeelle lähivuosina, vaatii alueen väestömäärän ennallaan säilyttäminen hyvin voimakasta kehitystä. Lähitulevaisuuden väistämätön luonnollinen poistuma saa väestömäärän muutoin romahtamaan. Jos Hammaslahden väestömäärä kääntyy laskuun, on mahdollista, että alue joutuu muuttotappioalueen noidankehään. Tässä ilmiössä on kyse nuoriin ja aktiivi-ikäisiin painottuvasta lähtömuutosta, joka johtaa ostovoiman laskuun ja eri vaiheiden jälkeen alueen vetovoiman heikkenemiseen, mikä puolestaan ruokkii poismuuttoa.¹⁰⁸ Voisi ajatella, että suhteessa muihin alueella oleviin vaihtoehtoihin on Hammaslahden vetovoima heikentynyt jo 1980-luvulta alkaen.

Ilmiö ei ole ainutlaatuinen. Joensuun läheisyydessä on kaksi muutakin kuntaa, joissa on ollut samantyyppinen asetelma kuin Joensuun ja Pyhäselän välillä. Kontiolahden Lehmon taajama, joka sijaitsee Joensuun välittömässä vaikutuspiirissä, on kasvanut kuntansa kirkonkylän ohi. Myös väestörakenne on Lehmassa nuorempaa. Liperissä tilanne on Ylämyllyn taajaman ja kirkonkylän välillä vieläkin räikeämpi. Liperin kirkonkylän asukkaista on lähes neljännes ylittänyt eläkeiän, kun Ylämyllyllä vastaava väestömäärä on alle 10 %. Asetelma, johon liittyvät syrjäisempi taajamastatukseltaan vanhempi kirkonkylä, satelliittitaajama ja läheinen suurempi kaupunki, saattaa tuottaa tämänkaltaista kehitystä. Käsittelen asiaa enemmän luvussa 4.2. Kuviossa 3 on esimerkki vuoden 1990 tilanteesta.

¹⁰⁸ Aro 2007, 75.

Kuvio 3. Ikäjakauma kuntakeskuksissa ja satelliittitaajamissa vuonna 1990

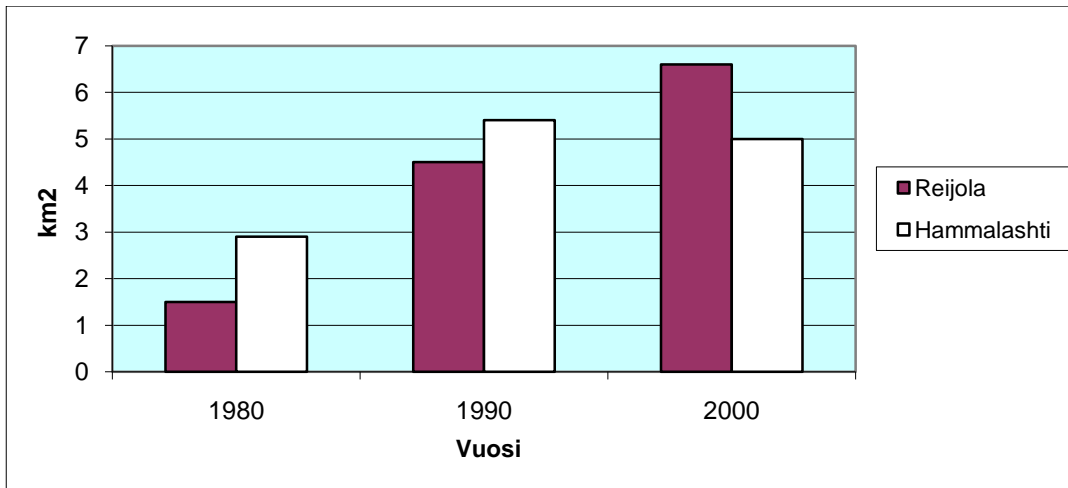
Lähde: Tilastokeskus: Väestölaskenta 1990, taajamat.

Reijola on väestönkasvunsa ohella kasvanut myös alueellisesti. Alkuperäiseen kaavoitukseen on tullut uusia kortteleita jokaisena vuosikymmenenä aina 1970-luvulta alkaen. Liitteenä olevista kartoista pystyy havaitsemaan kasvun niin alueellisesti kuin rakennusten määränkin osalta. Karttaliitteen 2 kartta on 1960- ja 1970-lukujen vaihteesta. Kartassa näkyy Reijolan alue ennen kuin rakentaminen aloitettiin.¹⁰⁹ Kolmas kartta on vuodelta 1977 ja osoittaa Reijolan ensimmäisen vaiheen valmistuneen¹¹⁰. Seuraavassa vaiheessa taajama laajeni Hernesuoan ja Mäntylän suuntaan. Tämä vaihe ja sitä seurannut Uutelan ja Huvimäen rakentaminen näkyvät kartassa vuodelta 1994¹¹¹. Hammaslahti oli aiemmin Reijolaa suurempi asukasmäärän lisäksi myös alueellisesti. Vaikka Reijola saavutti Hammaslahden väestömäärän jo 1980-luvun lopussa, ei taajama kasvanut pinta-alaltaan yhtä nopeasti. Tämän voi nähdä Reijolan pinta-alan kasvua havainnollistavasta kuviosta 4.

¹⁰⁹ Karttaliite 2.

¹¹⁰ Karttaliite 3.

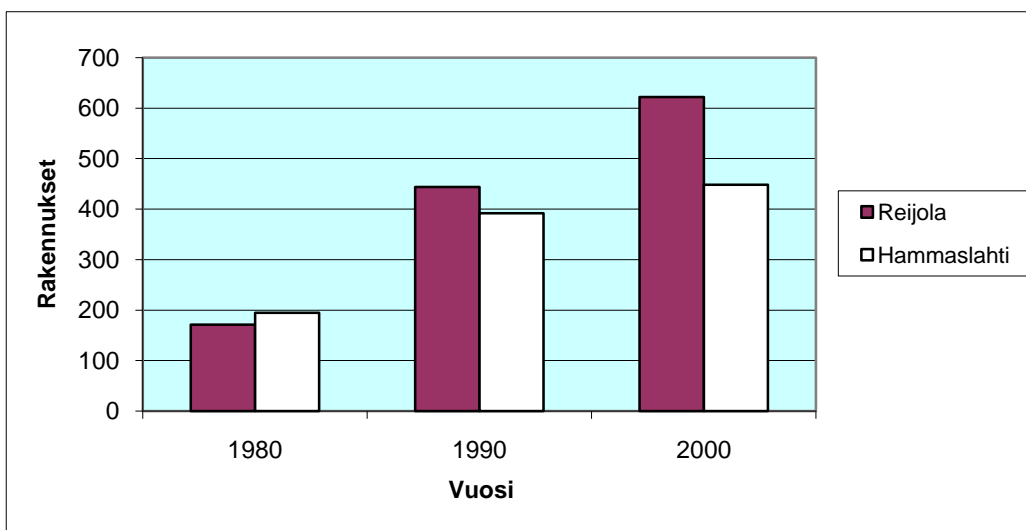
¹¹¹ Karttaliite 4.

Kuvio 4. Reijolan ja Hammaslahden pinta-alan kehitys 1980–2000

Lähde: Tilastokeskus: väestölaskenta 1980–2000, taajamat.

Reijola on kasvanut Hammaslahtea suuremmaksi siis vasta 1990-luvun aikana. Reijolan asukastiheys säilyi Hammaslahtea suurempana sen suuremmasta pinta-alasta huolimatta. Hammaslahden kasvu näyttää puolestaan olleen lähes pysähdyksissä koko 1990-luvun. Tilastokeskuksen tarkentuneen taajamamääritelmä- ja muodostusmenetelmän mukaan Hammaslahti on pienentynyt vajaan puoli neliökilometriä. Tämä seikka korostaa Reijolan kehityksen nopeutta suhteessa Hammaslahteen. Katson eri vuosien lukujen olevan vertailukelpoisia, sillä aikaisemmat luvut ovat olleet aikakontekstissaan relevantteja, eivätkä uudet määritelmät vaikuta aikoinaan kuvattuun tilanteeseen, vaan kertovat nykytilanteen.

Kuvio 5. Rakennusten määrä Reijolassa ja Hammaslahdessa 1980–2000

Lähde: Tilastokeskus: väestölaskenta 1980–2000, taajamat

Reijolassa on huomattavasti suurempi rakennustiheys kuin Hammaslahdessa. Vaikka Reijola oli vielä vuonna 1990 alueellisesti pienempi kuin Hammaslahti, rakennuksia oli selvästi enemmän. Reijolan rakennuksista on suurin osa yksi- tai korkeintaan kaksikerroksisia asuintaloja. Pientaloja on huomattavasti enemmän kuin rivitaloja. Kerrostaloja Reijolassa ei juuri ole. Hammaslahdessa on enemmän julkisia rakennuksia kuin Reijolassa, mikä johtuu palvelujen keskittymisestä Hammaslahteen. Tulevaisuudessa tilanne saattaa muuttua, sillä vuoden 2000 osayleiskaavaan on suunniteltu Reijolaan merkittävää palveluiden lisäystä¹¹².

3.3 Nukkumalähiö vai jotakin muuta?

Reijolan ja Hammaslahden välistä kehitystä on edellä kuvattu väestöllisten ja joidenkin rakenteellisten seikkojen avulla. Taajaman kehittäminen vaatii kaavoitusten, vesihuoltotöiden ja tienrakentamisen lisäksi myös palveluiden kehittämistä ja ylläpitoa, mikäli tällaiseen katsotaan olevan tarvetta. Reijolan merkittävimmät kunnalliset palvelut ovat päiväkotit, alakoulu, kirjasto ja terveysasema. Reijolassa on lisäksi pienehkö liikekeskus pankkeineen ja kauppoineen. Samoissa tiloissa toimi myös vapaapalokunta vuoteen 2009 asti. Liikekeskus rakennettiin 1980-luvun puolivälistä alkaen parissa eri vaiheessa. Voimakkaasti kasvanut taajama vaatii lisää palveluita. Reijolanristeyksen huoltoasema on 1980-luvun alusta saakka ollut eräänlainen Reijolan maamerkki. Suurin osa asukaskyselyyn osallistuneista oli sitä mieltä, että liikekeskus on liian pieni ja Reijolan keskustan palvelut riittämättömiä. Eräs vastaajista luonnehti alueen palveluja haja-asutustasoisiksi. Toisaalta joillekin vastaajille palvelut olivat varsin riittävät.

Päiväkoti¹¹³ ja alakoulun laajennus¹¹⁴ valmistuivat hiukan aikaisemmin kuin liikekeskus. Koulussa laajennuksen aikana työskennelleen henkilön muistikuvien mukaan laajentamistarve oli ollut olemassa jo pitkään, mutta kunta suhtautui asiaan nihkeästi¹¹⁵. Ennen 1980-luvun alussa alkanutta vaihetta Reijolan palvelut olivat tavanomaiset; muun muassa kansakoulu, kyläkauppa ja Mulon kirjasto. Terveystalo sijaitsi Niittylahdessa. Reijolassa oli 1980-luvun puolivälissä jo noin 1000 asukasta. Uusi koulu ja päiväkotit takasivat Reijolaan saapuneille lapsiperheille ongelmattoman muuton. Hoito- ja koulupaikka järjestyivät läheltä ja nopeasti. Myös terveyskeskuspalvelut toimivat tehokkaasti. Ne, jotka harkitsivat alueelle muuttamista, pitivät hoitopaikkaa lapsille ja toimivia

¹¹² Osayleiskaavaaluonnos 2000: Pyhäselän kunta, Reijola.

¹¹³ Pyhäselän kunnalliskertomus 1983.

¹¹⁴ Pyhäselän kunnalliskertomus 1980.

¹¹⁵ Asukashaastattelu 13.8.2009.

terveyskeskuspalveluita merkitsevinä vetovoimatekijöinä. Samat asiat vaikuttivat myöhemmin myös asumistyytyväisyyteen.¹¹⁶

Reijola oli 2000-luvulle tultaessa kasvanut pinta-alaltaan ja asukasmäärältään vähintään kaksinkertaiseksi verrattuna 1980-luvun puoliväliin. Taajamoitumisen prosessit eivät kuitenkaan ole muuttuneet. Alakoulua ja päiväkotia on laajennettu. Terveyskeskuksen palveluita on karsittu huomattavasti¹¹⁷. Terveystieteiden huoltoon liittyvien palveluiden vähentyminen on aiheuttanut Reijolan asukkaissa suurta mielipahaa. Asukaskyselyn perusteella ensisijainen palveluihin liittyvä ongelma alueella on lääkäripalveluiden taso. Asukasyhdistys organisoii tähän liittyvän adressin, mutta tilanne ei ole muuttunut¹¹⁸.

Ohitustien valmistuttua valmistui liikekeskuksen viereen myös pitkään kaivattu yhteisötila uusine kirjastotiloineen. Vuoden 2000 osayleiskaavan kehittämissuunnitelmat ovat merkittävä tekijä Reijolan kehityksessä. Tämän prosessin viivästyminen on omalta osaltaan vaikuttanut huomattavasti Reijolan kehitykseen. Koska kaavassa ratkaisevassa asemassa olevaa ohitustien rakentamista siirrettiin moneen kertaan, ei kuntakaan pystynyt tekemään tarvittavia päätöksiä. Kunta on antanut ymmärtää, että halua kehittää Reijolaa on ollut voimakkaastikin, mutta sitä ei ole voitu tehdä.¹¹⁹ Tässä on tietenkin otettava huomioon erilaiset käsitykset kehittämisestä sekä mistä alueesta tarkalleen ottaen puhutaan. Kuten edellä on tullut esille, ei Reijolan kehittämisestä ollut olemassa suurta konsensusta. Ohitustiehanke pitkittymisellä on sanottu olleen suuri vaikutus Reijolan keskustan kehittämiseen, mutta kyseinen alue on suhteellisen pieni koko Reijolan alueeseen nähden, ja kehittämismahdollisuuksista on esitetty myös vastakkaisia mielipiteitä¹²⁰.

Reijolan taajamoitumisen eri tekijöiden eli asukkaiden, kunnan hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyö ei ole aina yksinkertaista. Kunnalta kehittäminen vaatii taloudellisia resursseja, poliittista halua ja elinkeinoelämästä usein yrittäjien henkilökohtaisia riskejä. Kunta linjaa kaavoituksen yhteydessä, millaiseksi se haluaa asuinalueen muotoutuvan. Kunnan tavoitteena on kaavoitusten perusteella ollut nimenomaan pien- ja rivitalomiljö¹²¹. Reijolasta on ilmiselvästi ainakin aikaisemmin haluttu juuri sellainen nukkumalähiö, jollainen se näyttäisi olevan. Tähän viittasi jo alkuperäinen kaavoitusperustelu. Pyhäselän kuntaa markkinoitiin pitkään asuinkuntana.

¹¹⁶ Asukashaastattelut 12.3.2009, 20.7.2009, 18.8.2009.

¹¹⁷ Karjalainen 14.3.2006.

¹¹⁸ Asukashaastattelu 6.8.2009.

¹¹⁹ Karjalainen 9. 8. 2002.

¹²⁰ Toimijahaastattelut 6.8.2009, 20.8.2009.

¹²¹ Reijolan rakennuskaava 1969 632 R 701, Maanmittaustoimiston arkisto.

Maankäyttösuunnitelmia tehtäessä noudatettiin ilmeisesti tätä strategiaa, vaikka ajatukset alueen mahdollisuuksista ajan myötä monipuolistuivatkin¹²². Liiketilaa ja teollisuutta on Reijolassa sen mahdollisuuksiin nähden hyvin vähän¹²³.

Maankäytön ja yhdyskuntarakenteen suuntaviivat eivät kuitenkaan ole yksinään kunnan ajatuksia. Alueille laaditaan laajempia seutukaavoja ja linjauksia haetaan erilaisten tutkimusten ja selvitysten kautta. Kunta haki näkökulmia suunnitteluun Perttu Vartiaisen eräänlaisen kehittämistutkimuksen kautta. Tutkimuksessa pyrittiin löytämään kunnan kannalta tavoiteltava yhdyskuntarakenne ja eri kehitysvaihtoehtojen mukaiset maankäytön yleispiirteet¹²⁴. Reijolan kehittämisen suuntaa kartoitettiin myös 1990-luvulla aloitetun uuden osayleiskaavan valmistelujen yhteydessä. Kunnallisten, seudullisten ja yhdyskuntarakenteellisesti suositeltavien tavoitteiden ristiaallokossa syntyy kokonaisuus, joka määrittää lopulta koko taajaman kehityksen. Asiaan vaikuttavat myös kysynnän ja tarjonnan väliset suhteet sekä asukkaiden toiminta. Paikallinen aktiivisuus voi vaikuttaa palvelurakenteeseen tai alueiden käyttösuunnitelmiin.

Kunnan pohjoispään varalle on ollut teollisuuden suhteen paljonkin suunnitelmia. Alueelle kaavailtiin ratapihaa, syväsatamaa, jo mainittua puurakentamisen keskusta ja jopa Perloksen tehdasta, joka päättyi lopulta Lehmoon¹²⁵. Yksikään näistä suunnitelmista ei loppujen lopuksi toteutunut ja alueen olemus säilyi ennallaan. Mulon ja Tempontien teollisuusalueet ovat liikekeskuksen alueen ainoat elinkeinokeskittymät. Jos uusi kaavoitus toteutuu, tilanne muuttunee huomattavasti. Mikäli kasvavalle palvelutarjonnalle halutaan menestystä, Reijolan täytyy kasvaa suunnitelmien mukaisesti ja asukkaiden siirtyä käyttämään paikallisia palveluita kantakaupungin palveluiden sijaan. Asukaskyselyssä nousi esille huoli siitä, riittävätkö palvelut ja toimivatko liikennejärjestelyt, mikäli väestömäärä kasvaa vielä entisestään.

Reijolan vetovoimatekijät ovat olleet koko taajaman historian ajan samanlaisia. Väestön kasvu on ollut varsin tasaista lukuun ottamatta 1980-luvun kiivainta kasvuvaihetta. Alueen palveluiden ja työpaikkojen suhteen ei ole tapahtunut radikaaleja muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet Reijolan kasvuun. Muutossuunnitelmia oli, mutta ne eivät toteutuneet. Ainoastaan äskettäin tapahtunut ohitustien valmistuminen saattaa muodostua alueen kehityksessä jonkinlaiseksi vedenjakajaksi. Vetovoimatekijöiden rajun muutoksen vaikutukset alueeseen ovat nähtävissä esimerkiksi Enon

¹²² Toimijahaastattelut 28.7.2009, 20.8.2009.

¹²³ Toimijahaastattelu 6.8.2009.

¹²⁴ Vartiainen 1992, 7.

¹²⁵ Toimijahaastattelut 1.3.2009, 28.7.2009, 6.8.2009, 20.8.2009.

Uimaharjussa, jossa sellutehtaan tulo paikkakunnalle nosti väkilukua viidessä vuodessa 79 %¹²⁶. Reijolassa tämänkaltaista kasvua on ollut ainoastaan silloin, kun taajaman rakentaminen alkoi.

3.4 Suuremman varjossa vai valossa?

Tässä luvussa käsittelen Joensuun kaupungin asemaa ympäristönsä kehityksessä. Lähtökohtana on taajama-kirkonkylä-lähikaupunki-asetelman problematiikka. Joensuun kaupungin merkitys on ollut merkittävä niin Reijolan taajamalle kuin Pyhäselän kunnallekin. Joensuun läheisyyden vuoksi reijolalainen on voinut tuntea itsensä helposti joensuulaiseksi eikä suinkaan pyhäselkäläiseksi. Alueen voimakkaassa kasvussa on näkynyt asutusrakenteen Joensuu-johteisuus¹²⁷. On tuskin sattumaa, että Pyhäselkä on ollut työpaikkaomavaraisuudeltaan Pohjois-Karjalan pienin kunta. Vuonna 2003 omavaraisuus oli 60 %, kun se esimerkiksi Joensuun toisella puolella sijaitsevassa Liperissä oli samana vuonna 80 %.¹²⁸ Tilanne lienee osaksi Pyhäselän asuinkuntaidean tulosta. Joensuun läheisyys on korostunut Reijolassa monella tavalla. Suurin osa Reijolan työväestöstä työskentelee Joensuussa ja käyttää Joensuun palveluita Pyhäselän palveluiden sijaan.¹²⁹ Tarjonta on tietenkin monipuolisempaa Joensuussa kuin Pyhäselässä.

Joensuun ja sen ympäristön tarjoamat työpaikat sekä palvelut ovat mahdollistaneet Reijolan kaltaisen lähiön ja samalla jo mainitun asuinkunta-ajattelun syntymisen. Kunta sai Reijolasta verotuloja, mutta sen panostus alueeseen oli suhteessa pienempää¹³⁰. Reijola oli tähän tarkoitukseen ihanteellinen alue. Koska kysyntää tonteista ja asunnoista on näyttänyt olevan jatkuvasti, Pyhäselän kunnan on täytynyt valita, mitä alueen tulevaisuuden suhteen tehdään. Toisena vaihtoehtona on ollut kaavoittaa lisää ja antaa Reijolan lähialueineen kasvaa, mikä saattaisi johtaa kehittämispaineiden alle. Toinen vaihtoehto on ollut pitää kasvu hyvin pienenä ja samalla yrittää ohjata muuttoa esimerkiksi Hammaslahteen valmiiden palveluiden ääreen.

Käytännössä vaikuttaa siltä, että kunta on yrittänyt hyödyntää molempia tapoja yhtä aikaa. Esimerkiksi 1980-luvulla tehdyt Seutukaavaliiton ennusteet povasivat Hammaslahdelle suurempaa

¹²⁶ Kortelainen 1988, 18.

¹²⁷ Vartiainen 1992, 10.

¹²⁸ Tilastokeskus: kuntien tunnusluvut 2003 ja <http://www.liperi.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?ID=1069>, 16.11.2005.

¹²⁹ Tilastokeskus: Työssäkäyntitilasto: Työssäkäyntiliikenne Pohjois-Karjalassa 2006 <http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx> 10.10.2009, haastatteluaineisto, kyselylomakeaineisto.

¹³⁰ Toimijahaastattelut 1.3.2009, 6.8.2009, 20.8.2009.

kasvua kuin Reijolalle. Vuoden 2000 ennuste Hammaslahden väestöksi oli 1827 ja Reijolan 1770 asukasta.¹³¹ Toteutuneet luvut ovat Hammaslahden osalta 1664 ja Reijolan 2072¹³². Vaikka Joensuun ympäristön voimakasta kehitystä ei pidetty maakunnallisessa päätöksenteossa toivottavana, Reijola kasvoi huomattavasti Hammaslahtea vauhdikkaammin¹³³. Kuten monessa kohdassa on jo tullut ilmi, kysyntä ja tarjonta ovat siis kohdanneet paremmin Reijolassa kuin Hammaslahdessa.

Reijolaan muuttaneiden tarkastelu tuo esiin yhden merkittävän tekijän Joensuun ja Reijolan välisessä kehityssuhteessa. 1980-luvulla lähes puolet Pyhäselkään muuttaneista tuli Joensuusta. Kun Reijola oli samaan aikaan eniten kunnan sisällä kasvanut alue, vaikuttaa selvältä, että suuri osa Reijolaan muuttaneista oli Joensuusta tulleita. Vuosina 1994 ja 2009 Reijolassa tehtyjen asukaskyselyiden perusteella asia on juuri näin. Reijolaan muuttaneissa oli enemmän korkeasti koulutettua väestöä kuin muualle kuntaan muuttaneissa. Verrattaessa Reijolaa esimerkiksi Joensuun kanssa lähes samankaltaisessa asemassa olevaan Ylämyllyn taajamaan, on korkeasti koulutettuja tarkasteltaessa muuttovoitto Reijolan hyväksi huomattava¹³⁴. Tilanne muuttajien suhteen ei muuttunut 2000-luvulla. Vuosina 2003–2005 Pyhäselkään muutti 991 henkeä, 814 heistä tuli Joensuusta.¹³⁵

Joensuun vaikutus ympäristöönsä ei tule esille pelkästään Reijolassa. Joensuun kahdessa muussa naapurikunnassa, Kontiolahdella ja Liperissä, on samankaltainen tilanne kuin Pyhäselässä. Kaikissa kolmessa kunnassa on keskustaajama sekä Joensuun läheisyydessä sijaitseva satelliittitaajama. Kontiolahdella sijaitseva Lehmo ja Liperin Ylämylly ovat monilta ominaisuuksiltaan vastaavia Hammaslahden ja Reijolan kanssa. Kontiolahdella, Liperissä ja Pyhäselässä Joensuun vetovoima on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana tehnyt satelliittitaajamasta väestöltään keskustaajamaa suuremman¹³⁶.

Joensuun kaupunki on ennen kuntaliitoksia ollut pinta-alaltaan varsin pieni. Tämä on heijastunut siihen, että asuntotuotanto on keskittynyt kerrostaloihin. Omakotitontteja on ollut tarjolla vähän ja nekin ovat olleet melko pienikokoisia. Tästä syystä omakotituotanto on ohjautunut ympäristökuntien alueelle. Muuttoliikenne on virrannut esimerkiksi Lehmoon, Reijolaan ja

¹³¹ Vartiainen 1992, 30.

¹³² Tilastokeskus: Väestölaskenta 2000, taajamat.

¹³³ Vartiainen 1992, 18.

¹³⁴ Vartiainen 1992, 24.

¹³⁵ Tilastokeskus: Seudun sisäinen muuttoliike 2003–2005. Joensuun kaupunki.

¹³⁶ Tilastokeskus: Väestölaskenta 1980, 1990 ja 2000, taajamat.

Ylämyllylle. Tilanne on ollut erikoislaatuinen, jos sitä vertaa esimerkiksi tilanteeseen Kuopiossa. Siellä kaupunki on voinut ohjata omakotirakentajia omalle alueelleen.¹³⁷ Joensuun heikko kyky tarjota pientaloasumista on saattanut olla yksi selitys sille, että seudulla syntyvät satelliittitaajamat kehittyvät kuntiensä keskustaajamia nopeammin. Toisaalta Lehmossa ja Ylämyllyllä on ollut muitakin vetovoimatekijöitä kuin Joensuun läheisyys, joka vaikuttaisi asukaskyselyjen perusteella olevan Reijolassa kaikkein merkittävin yksittäinen tekijä.

Lehmo ja Ylämylly ovat työpaikoiltaan huomattavasti omavaraisempia kuin Reijola. Tämä koskee samalla kokonaisuudessaan Kontiolahtea ja Liperiä, ei pelkästään yksittäisiä taajamia¹³⁸. Ylämyllyn kehityksessä on ollut olennaista suhteellisen hyvä työpaikkaomavaraisuus. Liperin kuntasuunnitelman mukaan 1980-luvun alussa omavaraisuus työpaikkojen suhteen oli jopa yli 90 %.¹³⁹ Nykyisin omavaraisuus on noin 80 prosenttia¹⁴⁰. Suuria työnantajia Ylämyllyllä ovat esimerkiksi Mantsisen konepaja ja Honkalampi-säätiö¹⁴¹. Aiemmin Ylämyllyllä toimi merkittävänä työllistäjänä varuskunta, joka lakkautettiin 1990-luvulla. Varuskunnan lakkautuksen myötä Liperin kunta hankki alueen ja rakennukset omistukseensa ja kaavoitti alueen asumisalueeksi¹⁴². Kaavoitukseen saatu uusi tonttima joudutti Ylämyllyn kasvua 2000-luvulla.

Kontiolahden kirkonkylä alkoi kasvaa voimakkaasti 1950-luvulta alkaen. Kunnan toinen merkittävä kasvukeskus oli Lehmo, jonka rakennuskaavan kunnanvaltuusto hyväksyi nykyisenlaiseksi taajamaksi vuonna 1970.¹⁴³ Vuoteen 1980 mennessä Lehmon väkiluku oli jo ylittänyt 1500 asukkaan rajan. Kontiolahden kunta on myös määrätietoisesti pyrkinyt Lehmon kasvattamiseen, sillä kunnan laatimissa suunnitelmissa Lehmon väestömäärän on odotettu kasvavan jatkuvasti.¹⁴⁴ Jälkikäteen on havaittavissa, että Lehmon kasvu on ollut suunniteltua voimakkaampaa, mutta sen sijaan kirkonkylän kasvuodotukset eivät ole täyttyneet.¹⁴⁵

Kontiolahden kunnan väestömäärä on kasvanut yhtäjaksoisesti jo yli 20 vuotta.¹⁴⁶ Kasvu on osaltaan perustunut hyvään palvelusaatavuuteen ja palveluiden kehittämiseen.¹⁴⁷ 1970-luvun alussa

¹³⁷ Kumpulainen 1993, 104.

¹³⁸ <http://www.kontiolahti.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?ID=314>, 16.11.2005.

<http://www.liperi.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?ID=1069>, 16.11.2005.

¹³⁹ Liperin kuntasuunnitelma 1984, 4, Liperin kunta.

¹⁴⁰ <http://www.liperi.fi/fi/?ID=1362>, 5.3.2009.

¹⁴¹ <http://www.liperi.fi/fi/?ID=1362>, 5.3.2009.

¹⁴² Pakarinen 2006, 342.

¹⁴³ Ryyppö 1984, 464.

¹⁴⁴ Kontiolahden kuntasuunnitelma 1987, liite 1, Kontiolahden kunta.

¹⁴⁵ Kontiolahden kuntasuunnitelma 1987, liite 1, Kontiolahden kunta, Tilastokeskus: väestölaskenta 2000, taajamat

¹⁴⁶ <http://www.kontiolahti.fi/fi/?ID=1354>, 5.3.2009.

palveluelinkeinojen osuus työpaikoista oli huomattavasti maakunnallisen keskiarvon yläpuolella¹⁴⁸. Työpaikkaomavaraisuus on ollut Joensuun läheisyydestä huolimatta kohtalaista. Vuonna 1988 suurimpana työnantajana toimi kunta, joka tarjosi noin 740 työpaikkaa. Toiseksi suurin työllistäjä oli Karjalan jääkäripataljoona 360 työpaikalla.¹⁴⁹ 1990-luvulla Lehmon kehitykseen vaikutti erityisesti Lehmonharjulle perustettu Perloksen tehdasyksikkö. Tässä suhteessa korostuu Joensuun asema Reijolaan nähden. Joensuusta käydään toisaalta enemmän töissä Lehmossa ja Ylämyllyllä kuin Reijolassa¹⁵⁰. Laajempi yhteiskunnallinen kehitys on nähtävissä kaikissa esimerkkikunnissa, mutta erityisesti Liperin ja Pyhäselän kehityskaaret kuvaavat hyvin tasapainottumisen kauden ilmiötä. Liperin kirkonkylä on vaarassa joutua muuttotappioalueen noidankehään, mikäli väestön väheneminen jatkuu. Seuraava taulukko kuvaa kuntien väestömäärien kehitystä suhteessa taajamien väestömäärien kehitykseen.

Taulukko 2. Väestömäärän kehitys Kontiolahdella, Liperissä ja Pyhäselässä

	1980	1990	2000	2007
Kontiolahti	8301	10450	11517	13326
Kontiolahti kk.	1990	2586	2704	2849
Lehmo	1410	2560	3387	4531
Liperi	10724	11500	11479	11940
Liperi kk.	1388	1886	1813	1721
Ylämylly	1672	2478	3029	3816
Pyhäselkä	5243	6700	7254	7775
Hammaslahti	994	1547	1664	1688
Reijola	684	1675	2072	2481

Lähde: Tilastokeskus: Väestölaskenta 1980, 1990 ja 2000, taajamat, Pohjois-Karjalan kuntien taajama- ja haja-asutusväestö 31.12.2007

Satelliittitaajamien merkitys on huomattava myös Joensuulle, vaikka se onkin tonttitarjonnan puutteiden vuoksi menettänyt osan niiden asukkaista. Taajamien myötä Joensuun välittömässä

¹⁴⁷ Kontiolahden kuntasuunnitelma 1987, 1, Kontiolahden kunta.

¹⁴⁸ Ryypö 1984, 27.

¹⁴⁹ Kontiolahden kunnalliskertomus 1988, 3, Kontiolahden kunta.

¹⁵⁰ Tilastokeskus: Työssäkäyntitilasto: Työssäkäyntiliikenne Pohjois-Karjalassa 2006 <http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htm> 10.10.2009.

taloudellisessa vaikutuspiirissä on ollut noin 12 000 ulkopaikkakuntalaista. Vuodesta 1980 vuoteen 2007 Joensuun lähiseudun väestö kasvoi yli 7000 hengellä pelkästään kolmen taajaman kasvun myötä. Vaikka vain puolet taajamien asukkaista käyttäisi Joensuun palveluita, on taajamien Joensuuhun tuoma rahamäärä merkittävä. Vuonna 2000 tehdyn selvityksen perusteella melkein 50 % pyhäselkäläisistä suoritti päivittäistavara-asiointinsa Joensuussa. Keskeisimpiä syitä tähän olivat Joensuun monipuolisemmat valikoimat sekä virkistysmatkan yhdistäminen asiointiin.¹⁵¹ Erään haastatellun näkemyksen mukaan Prisma-automarketin tulo Joensuuhun 1980–90-lukujen taitteessa oli merkittävä negatiivinen vaikuttaja, jos tarkastellaan Hammaslahden kehitystä sen kaupallisten palveluiden osalta. Suuren automarketin laajemman valikoiman tarjoama vaihtoehto sai ihmiset unohtamaan paikallisten palveluiden mahdollisuudet¹⁵². Toisaalta Joensuulta on jäänyt saamatta veromarkkoja. Verotulojen toivossa Joensuu onkin ollut aktiivinen kuntaliitosten kannattaja. Ennen alkuvuoden 2009 kuntaliitosta keskusteltiin poliittisissa piireissä myös mahdollisuudesta liittää pelkästään Reijolan alue Joensuuhun¹⁵³.

¹⁵¹ Pohjois-Karjalan liitto 2001, 37, 46.

¹⁵² Toimijahaastattelu 1.3.2009.

¹⁵³ Toimijahaastattelu 1.3.2009.

4. Elämää ja ympäristöä

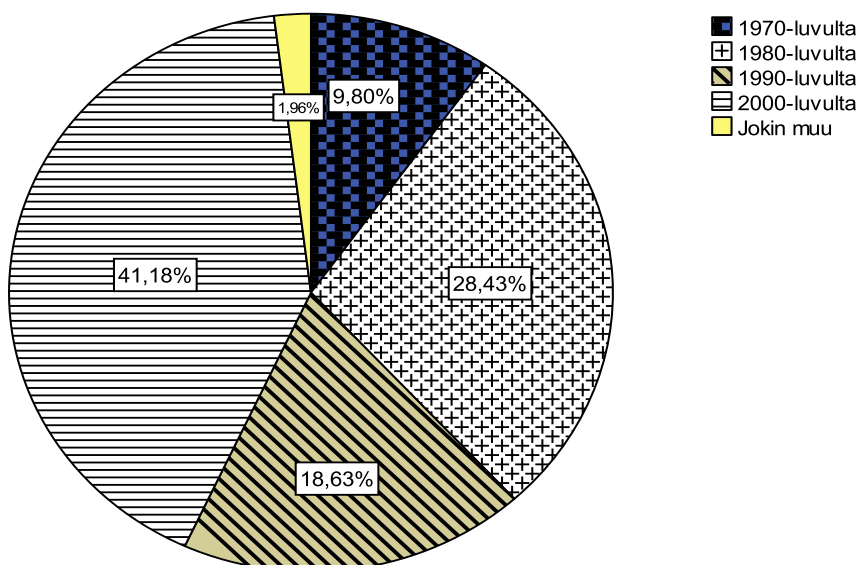
4.1 Reijolan asukkaiden taustat

Yläotsikossa oleva Pyhäselän kunnan vanha markkinointilause ”Elämää ja ympäristöä” viittaa miellyttävään ympäristöön ja sen asukkaisiin. Kyselylomaketutkimuksen tarkoituksena oli tavoittaa Reijolan asukkaat ja ympäristön kytkös heidän elämäänsä. Tarkoitus oli selvittää syitä alueelle asettumiseen ja valottaa sitä, millaisena asukkaat Reijolan kokevat. Osio koostuu kyselylomakkeella ja asukashaastatteluilla kerätyn aineiston esittelystä ja analysoinnista. Lomakkeita jaettiin yhteensä 301 talouteen. Aluksi 231 talouteen ja toisella kierroksella 70 talouteen. Lomakkeen ensimmäisen osion tarkoituksena oli selvittää reijolalaisten taustoja. Taustaosiossa selvitettiin esimerkiksi vastaajien sukupuolta, ikää, koulutusta, tulotasoa ja Reijolaa edeltävää asuinkuntaa tai paikkakuntaa.

Vastausten perusteella voisi ajatella, että Reijolan väestö on voimakkaan sukupuolisesti jakautunutta, sillä noin 73 % vastanneista oli naisia. Suurin osa vastanneista ilmoitti kuitenkin olevansa parisuhteessa ja kotitalouteen kuului enemmän kuin yksi aikuinen. Ilmeisesti naiset ovat olleet kyselystä kiinnostuneempia, ja jos kyselyä on täytetty yhdessä puolison kanssa, on nainen toiminut kirjurina. Kysely oli kiinnostanut varttuneempaa väestöä enemmän kuin nuorempia. Vastaajista yli puolet oli 50 vuotta täyttäneitä, vaikka heidän osuutensa Reijolan väestöstä on muutoin huomattavasti pienempi.

Kyselyn jakamismallissa oli keskeistä tavoittaa kotitalouksista eri aikoina Reijolaan muuttaneita ihmisiä. Lomakkeita pyrittiin jakamaan mahdollisuuksien mukaan määrällisesti yhtä paljon eri vuosikymmenien aikana rakennettuihin kortteleihin. Menetelmä oli onnistunut, sillä ennen 1980-lukua alueelle muuttaneita oli yli 10 % vastanneista. Tällaiseen osuuteen olisi tuskin voinut päästä satunnaisotannalla, sillä talojen kokonaismäärään nähden kyselyitä jaettiin 1970-luvulla tai aikaisemmin valmistuneisiin taloihin enemmän kuin 1980-luvulta alkaen rakennettuihin. Sisäisen muuton vaikutusta tulokseen on vaikea arvioida. Vastausten perusteella voi kuitenkin todeta, että sisäistä muuttoa on tapahtunut jonkin verran, sillä kaksi 1970-luvulta lähtien paikkakunnalla asunutta vastaajaa ilmoitti muuttaneensa nykyiseen asuntoonsa Reijolan sisältä. Kuviosta 6 ilmenee muuttoajankohdan jakautuminen vastanneiden kesken. Vastanneiden joukossa oli eniten 2000-luvulla muuttaneita, mikä viittaisi melko ripeään vaihtuvuuteen, sillä Reijolan voimakkain kasvu ajoittui kuitenkin 1980-luvulle.

Miltä vuosikymmeneltä lähtien olette asuneet Reijolassa?

Kuvio 6. Miltä vuosikymmeneltä lähtien kyselyyn vastanneet ovat asuneet Reijolassa.

Lähde: Kyselylomakeaineisto.

Reijolan asukkaiden taustoista ei ilmennyt kyselyn perusteella mitään odottamatonta tai aikaisemmista selvityksistä poikkeavaa. Lähes 80 % vastaajista oli suorittanut ammattitutkinnon tai korkeakoulututkinnon ja oli työelämässä tai eläkkeellä. Korkeakoulutettujen määrä on noin 10 % suurempi kuin koko Pyhäselässä vuonna 2007¹⁵⁴. Kyselyn perusteella Reijolassa ei työttömyyttä juuri ole, sillä vain 4 % vastaajista ilmoitti olevansa työtön. Tuloksen perusteella ei voi tehdä yleistäviä tulkintoja Reijolan työttömyysasteesta, mutta jonkinlaista suuntaa se voi antaa. Vuonna 2008 Pyhäselän kunnan työttömyysaste oli 11,3 %¹⁵⁵.

Kyselyyn vastanneiden tulotaso vastaa melko hyvin suomalaista keskiarvoa¹⁵⁶. Tilastokeskuksen mukaan kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot olivat vuonna 2007 Joensuun seutukunnassa keskimäärin 28 808 euroa vuodessa.¹⁵⁷ Reilu kolmannes vastaajista ilmoitti kotitaloutensa vuotuisiksi bruttotuloiksi 20 000–39 999 euroa. Toiseksi suurin ryhmä oli 40 000–59 999 euron

¹⁵⁴ Tilastokeskus: Tutkinnon suorittaneet koulutusasteen mukaan kunnittain 2007 <http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx> 7.10.2009.

¹⁵⁵ Pohjois-Karjalan TE-keskus: työttömyys 1990–2008. <http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx> 10.10.2009.

¹⁵⁶ Koko maan keskiarvo vuonna 2007 oli 33451 euroa.

¹⁵⁷ Tilastokeskus: Asuntokuntaväestön ja asuntokuntien lukumäärät sekä tulot seutukunnittain 1995–2007. http://pxweb2.stat.fi/database/statfin/tul/tjkt/tjkt_fi.asp 10.10.2009.

kotitaloudet, joita oli 26,9 % vastanneista. Kyselyn luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia Tilastokeskuksen lukujen kanssa, sillä vastaajat eivät ole välttämättä arvioineet tulotasoaan samoilla kriteereillä kuin Tilastokeskus laskuissaan. Lukuja vertaamalla voi kuitenkin tehdä joitakin johtopäätöksiä. Vaikuttaisi siltä, että ainakin kyselyyn vastanneiden tulotaso olisi Joensuun seutukunnan keskiarvoa korkeampi. Johtopäätöstä tukee sekin, että vastauksissa oli enemmän yli 60 tuhatta euroa vuodessa ansaitsevia kotitalouksia kuin alle 20 tuhatta ansaitsevia.

Joensuun seudun kuntaliitosselvityksen mukaan Pyhäselästä pois muuttavien tulotaso on pienempi kuin tulomuuttajilla.¹⁵⁸ Sama pätee mitä suurimmalla todennäköisyydellä myös Reijolan suhteen. Raportissa ei juurikaan pohdita tämän ilmiön syitä, mutta voisi ajatella, että alueelta muutetaan pois työn tai opiskelujen perässä, jolloin poismuuttajien tulotaso saattaa olla alhaisempi kuin tulomuuttajilla, joilla on erilainen elämäntilanne.

Kuten aikaisemmin on monessa yhteydessä tullut esille, suurin osa Reijolan työikäisistä työskentelee tai opiskelee Joensuussa. Kyselyyn vastanneista työssäkäyvistä 60 % ilmoitti työpaikkakunnakseen Joensuun. Entisen Pyhäselän kunnan alueen ilmoitti työpaikkakunnakseen 22,6 % työssäkäyvistä. Luvut poikkeavat kunnan yleisestä tasosta, sillä vuonna 2006 pyhäselkäläisistä 48,8 % kävi työssä Joensuussa ja oman kunnan alueella työpaikka oli 39 prosentilla työllisistä.¹⁵⁹ Pendelöinti Joensuussa näyttää kasvaneen 1994 tehdyn kyselyn jälkeen, sillä tuolloin noin 45 % vastaajista ilmoitti työpaikkansa sijaitsevan Joensuussa. Toisaalta Reijolassa tai muualla entisen Pyhäselän kunnan alueella työskentelevien määrä on laskenut, sillä vuonna 1994 noin 30 % ilmoitti työpaikkansa sijaitsevan joko Reijolassa tai Hammaslahdessa.¹⁶⁰

Joensuun läheisyys näkyy voimakkaasti myös alueen muuttoliikenteessä. Suurin osa Reijolaan muuttaneista on tullut Joensuun alueelta. Tämä ilmiö on tullut esille myös aikaisemmin. Vuoden 1994 kyselyn perusteella Joensuun asema tulomuuttajien lähtöpaikkakuntana tuli ilmi selkeästi ja tilastotiedot osoittavat samaa ilmiötä. Kyselyyn vastanneista 49 % ilmoittaa muuttaneensa nykyiseen Reijolassa sijaitsevaan asuntoonsa Joensuusta. Pyhäselkään vuonna 2005 muuttaneista

¹⁵⁸ Kuntaliitosselvitys 2007, 11.

¹⁵⁹ Tilastokeskus: työssäkäyntitilasto 2006 <http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx> 8.10.2009.

¹⁶⁰ Sihvonen 1994, 79.

82,9 % tuli Joensuusta. Samana vuonna esimerkiksi Kontiolahdella oli vastaava tilanne; 85,1 % tulijoista oli Joensuusta.¹⁶¹

Reijolan maine nuorien lapsiperheiden alueena saa tukea kyselyn tuloksista. Hiukan alle 70 % vastaajista ilmoitti, että paikkakunnalle muuttaessa heidän perheeseensä kuului alaikäisiä lapsia. Kyselyn täyttöhetkellä 39 kotitaloudessa asui lapsia. Tilannetta voisi verrata esimerkiksi kuntakeskus Hammaslahteen. Vuonna 1995 Reijolassa asui 450 0-14-vuotiasta lasta (25,5 %), kun samaan aikaan Hammaslahdessa vastaavan ikäryhmän koko oli 356 (21,3 %)¹⁶². Lapsiperheiden muutto Reijolaan on ollut suhteessa kiivainta 1970- ja 1980-luvuilla. Tuona aika paikkakunnalle muuttaneiden henkilöiden vastausten perusteella 88 % tulijoista on ollut alaikäisiä lapsia. Muutos 2000-luvulla Reijolaan muuttaneiden vastauksiin on suuri, sillä vastanneista vain puolella oli muuttaessaan alaikäisiä lapsia. Tästä voisi yksinkertaistaen päätellä, että nykyisin hankitaan asunto sopivalta alueelta ennen lasten syntymää, kun aikaisemmin asia oli päinvastoin. Samaan ilmiöön voi liittyä myös yleinen kehitys Suomessa, toisin sanoen ensisynnyttäjien iän on melko tasainen nousu 1980-luvun alusta lähtien sekä 2000-luvun alhaisempi syntyvyys¹⁶³. Sosiaaliset puitteet halutaan kuntoon ennen lapsien saantia. On myös mahdollista, että Reijolan vetovoimatekijät lapsiperheiden suhteen eivät ole 2000-luvulla olleet niin vahvat kuin aikaisemmin. Lapset tulivat esille myös haastattelujen ja kyselyn tulosten kautta. Hyvin järjestetty päivähoito ja lähellä sijaitseva koulu vaikuttivat monessa tapauksessa muuttopäätökseen¹⁶⁴.

4.2 Muuttamisen motiivit

Yksi kyselyn keskeisimmistä teemoista oli Reijolaan muuttamisen syyt ja näiden syiden mahdolliset muuttamisajankohdasta riippuvat vaihtelut. Reijola on ollut koko historiansa ajan olemukseltaan melko muuttumaton, eikä palvelurakenteessa ole tapahtunut räikeitä muutoksia. Tämän vuoksi on mielenkiintoista tietää, ovatko muuttamisen motiiveina aina olleet samat perussyyt vai liittyykö asiaan erityisiä muuttajia, jotka ovat voineet olla ratkaisevia tekijöitä eri aikoina.

¹⁶¹ Tilastokeskus: Seudun sisäinen muuttoliike 2003–2005. Joensuun kaupunki.

¹⁶² Tilastokeskus, väestölaskenta 1995.

¹⁶³ Tilastokeskus: Elävänä syntyneet 1971-2008 ja Ensisynnyttäjien keski-ikä.
http://www.stat.fi/til/synt/2008/synt_2008_2009-04-22_kuv_001_fi.html ja
http://www.stat.fi/til/synt/2004/synt_2004_2005-06-06_kuv_004.html 10.10.2009.

¹⁶⁴ Asukashaastattelut 12.3.2009, 20.7.2009, 18.8.2009.

Muuttamisen motiiveja on tutkittu aiemmin erilaisissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Hilikka Summa ja Jarmo Kytö ovat käsitelleet aihetta. Summa luokittelee muuttamisen motiivit neljään ryhmään¹⁶⁵, joita ovat:

1. työhön ja ammattiuraan liittyvät motiivit,
2. asuntoon ja asuinympäristöön liittyvät motiivit,
3. elämäntilanteeseen liittyvät motiivit sekä
4. pakkomuutot.

Muuttajien on todettu valikoituvan samojen tekijöiden mukaan riippumatta muuttomatkan pituudesta. Sen sijaan muuton motiivit painottuvat eri tavoin lyhyen ja pitkän matkan muutoissa. Useissa tutkimuksissa pitkän matkan muutoissa on havaittu työhön liittyvien syiden painottumista ja lyhyen matkan muutoissa ovat korostuneet asumiseen liittyvät motiivit. Paikallismuutoissa asuntosyyt muodostavat poikkeuksetta yleisimmän ryhmän. Näin on riippumatta siitä, onko kysytty syytä jo tapahtuneeseen muuttoon vai muuttohalukkuuteen¹⁶⁶.

Kytö lähestyy väitöskirjassaan muuttamisen motiiveja niihin suuntautuvan tyytymättömyyden tai tyytyväisyyden kautta.¹⁶⁷ Hän jakaa asumisen osatekijät kuuteen osaan, joihin kohdistuva tyytymättömyys tai tyytyväisyys nostaa muuttopaineita. Nämä osatekijät ovat:

1. yksilön hyvinvointi ja tarpeet,
2. asuinympäristön laatu,
3. fyysinen ja sosiaalinen ympäristö,
4. elämänlaatu ja julkisen kulutuksen muutokset,
5. kollektiivinen kulutus sekä
6. julkiset palvelut.

Kytön luokittelussa on piirteitä yleisestä muuttajien luokitteluun käytetystä pakollisuus–vaihtoehtoisuus-ulottuvuudesta. Maassamuuttajia on luokiteltu ”työntö”- ja ”veto”-käsitteistön perusteella riippuen siitä, onko muuttopäätös tehty ensisijaisesti tulopaikan puoleensavetävien vai

¹⁶⁵ Summa 1982, 36.

¹⁶⁶ Summa 1982, 36–37.

¹⁶⁷ Kytö 1998.

lähtöpaikan poistoyöntävien tekijöiden perusteella. Tämän jaottelun kautta muuttajat on luokiteltu tavoite- ja pakkomuuttajiin.¹⁶⁸

Muuttamisen syitä on kategorioitu myös tässä tutkimuksessa. Kategoriointi ei ole tapahtunut suoraan aikaisempien mallien kautta, vaan myös aineistolähtöisesti. Käyttämässäni kategorisoinnissa on piirteitä sekä Summan että Kydön edellä mainituista malleista. Esimerkiksi asuinympäristöön tai työhön liittyvät motiivit ovat esillä kaikissa kategorisointimalleissa. Muuttamisen motiivien kategorisointi ja tiettyjen syiden nostaminen muiden yläpuolelle ei ole ongelmattonta, mutta on välttämätöntä, mikäli ilmiöstä tahdotaan nostaa esille suurempia kokonaisuuksia. Aikaisempien kategorisointimallien tarkoituksena on antaa vertailukohta Reijolassa esiin tuleville syille.

Melko yksityiskohtaisesti eriteltynä vastauksista löytyi 13 eri syyjoukkoa, jotka ovat ratkaisseet muuttopäätöksen Reijolan hyväksi. Kaikkein eniten mainintoja sai käsite ”väljempi asuminen”. Käsitteellä tarkoitetaan tässä tapauksessa omakotitaloa ja hiukan isompaa tonttia kuin kaupunkialueella. Näkökulma on erityisesti asumisen väljyydessä suhteessa Joensuuhun, sillä suurin osa tätä perustelua käyttäneistä on muuttanut Reijolaan Joensuusta. Muita erityisen useasti mainittuja syitä olivat luonnonläheinen ympäristö ja rauhallisuus, palveluiden läheisyys ja Joensuun läheisyys itsessään. Seuraavassa taulukossa ovat kaikki syyjoukot ja niiden mainintamäärät.

¹⁶⁸ Summa 1982, 45.

Taulukko 3.

Kysymys 11. Mitkä olivat keskeiset syyt Reijolaan muuttamisessa?

Syy	kpl
Väljempi asuminen	31
Joensuun läheisyys	24
Palveluiden laatu ja läheisyys	22
Halvempi asuminen vrt. Joensuu	16
Oma tai puolison työpaikka	15
Rauhallisuus	13
Luonto ja ympäristö	11
Perhesyyt esim. avioero	9
Tontin saamisen edellytykset	8
Tontti itsessään	7
Joensuuhun liittyvät antipatiat	3
Hyvin järjestetty päivähoito	3
Muita yksittäisiä syitä	10

Lähde: Kyselylomakeaineisto

Koska erilaisia vastauksia oli huomattavan suuri määrä, on vastaukset selkeämmän tarkastelun vuoksi ryhmitelty erilaisiin kategorioihin. Kategoriat ovat: *Luonto ja rauhallisuus, Väljempi asuminen, Tontin saatavuus ja tontti sinänsä, Joensuun läheisyys ja halvempi tontti kuin Joensuussa, Työ- ja perhesyyt* ja viimeisenä *Palveluiden laatu ja läheisyys*. Kategoriat on rakennettu yhdistämällä yksittäisistä syistä muodostuneita teemoja pois lukien väljemmän asumisen teema, joka oli jo yksinään tarpeeksi vallitseva muodostaakseen oman kategoriansa. Väljempään asumiseen liittyvät kommentit olivat lähes poikkeuksetta hyvin niukkasanaisia, ”väljempi asuminen” -tyylisiä mainintoja. Tämän vuoksi oli mielekkäintä muodostaa vastauksista oma kategoriansa. Asia on hyvä huomioida tuloksia tarkasteltaessa, sillä muissa kategorioissa on yhdistetty aina kaksi sisällöltään lähekkäistä teemaa suuremmaksi kokonaisuudeksi.

Jotta kategorioiden kohdistaminen tiettyyn vastaajaan olisi mahdollista, on joidenkin vastausten kohdalla tehty tiettyjä painotuksia. Joissakin vastauksissa oli lueteltu useampaan kuin yhteen kategoriaan sopivia seikkoja. Koska vastaaja on voitu asettaa vain yhteen kategoriaan kerrallaan, on vastauksista pyritty tuomaan esille se kategoria, jolla on vaikuttanut olleen kaikkein suurin painoarvo. Painoarvoa evaluoidessa on otettu huomioon vastaajan muut vastaukset ja tiettyjen

seikkojen mahdollinen toistuminen. Tässä tulee ilmi eräs kyselylomaketutkimusten haasteista eli kuinka avoimien kysymysten vastauksia tulkitaan, mikäli vastauksia halutaan kvantifioida.

Seuraavat esimerkit kuvaavat kategorioiden muodostusta:

- “1. *Lapsen päivähoitopaikka -> tätä Joensuu ei meille antanut = ratkaiseva suurin syy...*
2. *Toiseksi saatiin parempi asumistaso halvemmalla kuin mitä Joensuusta olisi pystytty ostamaan.*”

– 1980-luvulla muuttanut

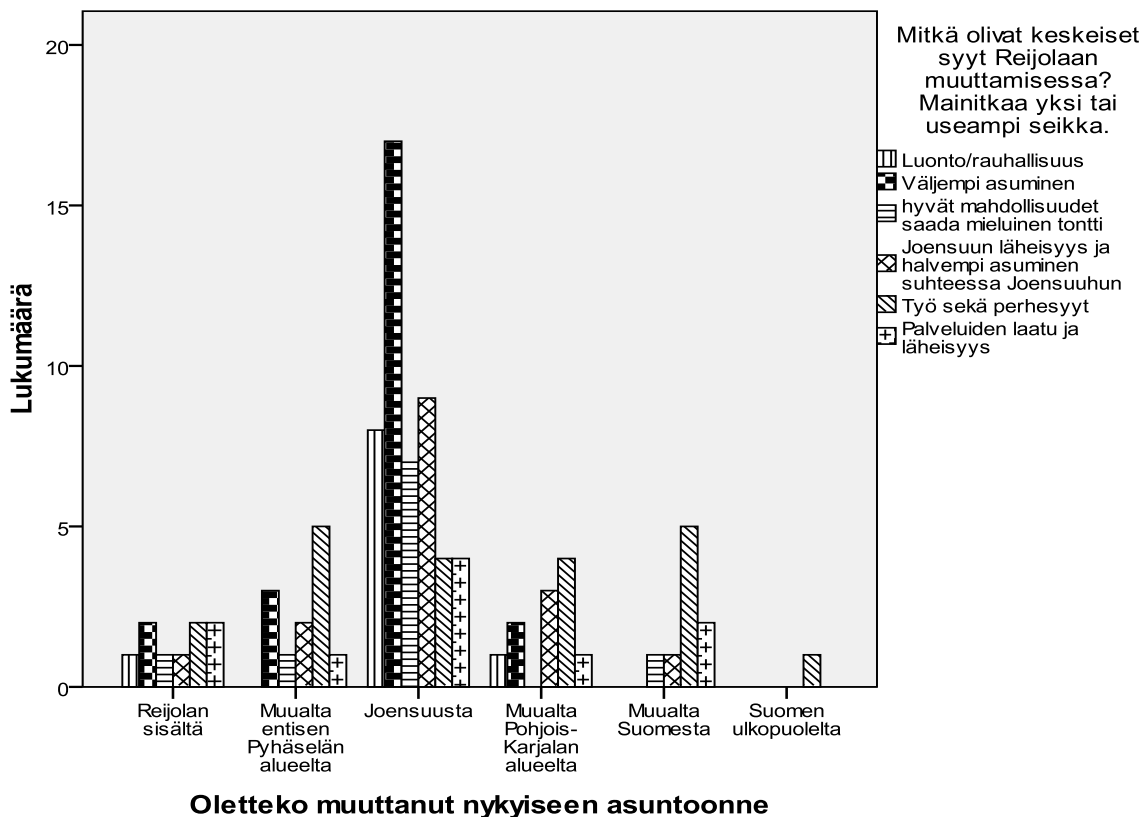
Vastauksessa on kahteen eri kategoriaan liittyviä syitä, mutta toinen on ilmaistu ratkaisevaksi ja näin ollen vastaus on voitu sijoittaa *Palveluiden laatu ja läheisyys* -kategoriaan. Aina luokittelu ei ole ollut yhtä yksinkertaista:

- ”- *Lasten koulu sopivan lähellä -Tontin koko !! (suurempi kuin Joensuussa)*
- *Lääkäri- ja neuvolapalvelut - kauppa ja apteekki*”

– 1980-luvulla muuttanut

Vastauksessa on kolme *Palveluiden laatu ja läheisyys* -kategoriaan kuuluvaa mainintaa ja yksi *Tontin saatavuus ja tontti sinänsä* -kategoriaan kuuluva. Vaikka tontin kokoon viittaava maininta on varustettu huutomerkkein, ei palveluihin viittaavia mainintoja voi lukumääränsä vuoksi ohittaa. Vastaaja tuo palveluiden laatuun tai saatavuuteen liittyviä seikkoja esille muissakin vastauksissaan, joten painotus kallistuu *Palveluiden laatu ja läheisyys* -kategoriaan. Nämä painotukset heijastuvat kyselyn tuloksiin, kun vastauksia tarkastellaan SPSS-analyysin yhteydessä niiden suhteessa vastaajaan. Esimerkiksi Joensuun läheisyys ei kategorioiduissa vastauksissa saa niin suurta painoarvoa kuin yksittäisten vastausten määrän perusteella voisi ajatella ja toisaalta työ- ja perhesyyt saavat hiukan suuremman painoarvon kuin yksittäisissä maininnoissa. Tällaisen kategorioinnin mielekkyyden voi tietenkin kyseenalaistaa, mutta muuttamisen motiivit ovat kokonaisuus, joka sisältää argumentteja, joilla on eri painoarvo. Olen pyrkinyt ottamaan nämä painoarvot kategorioinnissa huomioon. Painotukset eivät vaikuta tuloksiin, kun kaikkia muuttamisen syitä tarkastellaan yksittäisenä joukkona.

Seuraavasta kuvioista on nähtävissä muuttamisen syitä suhteessa lähtöpaikkakuntaan, joka on Reijolan tapauksessa tarkoittanut yleensä juuri Joensuuta.

Kuvio 7. Muuttamisen motiivit suhteessa lähtöpaikkakuntaan

Lähde: Kyselylomakeaineisto.

Kuviosta on selkeästi nähtävissä aikaisemmassa tutkimuksessa havaittu ilmiö, joka liittyy kaukomuuttojen ja lähimuuttojen motiivien erilaisiin painottumisiin. Kauempaa muuttaneiden joukossa työ- ja perhesyyt ovat vallitsevia tekijöitä, kun puolestaan läheltä Joensuusta muuttaneiden motiivina ovat olleet juuri asumiseen liittyvät tekijät. Joensuusta muuttaneiden joukossa asumiseen liittyvät tekijät, kuten väljempi asuminen, hintataso ja rauhallisuus, olleet muualta muuttaneiden motiiveihin verrattuna merkittävän voimakkaasti edustettuina.

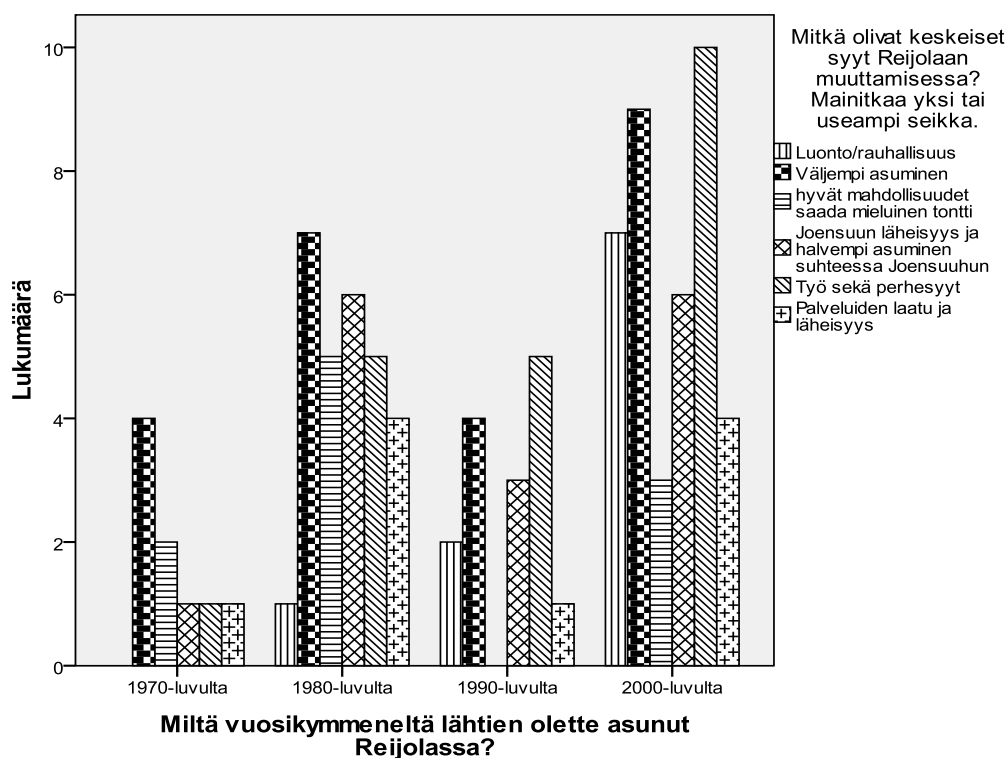
Jos tarkastellaan muuttamisen syitä suhteessa ajankohtaan, liittyy keskeisin havainto muuttamisen syistä erityisesti luontoon ja rauhallisuuteen. Kun 1970- ja 1980-luvuilla paikkakunnalle muuttaneiden vastauksissa luontoon ja rauhallisuuteen liittyviä seikkoja ei kovin usein mainita, ovat ympäristöön liittyvät seikat voimakkaasti esillä 1990-luvulta lähtien alueelle tulleiden perusteluissa. Ympäristön rauhallisuus on ollut erityisen tärkeä 2000-luvulla muuttaneille, sillä he ovat maininneet

asian useammin kuin kaikki muut vastaajat yhteensä. Ilmiö voi kuvastaa yhteiskunnassa ja Joensuun seudulla tapahtunutta muutosta. Isot keskukset ovat kasvaneet ja Joensuukin on viimeisen 30 vuoden aikana muuttunut huomattavasti vilkkaamaksi ja kaupunkimaisemmaksi. Muuttajat hakevat rauhallista ja luonnonläheistä ympäristöä, joka sijaitsee kuitenkin hyvin lyhyen matkan päässä kaupungista. Asukashaastatteluissa kolme haastateltavaa kuvasi tätä seikkaa yhdeksi Reijolan parhaista ominaisuuksista. Joensuusta 2000-luvulla muuttanut haastateltava painotti nimenomaan ympäristötekijöitä. Reijolaa ja Lehmoa verratessa hän mainitsi Reijolan eduksi erilaisen maastotyyppin ja lyhyemmän matkan synnyinseudulle¹⁶⁹.

Muita muuttoajankohtaan liittyviä huomiota ovat asumisen väljyyteen ja tontin saatavuuteen liittyvät seikat. Asumisen väljyys on ollut voimakkaasti läsnä kaikkina vuosikymmeninä ja, kuten todettua, syy sai eniten yksittäisiä mainintoja. Tontin saatavuus ja muut tonttiin liittyvät syyt vaihtelevat mielenkiintoisella tavalla, ja ilmiö onkin kytkettävissä Joensuun ja Pyhäselän harjoittamaan tonttipolitiikkaan. Reijolassa oli 1970- ja 1980-luvuilla tarjolla paljon tontteja. Reijolaan vuonna 1977 muuttanut haastateltava mainitsi muuttonsa syyksi sen, ettei Joensuusta saanut tonttia haluamaltaan paikalta. Pyhäselän puolella asia oli toisin.¹⁷⁰ 1990-luvulla muuttaneiden vastauksissa ei tontteja mainita lainkaan. Tämä saattaa liittyä kunnan politiikkaan hillitä Reijolassa tarjolla olevien tonttien määrää. On myös mahdollista, että muualla ympäristössä oli tarjolla riittävästi tontteja, joten muut seikat ratkaisivat muuton Reijolaan. Kategorioittain määritellyt syyt suhteessa muuttovuosisikymmeneen ovat nähtävissä kuvioista 8.

¹⁶⁹ Asukashaastattelu 14.8.2009.

¹⁷⁰ Asukashaastattelu 6.8.2009.

Kuvio 8. Muuttamisen motiivit suhteessa muuttoajankohtaan

Lähde: Kyselylomakeaineisto.

Vuoden 1994 kyselyn perusteella seudun asukkaat pyrkivät ympäristöön, jonka hyvänä puolena pidettiin harvaa rakennetta, tilaa ja vapautta rakentaa. Kaupungin läheisyydessä sijaitseva taajamoituvaa maaseutu mahdollisti kytköksen menneeseen perinteeseen ja vapaaseen maaseutumaiseen elintilaan.¹⁷¹ Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvaa muuttoa tutkinut Mikko Kumpulainen on tuonut esille kaksi erilaista muuttoon liittyvää prosessia. Ensimmäisessä prosessissa korostuvat kaupungista pois päin työntävät seikat ja toisessa ympäröivän maaseudun vetävät ominaisuudet, joissa puolestaan korostuvat elämän laadulliset puolet. Joensuusta taajamiin muuttaneita oli ohjannut ennen kaikkea kaupungin hintataso ja tiukat asuntomarkkinat.¹⁷² Asetelma kuvaa kaupunkiseudun toimitilaa, jossa kaupungin asuntomarkkinat ovat työntäneet rakentajia ja muuttajia reuna-alueen maisemaan¹⁷³. Reijolassa tulevat esille muuttamisen motiivien erot suhteessa tehdaspaikkakunnaksi miellettyyn taajamaan. Uimaharjun tehdastyöläisten keskeisimpänä muuttomotiivina on ollut selkeästi työpaikka. Uimaharjuun on muutettu ja siellä asutaan ensisijaisesti työpaikan vuoksi¹⁷⁴

¹⁷¹ Sihvonen 1994, 80–81.

¹⁷² Kumpulainen 1993, 96.

¹⁷³ Sihvonen 1994, 79.

¹⁷⁴ Kortelainen 1988, 39.

Samansuuntaisia motiiveja on nähtävissä 1970–80-luvun osalta myös Reijolassa. Toisaalta 2000-luvun muuttoa näyttäisivät ohjaavan enemmälti muut tekijät. Voi toki olla, että nykyajattelussa Reijolan alue koetaan suhteessa kaupunkiin maaseutumaisemmaksi kuin esimerkiksi 1980-luvulla. Lähimuutoissa painottuvat asumiseen liittyvät tekijät voivat korostua 2000-luvulla muuttaneiden vastauksissa, koska 83 % tuolloin muuttaneista on ollut lähimuuttajia, kun esimerkiksi 1990-luvulla muuttaneista lähimuuttajia on ollut 52,6 %. Joensuusta Reijolaan muuttaneiden joukossa korostuvat ympäristöön liittyvät maininnat voivat johtua myös lähtö- ja tuloalueiden eroista, joiden on havaittu vaikuttavan mielikuvaan asuinalueesta. Kaupungista maaseudulle muuttaneet korostavat ympäristön luontotekijöitä ja päinvastoin¹⁷⁵.

Sekä Kumpulaisen että Sihvosen esille tuomat motiivit eli tonttien saatavuus läheltä kantakaupunkia, maaseudun rauhallisuus ja väljemmän asumisen mahdollisuudet tulevat selkeästi esille myös nyt käsillä olevan kyselyn tuloksissa. Aikaisemmat tutkimukset eivät ole tavoittaneet 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2009 alueelle muuttaneiden motiiveja, mutta mitään dramaattista muutosta asumisen valinnoissa ei ole tapahtunut. Merkittävin ero on ehkä juuri tonttipolitiikkaan liittyvissä maininnoissa, joita ei 1990-luvulla Reijolaan muuttaneiden vastauksista löydy yhtäkään.

5.3 Asuminen Reijolassa

Edellä käsiteltiin Reijolaan muuttamisen motiiveja ja niiden mahdollisia muutoksia. Kyselylomakkeen toinen osio käsitteli Reijolassa asumista. Keskeisenä teemana olivat asumistyytyväisyys ja siihen vaikuttavat tekijät. Tavoitteena oli selvittää, ovatko muuttamiseen liittyvät motiivit ja argumentit toteutuneet ja kantaneet vai ovatko asenteet tai mieltymykset muuttuneet Reijolassa asumisen aikana.

Osion kokonaiskuvana voisi sanoa, että alueen asukkaat ovat mieltyneet asuinpakkaansa, sillä 89,1 % vastaajista oli tyytyväisiä tai hyvin tyytyväisiä Reijolaan asuinpaikkana. Tulos on kokonaiskuvaltaan varsin yhtenevä Joensuun kaupungin vuonna 2005 teettämän selvityksen kanssa. Tuolloin selvitys koski koko Joensuun lähiseutua, joten myös Pyhäselkä oli mukana otoksessa.

¹⁷⁵ Kumpulainen 1993, 91–92.

Asuinalueeseen kohdistuva tyytyväisyys oli vuonna 2005 varsin korkeaa, sillä 98 % vastanneista oli tyytyväisiä asuinalueeseensa.¹⁷⁶ Kyseisestä luvusta on erotettu tyytyväisyys asuntoon sinänsä, kun tämän kyselyn luvussa on kyse asuinpaikasta kokonaisuudessaan. Vaikka molemmat luvut osoittavat huomattavan korkeaa tyytyväisyysastetta, ilmentää Reijolan melkein 10 prosenttiyksikköä pienempi luku varsin suurta eroa aikaisempaan tulokseen.

Tyytyväisyys on varsin moniselitteinen käsite. Asiaa tarkemmin selvitetessä kuva ei kuitenkaan ole niin ruusuinen kuin edellä mainitusta prosenttiluvusta voisi päätellä. Yhteensä 64 vastaajaa ilmoitti tyytyväisyyteen vaikuttaneiden seikkojen muuttuneen asumisen aikana. Kysyttäessä tyytyväisyyteen tai tyytymättömyyteen vaikuttavia asioita tuli negatiivisia mainintoja 121 kappaletta ja positiivisia 68 kappaletta. Yleisestä tyytyväisyydestä huolimatta huomauttamisen aiheita löytyy, kun asumistyytyväisyyttä lähestytään yksityiskohtien kautta. On myös mahdollista, että negatiivisten seikkojen esille tuomisella toivotaan olevan vaikutusta alueen kehitykseen.

Sekä positiivisissa että negatiivisissa puolissa oli joitakin seikkoja, jotka nousivat ohi muiden. Alueen luonto ja rauhallisuus sai eniten positiivisia mainintoja ja toinen merkittävä positiivinen asia oli palveluiden läheisyys. Negatiivisesti asumistyytyväisyyteen vaikuttavista asioista oli kaksi selkeästi ylitse muiden. Terveyskeskus- ja lääkäripalveluiden jo pitkään jatkunut heikkeneminen sai yli 30 mainintaa ja joitakin aikoja sitten liikekeskuksesta poistettu pankkiautomaatti haluttaisiin ehdottomasti takaisin.

Muita esille tulleita tyytymättömyyden kohteita olivat julkisen liikenteen puutteet, palveluiden yleinen kehitys, teiden ylläpito ja tienvarsien siisteys, katuvalot, väärin suunniteltu ja toteutettu rakentaminen, nuorison touhut, kuten mopoilla ajelu tai ostoskeskuksella notkuminen, ja rauhallisuuden vähentyminen. Kiitosta saivat parantuneet liikennejärjestelyt, liikuntamahdollisuudet sekä mukavat naapurit. Eniten tyytymättömiä asukkaita oli 2000-luvulla muuttaneiden vastaajien joukossa. Kaiken kaikkiaan suoraan ilmaistua tyytymättömyyttä ilmeni ainoastaan 2000-luvulla muuttaneiden joukossa, ennen 1990-lukua tulleista yksikään ei ilmoittanut olevansa muuta kuin tyytyväinen tai hyvin tyytyväinen. Syy ilmiöön voi olla juurtumisessa. Vastikään muuttaneet eivät ole vielä ehtineet kotiutua ja mahdolliset epäkohdat ovat tuoreita, paikkakunnalla pitkään asuneilla joskus ilmenneet ongelmat ovat saattaneet jo unohtua.

¹⁷⁶ Rauhala 2005, 49.

Seuraavassa muutamia tyytymättömyyden tai tyytyväisyyden esimerkkejä:

”– Lääkäri- ja hammashoitopalvelut loppuivat –pankkiautomaatti poistui... – Uusi asutusalue ja uudet liikennejärjestelyt tehneet Louhelantiestä / Vanhasta Lappeenrannantiestä turvattoman lapsille liikkua, yleensä jalankulkijoille. Ajonopeudet riistäytyneet käsistä, liikenne liikaa ohjautuu Louhelantielle, kun sen piti kääntyä tie-remontin jälkeen ”vanhalle kuutostielle”.
–Liikennemelu lisääntynyt. ” – 2000-luvulla muuttanut

”Rauhallisuus, luonto hyviä. Palveluja karsittu, Joensuuhun liittymisen jälkeen yövalaistuksin viety. Liikun pimeään aikaan”
– 2000-luvulla muuttanut

”Tyytyväinen: Luonto, hyvät naapurit & sukulaiset, palvelut lähellä”
– 1970-luvulla muuttanut

Maaseutumaisuuteen liittyvä luonto ja rauhallisuus on nähty lapsiystävällisen ympäristön osatekijänä. Reijolan aluetta on kuvailtu jopa eräänlaiseksi lähellä kaupunkia sijaitsevaksi maaseutuidylliksi.¹⁷⁷ Monessa yhteydessä esillä ollut lapsiystävällisyys kytkeytyy siis muihin muuttamisen motiiveissa ilmenneisiin seikkoihin, kuten juuri rauhallisuuteen. Rauhallisuus on puolestaan välillisesti yhteydessä väljempään asumismahdollisuuteen kaupungin läheisyydessä. Tämä voi olla eräs tekijä, joka selittää Reijolan lapsiperheiden keskuudessa saavuttamaa suosiota.

Oleellinen osa asuinalueen rakennetta, luonnetta ja kokonaisuutta ovat alueella sijaitsevat palvelut. Palveluiden saatavuus ja laatu vaikuttavat asumistyytyväisyyteen ja sitä kautta muuttoaikeisiin. Muuttoaikeet ja tyytymättömyys julkisten palveluiden saatavuuteen korreloivat taajamissa voimakkaammin kuin kaupunkien keskustoissa. Tyytymättömyys kohdistuu usein myös kaupallisiin palveluihin ja saattaa johtaa paikkakunnan vaihtoon.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Sihvonen 1994, 38.

¹⁷⁸ Kytö 1998, 128–129.

Vaikka kyselyyn vastanneet olivat kokonaisuudessaan hyvin mieltyneitä Reijolassa asumiseen, ei Pyhäselän kunnan panoksesta Reijolan kehittämisessä oltu yhtä yksimielisiä. Vastaukset hajosivat käytännössä kolmeen ryhmään. Lievä enemmistö oli tyytymätön Reijolan ja alueen palveluiden kehittämiseen. Ero tyytyväisiin oli vain neljän vastaajan suuruinen. Ilmiö on mielenkiintoinen, sillä kun seuraavassa kysymyksessä kysyttiin Reijolan palvelutarjonnan ja liikekeskuksen riittävyttä ja toimivuutta, oli ero huomattava. Tässä vaiheessa 78,2 % vastaajista katsoi, että palvelutarjonta ja liikekeskus eivät ole riittävät. Käytännössä ihmiset ovat sitä tyytyväisempiä, mitä yleisemmällä tasolla pysytään. Yksityiskohtiin mentäessä tyytymättömyys kasvaa. Ilmiötä on vaikea selittää muulla kuin itse tutkimuksen kohteena olevalla asialla. Asumistyytyväisyys ja siihen vaikuttavat seikat eivät välttämättä ole asioita, joita tulee jatkuvasti syvällisesti pohdittua. Asiaa ehkä ajatellaan tarkemmin vain, jos kysyjä antaa esimerkkejä, joiden kautta vastaaja voi aihetta lähestyä.

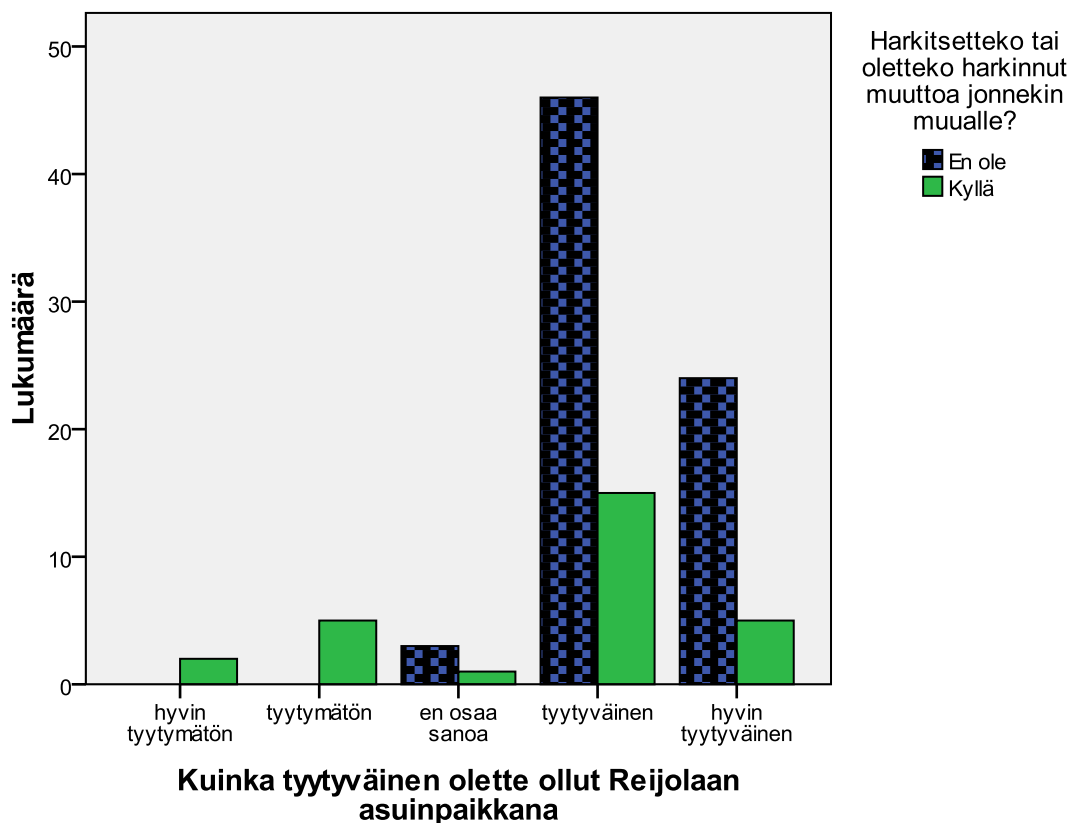
Kun vastaajilta pyydettiin kommentteja tarpeellisista mutta puuttuvista palveluista, tulivat jo aiemmin esille nousseet puutteet jälleen ilmi. Lähes puolet vastaajista mainitsi puutteelliset terveyskeskuspalvelut ja poistetun pankkiautomaatin. Monipuolisemmat ja kooltaan suuremmat kaupalliset palvelut olivat vaatimuslistalla seuraavana. ABC-liikenneasema mainittiin vastauksissa neljä kertaa. Muita esille tulleita puutteita olivat huonosti järjestetty joukkoliikenne, vähäinen kulttuuritarjonta ja liikekeskuksen riittämätön pysäköintialue. Terveystieteiden tutkimuskeskukseen liittyvien palvelujen laadullinen heikentyminen näkyy siinäkin, että vuonna 1994 katsottiin eniten parantamisen varaa olleen kaupallisissa palveluissa eikä terveyspalveluissa, kuten nyt.¹⁷⁹

Joensuun merkitys Reijolassa asumisessa oli ennakkokäsitysten mukaan yksi tärkeimmistä asumisen valintoihin liittyvistä argumenteista. Kyselyn tulos osoitti tämän käsityksen oikeaksi. Joensuun merkitys oli ratkaisevaa 24 tapauksessa ja 65 vastaajalle asialla oli paljon merkitystä. Asenteissa ei ole muuttoajankohdasta riippuvaa muutosta kuin 1990-luvulla Reijolaan muuttaneiden kohdalla. Heidän joukossaan on suhteessa eniten niitä, joille Joensuun läheisyydellä on vain vähäinen merkitys. Kokonaiskuvaa ei tämä seikka muuta, sillä myös enemmistö 1990-luvulla muuttaneista katsoo Joensuun läheisyydellä olevan paljon merkitystä.

Kyselyyn vastanneet ovat siis kokonaisuutena tyytyväisiä asuinalueeseensa, vaikka moittimisen aiheita löytyykin. Yleisestä tyytyväisyydestä ei voi kuitenkaan ennustaa muuttoaikeiden määrää,

¹⁷⁹ Sihvonen 1994, 40.

sillä muuttoa harkinnea oli varsin paljon. Toisaalta tyytymättömyyden eri tasot ja aiheet korreloivat suoraan muuttoaikeisiin. Kyselyyn vastanneilla tämä ilmiö on harvinaisen selkeä. Tyytymättömistä tai hyvin tyytymättömistä jokainen oli harkinnut poismuuttoa. Toisaalta myös tyytyväisistä suhteellisen moni oli harkinnut asuinpaikkakseen jotakin toista paikkakuntaa. Havainto voi kuvastaa aikaisempia käsityksiä Reijolasta eräänlaisena välipysäkinä. Väestön vaihtuvuus on ollut suurta ja taajamaan muuttaneilla on ollut suuri jälleenmuuttohalukkuus¹⁸⁰. Reijolan tapauksessa havaittu suuri muuttoaikeiden määrä vastaa yleisesti Joensuun seudun havaintoja. Muuttoa harkinnea on tyytyväisyydestä huolimatta ollut huomattavan paljon¹⁸¹.

Kuvio 9. Tyytyväisyys suhteessa muuttoaikeisiin

Lähde: Kyselylomakeaineisto

Paikkakunnat, jonne vastaajat olivat harkinneet muuttavansa, sijaitsivat enimmäkseen muualla maakunnassa Joensuun ollessa kaikkein yleisin yksittäinen maininta. Joensuu oli myös vuonna

¹⁸⁰ Sihvonen 1994, 80.

¹⁸¹ Rauhala 2005, 49.

2005 tehdyssä selvityksessä suosituin mahdollinen muuttokohde¹⁸². Maakunnan ulkopuolelta mainintoja oli vain kaksi; Helsinki ja Lappeenranta. Lappeenrantaan muuttaminen liittyi suoraan työssäkäyntiin ja Helsinki sosiaalisiin tekijöihin.

Syyt, jotka ratkaisivat Reijolaan jäämisen, olivat samoja kuin jo muissa kysymyksissä esillä olleet motiivit. Luonto, rauhallisuus ja maaseutumaisuus olivat useimmin mainitut syyt. Muita olivat esimerkiksi ”hyvä paikka asua” ja ”Joensuun läheisyys”. Jotkut vastaajista olisivat muuttaneet pois, mikäli asunto olisi mennyt kaupaksi tai jos olisi varaa lähteä. Viimeisessä varsinaista asumistyytyväisyyttä selvittäneessä kysymyksessä tyytyväisyyteen liittyvät tekijät jaettiin seitsemään alaotsikkoon. Tavoitteena oli verrata valmiiden vaihtoehtojen kautta tulleita vastauksia avoimien kysymysten vastauksiin sekä saada numeerisesti mitattavat arvot erilaisille tyytyväisyyden osa-alueille. Kyseessä oli siis kontrollikysymys. Kysymyksessä vastaaja arvioi asteikolla 1-5 tyytyväisyyttään esimerkiksi asuntoonsa, asuinympäristönsä laatuun ja palveluiden sijaintiin.

Vastaukset tukevat aikaisempia päätelmiä. Kokonaisvaltainen tyytyväisyys on edelleen läsnä, mutta tyytymättömyyttäkin löytyy. Verrattaessa tyytyväisyyttä ja asumisen aikaa, paljastuu joitakin mielenkiintoisia ilmiöitä. Lähes kaikki vastaajat ovat muuttohetkestä riippumatta huomattavan tyytyväisiä asuinalueensa rauhallisuuteen. Kaiken kaikkiaan rauhallisuuteen tyytymättömiä tai hyvin tyytymättömiä vastaajia oli vain kahdeksan (8 kpl) ja heidän joukossaan oli suhteellisesti eniten 1990-luvulla muuttaneita. Rauhattomuuteen liittyviä tekijöitä olivat viimeaikaisiin tiejärjestelyihin liittyvä rakentaminen sekä nuorison touhut, kuten mopoilla ajelu.

Eniten tyytymättömyyttä herättivät liikenneyhteydet ja palveluiden sijainti. Tämäkin tulos tukee aikaisempia havaintoja. Suhteellisesti eniten liikenneyhteyksiin kohdistuvaa tyytymättömyyttä on 1980–90-luvuilla muuttaneiden joukossa, kun puolestaan 2000-luvulla muuttaneet ovat huomattavasti tyytyväisempiä. Palveluiden sijaintiin liittyvä tyytymättömyys on jakautunut tasaisemmin, tosin 2000-luvulla muuttaneet ovat suhteessa hiukan tyytyväisempiä tilanteeseen kuin muut. Kokonaisuutena tyytymättömyys on kuitenkin varsin vähäistä. Havainnot saattavat olla selitettävissä 2000-luvulla muuttaneiden nuoremmalla iällä ja suuremmalla valmiudella omatoimiseen liikkumiseen. Alueella vähemmän aikaa asuneet eivät ole kokeneet samoja

¹⁸² Rauhala 2005, 50.

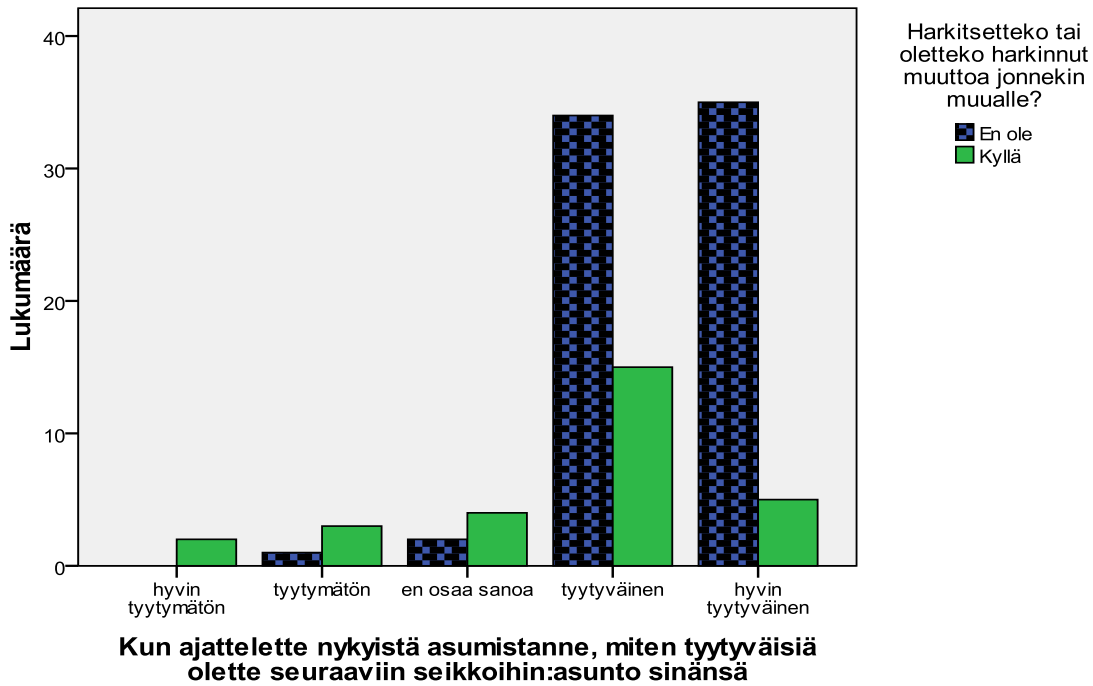
palveluihin liittyviä muutoksia kuin pitempiaikaiset asukkaat ja heidän lähtökohtaiset oletuksensa palveluiden sijainnista saattavat olla erilaiset kuin esimerkiksi 1980-luvulla alueelle muuttaneilla.

Aikaisemmin mainitsin, että tyytymättömyys korreloi muuttoaikeiden kanssa. Se tulee esille tässäkin tapauksessa. Mielenkiintoista on se, että mitä henkilökohtaisemmaksi tyytymättömyyden syy muuttuu (esimerkiksi asunto), sitä voimakkaampia ovat muuttoaikeet. Viisi kuudesta asuntoonsa tyytymättömistä on harkinnut muuttamista jonnekin muualle. Asumisen kustannuksiin tyytymättömistä on vastaavasti puolet ollut paikkakunnan vaihdon kannalla. Ilmiö tukee aikaisempia havaintoja, sillä tyytymättömyys asuntoon sinänsä on kuvannut muuttoaikeiden vaihtelua enemmän kuin muut yksittäiset muuttajat. Elämäntilanteesta tai ammattiasemasta huolimatta asuntotyytymättömyys on ollut tärkeimpiä yksittäisiä muuttoaikeisiin liittyviä taustatekijöitä¹⁸³.

Palveluiden sijaintiin ja liikenneyhteyksiin sekä muihin yleisimpiin tekijöihin tyytymättömistä noin yksi kolmasosa on harkinnut muuttoa. Täytyy muistaa, että muuttoa harkinneita on kaikissa tyytyväisten tai tyytymättömien joukossa ja lopulliset päätökset lähtemisestä tai jäämisestä ovat kiinni hyvin erilaisista seikoista ja nämä seikat saattavat muuttua varsin äkillisesti. Tyytymättömyys palvelutasoon ja muuttamisen alttius voivat riippua myös asuinpaikasta. On havaittu, että suurten kaupunkien lähiöissä ja esikaupunkialueilla, jollaiseksi Reijola on luonnehdittavissa, tyytymättömyys julkisten palvelujen laatuun ja saatavuuteen on lisännyt muuttoalttiutta toiseen kuntaan suhteessa enemmän kuin kaupunkien keskusta-alueilla¹⁸⁴. Seuraavat kuviot havainnollistavat asuntoon liittyvän tyytyväisyyden tai tyytymättömyyden ja palveluiden sijainnin suhdetta muuttamisaikeisiin.

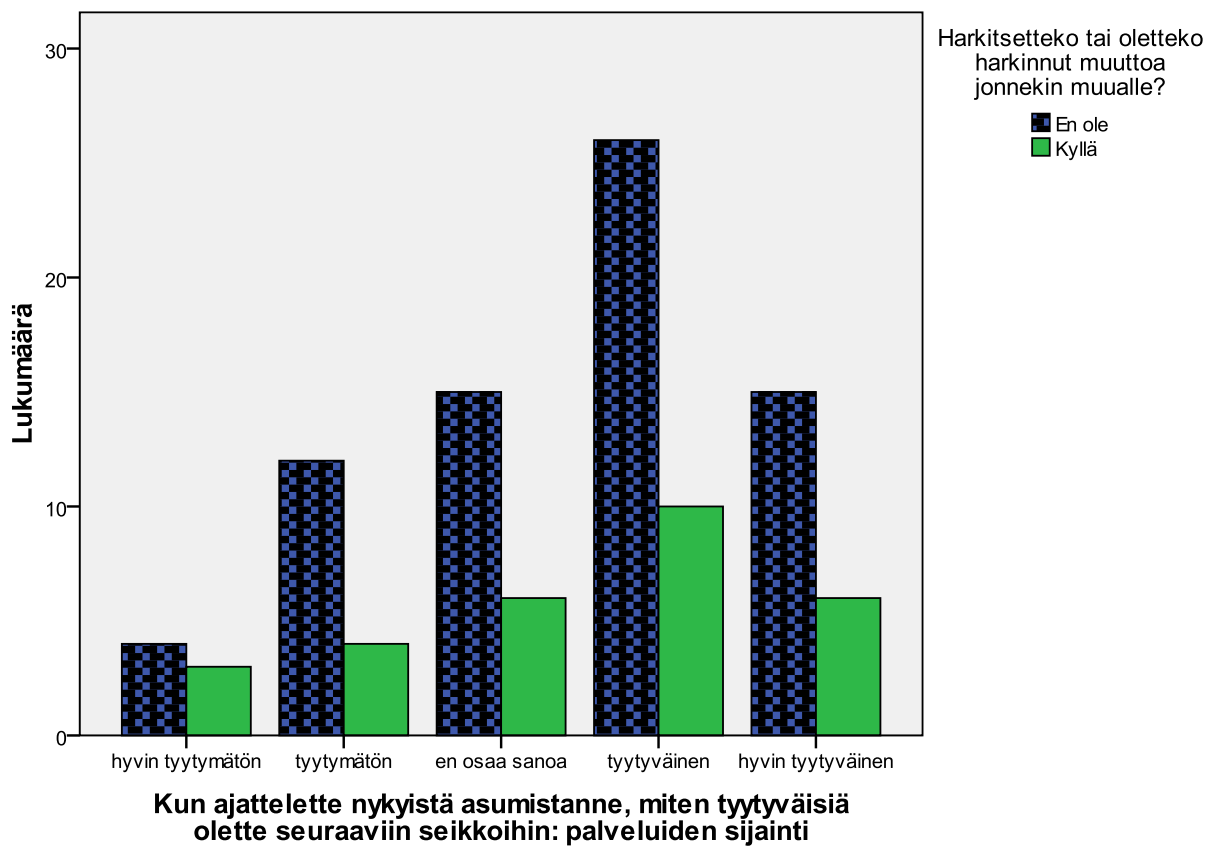
¹⁸³ Kytö 1998, 203.

¹⁸⁴ Kytö 1998, 206.

Kuvio 10. Tyytyväisyys asuntoon sinänsä ja muuttoaiheet

Lähde: Kyselylomakeaineisto.

Kuvio 11. Tyytyväisyys palveluiden sijaintiin ja muuttoaiheet

Lähde: Kyselylomakeaineisto.

Sosiaalisilla tekijöillä, kuten koulutustaustalla, varsinaisella toiminnalla tai tulotasolla, ei näytä olevan merkittävää yhteyttä yleiseen asumistyytyväisyyteen. Tyytyväisyys oli vallitseva piirre kaikilla tulotasoilla. Ainoa silmiinpistävä havainto on alle 20 000 euroa vuodessa ansaitsevien eläkeläiskotitalouksien edustus hyvin tyytymättömien asukkaiden joukossa (100 %). Kyseessä eivät ole paikkakunnalla pitkään asuneet, vaan 2000-luvulla muuttaneet vastaajat. Ilmiö on niin marginaalinen, että sen syytä on mahdotonta selittää suoraan millään yleisillä seikoilla, kuten alhaisella tulotasolla, vaan kyseessä ovat yksittäisistä henkilökohtaisista tekijöistä johtuvat syyt. Suoraan yhtenevä suuren tyytymättömyyden kohde oli liikenneyhteydet. Molemmat Reijolaan yleisesti hyvin tyytymättömät vastaajat olivat hyvin tyytymättömiä liikenneyhteyksiin. Muissa seikoissa mielipiteet erosivat. Eläkeläiset tai pienempituloiset eivät ole tyytymättömien kokonaisjoukossa yliedustettuja. Varallisuus voi vaikuttaa tyytyväisyyteen. Vuonna 2005 Joensuun lähialueelle tehdyn selvityksen perusteella korkea tulotaso voi nostaa tyytyväisyystasoa¹⁸⁵.

5.4 Ristiriitoja ja yhteisöllisyyttä

Reijolan laajentuminen on tapahtunut ympäröivän maaseudun kustannuksella. Tällainen laajentuminen ei ole täysin ongelmattonta. Alueen maat ovat olleet yksityisessä omistuksessa ja kunta on ostanut maata tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Aina intressit eivät ole kohdanneet ja maakaupoista on jouduttu neuvottelemaan pakkolunastuksenkin uhalla. Useimmiten yhteisymmärrykseen on kuitenkin päästy. Kysymys ei ole ollut muutosvastaisuudesta vaan rahasta.¹⁸⁶

Lomakkeessa kysyttiin vanhemman maaseutuväestön ja uudempien tulokkaiden välillä ilmenevistä mahdollisista ristiriidoista. Ristiriitoja oli ilmennyt varsin vähän, mutta joitakin mainintoja asiasta löytyi. Jotkut kokivat, että vanhat asukkaat ovat omissa piireissään, ja toisaalta vanhemmat asukkaat kokivat uuden rakentamisen rahalla mahtailuksi. Vastauksissa ilmeni erimielisyyksiä myös peltoalueiden tiestön käyttämisestä lenkkeilyyn, mutta toisaalta jotkut valittivat myös maaseutuelinkeinojen kasvamisesta (hajuhaivat, suuret rakennukset)¹⁸⁷. Uusimpien muuttajien vastauksissa oli eniten ristiriitamainintoja, mutta suhteessa eniten tällaisia mainintoja oli 1970-

¹⁸⁵ Rauhala 2005, 50.

¹⁸⁶ Toimijahaastattelut 28.7.2009, 20.8.2009.

¹⁸⁷ Lomakevastausten lisäksi asukashaastattelu 14.8.2009.

luvulla muuttaneiden vastauksissa. Ilmiö voi johtua 2000-luvun nopeasta kasvuvaiheesta ja muutoksista Reijolassa; uusiin olosuhteisiin ei ole täysin sopeuduttu.

Reijolassa ja Mulossa on toiminut joko kylätoimikunta tai asukasyhdistys jo useita vuosikymmeniä. Välillä toiminta on ollut vilkkaampaa, mutta joskus osallistuminen on hiipunut vain muutamien aktiivien varaan. Yhteisen tekemisen viitekehyksenä on ollut kulttuurin vaaliminen ja toisaalta alueen kehittäminen. Yhteisöllisyys ei ole aina ollut pelkkää yhteen hiileen puhaltamista. 1990-luvun alkupuolella joukko asukkaita alkoi vaatia nuorisotiloja Reijolaan. Mulon kylätoimikunta haluttiin valjastaa mukaan toimintaan, mutta kun yhteisymmärrystä ei löytynyt, ryhmä perusti oman epävirallisen yhdistyksensä. Kylätoimikuntaa kritisoitiin urautumisesta puoluepoliittiseksi temmellyskentäksi¹⁸⁸. Uudessa asukastoimikunnassa oli aluksi yhdeksän jäsentä ja sen lähtökohtaisena intressinä oli nuoriso- ja vapaa-aikatilojen saaminen Reijolan alueelle. Perheiden ollessa nuoria ja lasten pieniä, palvelut olivat olleet riittävät. Kymmenessä vuodessa tilanne muuttui ja palveluympäristöön ilmaantui aukko¹⁸⁹. Yhdistys oli aktiivisesti yhteydessä kuntaan, ja erilaisten vaiheiden jälkeen nuorisotilakysymykseen saatiin ratkaisu. Nuorisotilaongelman ratkettua tyydyttävästi aktiivisuus uudessa yhdistyksessä hiipui vähitellen¹⁹⁰.

Tapahtumasarja kertoo jonkinasteisista ristiriidoista vanhemman ja uudemman väestön välillä. Uusi asukasyhdistys koettiin ehkä kilpailijana, eikä toimivia yhteistyön muotoja tahtonut löytyä vaikka aluksi sellaiseen pyrittiinkin¹⁹¹. Kylätoimikunnassa ja myöhemmin asukasyhdistyksessä tuolloin toimineen haastatellun mukaan kylätoimikuntaa ei ollut kiinnostunut kasvavan taajama-asutuksen tarpeista, vaan heidän toimintansa viitekehys oli aivan muualla¹⁹². Mulon kylätoimikunta ei ottanut nuorisotilojen puutetta huolekseen, sillä sen jäsenistöllä ei ollut kontaktipintaa asiaan, mikä puolestaan johti uuden toimikunnan perustamiseen.

Nykyinen Mulo-Reijolan asukasyhdistys on rekisteröity vuonna 2009 ja se jatkaa aikaisempien toimijoiden perinteitä. Yhtenä saavutuksenaan yhdistys pitää uuden yhteisötalon sijoittamista mieluisalle paikalle. Aikaisempia projekteja on ollut esimerkiksi grillikatoksen rakentaminen uimarannalle. Kuntaan pidetty yhteyttä aktiivisesti ja tarkoitus on jatkaa samaan tapaan myös nyt, kun alue kuuluu Joensuun kaupunkiin. Toiminta on edelleen melko pienimuotoista suhteessa

¹⁸⁸ Sihvonen 1994, 86.

¹⁸⁹ Sihvonen 1994, 88–89.

¹⁹⁰ Asukashaastattelu 18.8.2009.

¹⁹¹ Asukashaastattelu, Sihvonen 1994, 85.

¹⁹² Asukashaastattelu 18.8.2009.

Reijolan asukasmäärään. Yhdistyksellä on aktiivisia jäseniä tällä hetkellä noin 20.¹⁹³ Kyselyyn vastanneista noin 11 % ilmoitti osallistuneensa joskus kylätoimikunnan tai asukasyhdistyksen toimintaan. Suhteellisesti vähiten osallistuneita oli 2000-luvulla muuttaneiden ja eniten 1980-luvulla muuttaneiden joukossa.

Nykyinen yhdistyksen puheenjohtaja arvioi, että Reijola on kasvanut niin suureksi, että varsinaisen yhteisen kyläidentiteetin muodostuminen ei liene enää mahdollista. Pienemmässä kylässä asukkaat ovat lähempänä toisiaan ja yhteen hiileen puhaltaminen on helpompaa.¹⁹⁴ Reijolan väestö on muuttunut yhä heterogeenisemmäksi joukoksi, eikä yhteisöllisyyttä koeta välttämättömän tarpeelliseksi. Toisin on esimerkiksi Mulossa, jonka identiteetti vanhana ja voimallisena kylänä palautuu jo vuosisatoja taaksepäin. Onkin varmasti niin, että pelkkä asuinpaikka ei enää riitä yhteisöllisyyden rakentamiseen. Yhteisen toiminnan aktivoitumiseksi tarvitaan jotakin muuta, kuten esimerkiksi selvästi perheiden arkeen vaikuttava asia. Tämä oli nähtävissä nuorisotilakysymyksen puitteissa.

¹⁹³ Asukashaastattelu2 6.8.2009.

¹⁹⁴ Asukashaastattelu2 6.8.2009.

6. Reijolan tulevaisuus ja kehittäminen

6.1 Asukkaiden näkemykset Reijolan kehittämisestä

Kyselylomakkeen viimeisessä osiossa kartoitettiin Reijolan asukkaiden näkemyksiä ja mielipiteitä Reijolan alueen kehittämisestä, jo aloitetusta rakentamisesta, maankäytöstä yleensä sekä lopuksi odotuksia hiljattaiseen kuntaliitokseen liittyen. Lomake päättyi tilaan, johon oli mahdollisuus kirjata vapaita kommentteja. Osiossa oli yhteensä kahdeksan avointa kysymystä, joista osa sisälsi myös valintavaihtoehtoja tai useamman alaotsikon. Kyselylomakkeeseen kysymykset sijoittuvat välille 24–31. Suurin osa kysymyksistä oli aseteltu niin, että ne ovat vertailukelpoisia Jukka Sihvosen vuonna 1994 Pyhäselän kunnan tilauksesta tekemän selvityksen kanssa.

Vastausten perusteella osa kysymyksistä olisi vaatinut vastaamisen tueksi kartan tai jonkinlaisen infopakettin, sillä osalla vastaajista ei paikallistuntemus riittänyt kysytyjen asioiden pohtimiseen. Kun lomakkeeseen tulevia kysymyksiä pohdittiin kaupungin henkilökunnan kanssa, kartta-asia tuli esille, mutta tarkoituksenmukaisen kartan löytyminen tuntui sillä hetkellä hankalalta ja kartan lisäämistä lomakeaineistoon ei sen tarkemmin harkittu. Lomake saatteineen haluttiin pitää mahdollisimman kevyenä, mutta kuitenkin sellaisena, että haluttu informaatio olisi helposti saatavilla. Tästä huolimatta jotkin avoimet kysymykset vaikuttivat jääneen liian raskaiksi. Toisaalta vastaajat haluavat suoriutua kyselylomakkeista nopeasti ja syvällisempää pohdintaa ja kirjoittamista vaativat kysymykset ohitetaan helposti. Kyselyyn vastaamisessa ilmenneet ongelmat olivat käytännössä samanlaisia kuin vuonna 1994 toteutetussa kyselyssä. Tuolloin ongelmana olivat kaavoituskartan ja laajojen kysymysten vaikeaselkoisuus tai raskaus. Kysymysten vaikeaselkoisuudessa tulee esille survey-tyylisen tutkimuksen heikkous. Ongelma tulee ilmi yleensä vasta jälkikäteen. Vastaajalta vaaditaan harvinaisen suurta motiivia, mikäli hän alkaa vastaamista helpottaakseen oma-aloitteisesti selvittää hankalaksi kokemansa kysymyksen taustoja.

Osion ensimmäisessä kysymyksessä kartoitettiin näkemyksiä Reijolan laajentumisesta Muloon. Kysymyksen taustalla oli tieto Mulon erityispiirteistä vanhana maalaismaisemana alueelle tunnusomaisine suurine peltoineen ja historiallisine maataloineen. Sihvosen tekemässä selvityksessä yhdeksi Reijolan merkittävistä ja säilyttämisen arvoisista piirteistä mainitaan juuri

maaseutumaisema. Peltomaisemalla on katsottu olevan voimakas, symbolinen maatalousjuuriin, luonnonläheisyyteen ja jopa myyttiseen suomalaiseen sisuun liittyvä tausta¹⁹⁵.

Keskeiseksi kysymykseksi nousee, mikä on merkityksellistä alueen asukkaille ja mitkä ovat paikan vahvuudet suhteessa yhteiskunnallisiin muutoksiin. Paikallisten asukkaiden näkemysten mukaan Mulon kylän lähiseudulla elinympäristön merkittäviä tekijöitä ovat vanhat kantatilat ja pellot.¹⁹⁶ Uuden ja vanhan kohdatessa vanha yleensä väistyy, mikä heijastuu myös kyselyvastauksiin. Toisaalta tilannetta pelätään, mutta toisaalta se nähdään mahdollisuutena.

Muloon rakentaminen ei kyselyyn vastanneiden mielestä ole tabu, vaikka maalaismaisema näin mahdollisesti vähenisikin. Ehdottoman suuri enemmistö vastanneista koki rakentamisen positiivisena. Rakentamista halutaan kuitenkin hillitä jonkin verran. Moni vastaajista piti Muloon rakentamista hyvänä, mikäli rakentaminen on riittävän väljää ja mikäli viher- ja virkistysalueita säilyisi riittävästi. Negatiivisesti suhtautuvia oli 13 kappaletta. Heidän huolenaan oli nimenomaan pelko maatalouden hiipumisesta ja peltoalueiden häviämisestä. Vaikka kysymyksessä ei viitattukaan peltomaiseman vähentymiseen, vastaajista ainakin osa tulkitsi asian näin. Vastauksissa on selvää yhdenmukaisuutta vuonna 1994 tehdyn selvityksen kanssa. Tuolloin suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että pellot pitäisi säilyttää, ja jos alueelle rakennetaan, se on toteutettava mahdollisimman hyvin ympäristöön mukautuvasti¹⁹⁷. Mielipiteet ovat tässä mielessä samansuuntaisia nykyäänkin, vaikkakin positiiviset ajatukset Muloon rakentamisesta ovat lisääntyneet. Eräs esille tullut seikka oli vastaajien huoli siitä, riittävätkö palvelut, mikäli uutta asukaskantaa tulee runsaasti. Myös tiejärjestelyjä pohdittiin.

Kysymys 25 liittyi Reijolan keskustan kehittämiseen. Alueella on viime aikoina tehty suuria liikennejärjestelymuutoksia. Niiden valmistuminen mahdollistaa keskusta-alueen vapaamman kehittämisen ja rakentamisen. Tavoitteena oli selvittää reijolalaisten mielipiteitä vaiheessa, jossa perusta alueen jatkokehittämiseksi on luotu, mutta tulevaisuus ei ole vielä nähtävissä. Vastauksissa tulee esille samoja seikkoja kuin kysymyksessä 19. Eniten odotettiin erilaisten kaupp- ja liikepalveluiden lisääntymistä (30 kpl). Mainintoja tuli yli kaksi kertaa enemmän kuin seuraavaksi eniten mainittuja liikenneturvallisuuden liittyviä seikkoja. Yksittäisistä toimijoista nousi useimmin

¹⁹⁵ Sihvonen 1994, 52–53.

¹⁹⁶ Sihvonen 1994, 51.

¹⁹⁷ Sihvonen 1994, 53.

esille ABC-liikenneasema (7 kpl). Myös muita S-ryhmän palveluja toivottiin alueelle. Muita yksittäisiä mainintoja saivat pankkiautomaatti ja terveysasema.

Liikennejärjestelyjen suhteen odotukset kohdistuivat erityisesti turvallisuuteen. Uudet tielinjaukset koettiin enimmäkseen positiiviksi, mutta kevyenliikenteenväylä Reijolantieltä liikekeskukselle mainittiin turvattomaksi ja hankalaksi, sillä tienylitys tapahtuu vilkkaassa risteyksessä suojatietä pitkin. Muutoin keskustaa odotettiin kehitettävän aikaisempaa vehreämmäksi, siistimmäksi ja hoidetummaksi alueeksi. Teiden kuntoon tulisi kiinnittää huomiota ja myös tienpientareista täytyisi huolehtia. Viisi vastaajaa oli sitä mieltä, että nykyinen keskusta on hyvä ja riittävä.

Kysymys 26 liittyi alueen yleiseen maankäyttöön ja rakentamiseen. Kysymyksen sisältö vastasi Sihvosen selvityksessä ollutta kysymystä, mutta sen rakennetta oli kuitenkin muutettu vastaamaan paremmin SPSS-ohjelman vaatimuksia. Tavoitteena oli saada vertailukohtaa vuoden 1994 selvityksen tuloksiin sekä hankkia yksityiskohtaisempaa tietoa alueiden käyttöön liittyvistä mielipiteistä. Laaja kysymys, joka vaati kohtalaista paikallistuntemusta, osoittautui vastaajille varsin hankalaksi, sillä moni oli jättänyt vastaamatta siihen. Vastanneiden näkemykset ranta-alueiden käytöstä Reijolassa, Mulossa ja Niittylahdessa olivat kuitenkin varsin selkeitä.

Eniten huomiota oli saanut Reijolan satama- ja uimaranta-alue. Vastausten perusteella alue halutaan ehdottomasti säilyttää yhteiskäytössä (24 kpl). Lomarakentamiseen sopivia paikkoja katsottiin olevan lähinnä Mulossa tai Niittylahdessa. Molemmat alueet mainittiin kuusi kertaa. Toisaalta samoille alueille ei toivottu lisää lomarakentamista. Ylipäätään lomarakentamisen lisäämiselle näyttää olevan melko vähän kannattajia, rantoja ajatellaan enemmän yhteiskäytön kannalta. Ranta-alueiden asumiskäyttö ei saanut kovinkaan suurta kannatusta. Toisaalta ranta-alueita ei ilmeisesti ole mielletty asumisalueiksi lainkaan, sillä suurin osa kysymykseen vastanneista käyttäisi asumiseen Reijolan ja Niittylahden keskustassa tai sen välittömässä läheisyydessä olevia alueita (11 kpl). Mikäli ranta-alueille rakennetaan, toivottiin rakentamisen olevan omakotitalo-tyyppistä (7 kpl). Kysyttäessä ranta-alueiden sopivuutta yhteiskäyttöön Reijolassa, Niittylahdessa ja Mulossa, saatiin muun muassa seuraavanlainen kommentti:

Reijolassa: *”Nykyinen veneranta-alue laajennettuna molempiin suuntiin. Puisto/ulkoilu alueena jatkettuna rantasuuntaisena Joensuun Sulkuniemeen”*

Niitty- ”Matalat maastoalueet rantaröiseiköt kunnostettava ulkoilu
Lahdessa: alueeksi.”

Mulossa: ”Kevyenliikenteen väylä + oma hiihtolatu pit. n. 10 km”

– 1980-luvulla muuttanut

Satama- ja uimaranta-alueen lisäksi yhteiskäyttöön sopiviksi alueiksi mainittiin Pohjois-Karjalan opiston alue Niittylahdessa sekä alueen uimaranta (10 kpl). Reijolaan toivottiin nuorisotiloja yhteisötalon ympäristöön ja myös Mulonmäen sekä jääkiekkokaukalon säilyttämistä yhteiskäytössä. Suojeluun sopivia alueita vastaajat katsoivat olevan muutamia. Reijolan maaseutu haluttiin suojeltavaksi viidessä vastauksessa, myös rantoja toivottiin säilytettävän (6 kpl). Yksittäisistä kohteista mainittiin Niittylahdessa sijaitseva opiston tila (4 kpl), Kukkolan tila, Aaltosen (Rantalan) tila, Mulonmäki sekä Mulontien ja Hömötiaistentien kulmassa oleva mäntymetsä. Kahdessa vastauksessa ei mainittu lainkaan suojelua tarvitsevia kohteita.

Vastauksissa on yhtymäkohtia vuoden 1994 selvitykseen. Tuolloin rannat koettiin kollektiivisesti yhteiskäyttöön sopiviksi ja lomarakentamisen katsottiin uhkaavan tätä yhteiskäyttömahdollisuutta.¹⁹⁸ Rannoista ei ilmeisesti kuitenkaan mainittu yhtä tiettyä aluetta, kuten nyt käsillä olevassa tutkimuksessa. Suojelutarkoituksiin sopivat alueet ovat suurelta osin samat kuin nykyäänkin; ranta-alueet, maaseutu ja opisto. Keskeiset ja ympäristöön olennaisesti kuuluvaksi katsotut maatilat tulivat esille, kuten aikaisemminkin. Erityisesti Rantalan tilan miljöö ja historia kiehtovat asukkaita. Asumiskäyttö nähtiin 1994 lähtökohdiltaan positiivisena, mutta on vaikea arvioida, onko silloin tarkoitettu juuri ranta-alueita vai lähempänä keskustaa olevia alueita.¹⁹⁹

Myös seuraava kysymys liittyi rantojen rakentamiseen. Vastaukset rantarakentamisen muuttamisesta pysyväksi asumiseksi jakaantuivat eri mielipiteiden kesken. Varauksettoman positiivisesti asiaan suhtautui 29 vastaajaa, toisaalta 22 vastaajaa oli kielteisellä kannalla. Yksitoista vastaajaa asetti ehdon: rakentaminen ei saa olla täysin vapaata ja sen tulee olla tarpeeksi väljää. 14 vastaajalle asialla ei ollut suurempaa merkitystä. Kaikki lomakkeen palauttaneet eivät olleet vastanneet kysymykseen. Tulos on hiukan ristiriitainen edellisen kysymyksen vastauksiin nähden.

¹⁹⁸ Sihvonen 1994, 58.

¹⁹⁹ Sihvonen 1994, 51, 58–60.

Toisaalta siinä on palautumia vuoden 1994 selvityksen tuloksiin. Tällöin pysyvä asuminen ranta-alueella koettiin positiiviseksi.

Selitys ristiriidalle löytyy verrattaessa vastauksia ja paikkakunnalle muuttamisen ajankohtaa. 1970- ja 1980-luvuilla Reijolaan muuttaneet suhtautuvat positiivisemmin rantarakentamisen muuttamiseen pysyväksi kuin 1990-luvulta lähtien alueella asuneet. Ennen 1990-lukua muuttaneista 52 % suhtautuu asiaan varauksettoman positiivisesti, kun puolestaan alueella 1990-luvulta alkaen asuneista varauksettoman kannatuksen antaa vain 35 %. Asenne rantarakentamiseen poikkeaa vanhemman ja uudemman asutuskannan välillä. Vuoden 1994 kyselyyn vastanneista suurin osa oli ennen 1990-luvun alkua Reijolaan muuttaneita ja heidän asenteensa heijastuvat molemmissa kyselyissä.

Rakentamisen ja maankäytön erityispiirteisiin Haapaniemen alueella liittyviä asenteita kartoittava kysymys oli samanlainen kuin aikaisemmassa kyselyssä. Kysymykseen vastanneista 70,9 prosenttia suosisi alueella omakotirakentamista. Rivitalorakentaminen sai 18,6 prosentin kannatuksen. Tulos on vastaava aikaisemman kyselyn tuloksen kanssa. Vuonna 1994 reijolalaiset mielsivät Haapaniemen pientalorakentamiseen sopivaksi. Toisaalta tuolloin alue miellettiin jo olemassa olevasta rakennuskannasta huolimatta enemmänkin virkistyskäyttöalueeksi.²⁰⁰ Asenteet tämän suhteen eivät ole muuttuneet, sillä uimaranta koetaan nykyisinkin erityisen tärkeäksi ja säilyttämisen arvoiseksi.

Reijolan ympäristön haja-asutusalueen tontit ovat olleet aikojen saatossa varsin kysytyjä²⁰¹. Kysymyksessä 29 selvitettiin reijolalaisten halukkuutta asua kaava-alueen ulkopuolella sekä heidän mielikuviaan syrjemmässä asumisesta yleensä. Kysymys käsitteli myös lupakäytännön toimivuutta. Vastaajista kaksi kolmannesta ei haluaisi asua kaava-alueen ulkopuolella, loput eli jäljellejäävä kolmannes ei puolestaan koe haja-asutusasumista ongelmana. Vastauksissa näkyvät jo esillä olleet motiivit. Toisaalta halutaan maaseutumaiseen ympäristöön, toisaalta tärkeäksi koetaan kaupungin läheisyys ja toimivat palvelut. Luontoa ja tilaa arvostaville asukkaille taajamassa asumien saattaa olla vain välietappi ennen maaseudulle siirtymistä²⁰².

²⁰⁰ Sihvonen 1994, 62.

²⁰¹ Toimijahaastattelu 20.8.2009.

²⁰² Kumpulainen 1993, 96–97.

Yhteensä 15 vastaajaa perusteli syrjemmässä asumisen hankaluutta palveluiden ja liikkumismahdollisuuksien heikkenemisellä. Positiivisesti suuntautuneita perusteluita ei juuri ollut. Seitsemän vastaajaa koki lupakäytännön toimivaksi. Viiden vastaajan mielestä lupamenettely on hankala, ei toimi ja menettely koettiin mielivaltaiseksi. Kahdeksan vastaajaa ilmoitti, että lupamenettely ei ole tuttu ja kommentointi on siksi vaikeaa. Kokonaisuutena kokemukset lupamenettelystä ovat siis lievästi positiiviset.

Kysymyksessä 30 käsiteltiin Reijolan ympäristössä tapahtuvaa kaava-alueen ulkopuolista rakentamista. Kysymyksen aihe liittyy kiinteästi edelliseen kysymykseen, mutta laajentaa aihetta hiukan yleisemmälle tasolle. Kysymyksen tavoitteena oli kartoittaa Reijolan asukkaiden asenteita haja-asutusrakentamisen muodoista sekä asutuksen leviämisestä vielä kaavoittamattomille lähialueille. Vastauksissa oli varsin paljon hajontaa, mutta tietynlainen yhtenäinen linja oli kuitenkin havaittavissa.

Kaikkein selkein mielipide vastaajilla oli rakentamisen muodosta. Haja-asutusalueelle ei haluta juuri muita kuin omakotitaloja. Ainoastaan pari vastaajaa toi esille myös rivitalojen tai pienkerrostalojen rakentamisen. Toinen selkeästi erottuva näkemys liittyi rakentamisen tiheyteen. Rakentamisen toivottiin olevan harvaa; yksittäisiä pientaloja, entistä täydentäen (29 kpl). Toisaalta rakentaminen ei saisi kunnallistekniikan vuoksi olla liian harvaa (8 kpl). Jotkut näkivät nykyisen käytännön hyvänä. Heidän mielestään rakentaminen pitäisi siis järjestää kysynnän mukaan ja sen tulisi noudattaa ja perustua seutukaavan edellytyksiin.

Hajontaa vastauksiin toivat maaseudun säilyttämiseen liittyvät mielipiteet (14 kpl). Haja-asutusrakentaminen nähtiin uhkana maaseutumaiseman säilymiselle. Rakentamisen tulisi olla mahdollisimman harvaa ja vähäistä. Näkemyksissä on nähtävissä sama asenne kuin esimerkiksi kysymysten 24 ja 26 vastauksissa. Muita esillä olleita huomioita olivat kunnallistekniikan laajentaminen, asukkaiden mielipiteiden tiedustelu ja liikenneolojen järjestäminen.

Viimeinen varsinainen kysymys liittyi vuoden 2009 alussa tapahtuneeseen kuntaliitokseen. Liitokseen liittyi ristiriitaisuuksia. Kuntalaisille aiemmin tehty kysely osoitti kunnan asukkaiden olevan kuntaliitosta vastaan, sillä jopa 60 % kyselyyn vastanneista oli kielteisellä kannalla²⁰³. Liitoksen suhtautuminen vaihteli alueesta riippuen. Pyhäselän kunnan luottamushenkilön

²⁰³ Karjalainen 2.12.2007.

näkemyksen mukaan vastustus oli suurinta Hammaslahdessa, kun myönteisimpiä mielipiteet olivat Reijolassa, jossa liitosasia oli ollut esillä aikaisemminkin²⁰⁴. Tutkimuksessani oli tämän kysymyksen tarkoituksena selvittää reijolalaisten mielipiteitä nyt, kun liitos oli jo tapahtunut ja jotkut sen seuraukset olivat jo nähtävissä.

Suoranaisia moitteita ja tyytymättömyyden ilmauksia oli vastausten joukossa suhteellisen vähän. Maininnoista oli kokonaisuudessaan kyynisiä ja skeptisiä noin 23 %. Varsinaisia asiaan liittyviä kehuja ei tullut lainkaan esille. Vastaukset painottuivat lähinnä toiveiden ja odotusten kertomiseen. Jotkut palasivat aiheeseen vielä vapaissa kommentteissa. Erilaisten palveluiden lisääntymistä odotettiin runsaasti (22 kpl). Useat vastaajat olivat yksilöineet palveluita, joihin he odottivat ja toivoivat parannusta. Tässäkin yhteydessä mainittiin jatkuvasti esillä ollut terveydenhuolto (11 kpl). Tiestöön odotettiin parannuksia (9 kpl), julkisen liikenteen toivottiin kohenevan (10 kpl) ja myös työpaikkoja ja vanhuksille tarkoitettuja palveluita haluttiin lisää.

Tyytymättömien vastaajien maininnoissa oli voimakkaasti esillä huoli palveluiden säilymisestä. 20 vastaajaa toivoi, että palveluiden määrä ei ainakaan laskisi. Toinen merkittävä joukko toivoi tasa-arvoa, jotta Pyhäselän taajamat eivät jäisi sivukyliksi (19 kpl). Samaan aiheeseen liittyi myös toive siitä, etteivät uudet liitosalueet joutuisi maksumieheksi Joensuun alueen kehittyessä (12 kpl).

”Että palvelut eivät heikkenisi (esim. latujen auki pito Reijolasta, valot yms) Eikä Reijolasta tulisi toista Rantakylää Joensuuhun.”

– 1980-luvulla muuttanut

Tyytymättömien vastaajien joukossa pelättiin lähinnä sanelupolitiikkaa ja maksujen korotuksia. Osa oli sitä mieltä, että kuntaliitos ei tuo mitään hyvää. Yhden joukon muodostivat ne, joiden suuret odotukset eivät olleet vuoden alun aikana toteutuneet. Huomiota herättivät esimerkiksi katuvalojen sammuttaminen öiseen aikaan sekä myös osoitteenmuutokset.

”No eipä ole Pyhäselkäläisenä kovin paljoa odotettavissa kun palveluja viedään ja katuvalot sammutetaan. Orpopojan osassa ollaan.”

– 1990-luvulla muuttanut

²⁰⁴ Toimijahaastattelu 1.3.2009.

”En osaa mitään hyvä odottaa. Ainoa konkreettinen muutos oli osoitteen muuttuminen, eikä se ollut iloinen yllätys”

– 2000-luvulla muuttanut

”Olin liitosta vastaan ja tiesin muualta kuntaliitosten vaikutuksista, että palvelut viedään meiltä pois. Niin kävi. Ei saa edes puhelua terveyskeskukseen, luvattiin että 5 lääkäriä on jatkossakin, nyt ei välillä ole yhtään paikalla.”

– 1990-luvulla muuttanut

Mikäli Reijolassa on vallalla laajaa tyytymättömyyttä tapahtunutta kuntaliitosta kohtaan, voisi kuvitella, että se näkyisi voimakkaammin kyselyn tuloksissa. Aiheeseen liittyy monia epävarmuustekijöitä, kuten vastauksista voi päätellä, mutta toisaalta voi myös ajatella, että viimeaikoina alueella tapahtunut muu kehitys pitää positiivista mieltä yllä. Liitoksen vaikutukset alueeseen ovat arvioitavissa vasta myöhemmin.

Lomakkeen loppuun oli mahdollista jättää vapaita kommentteja ja samalla myös täydentää vastauksiaan. Kommentteja tuli paljon ja ne olivat erilaisia. Ne liittyivät lähinnä jo esillä olleisiin aiheisiin. Eniten huomiota saivat moitittu kuntaliitos (5 kpl) ja väärin säästökohdeiden esittely (8 kpl). Vastaajat nostivat esiin myös joitakin vanhoja Reijolan kehittämiseen liittyviä seikkoja, kuten esimerkiksi kulttuuritarjonnan vähäisyyden, joka mainittiin pitkäaikaisena puutteena. Vastauksista ei pysty muodostamaan yleispätevää linjausta, mutta jokainen mielipide tuo oman lisänsä jo mainittuihin ilmiöihin.

”Reijolaan oli tarkoitus rakentaa silloin v. 70–80 koulun luokse vanhusten rivitalo jossa olisi toiminnalliset tilat harrastaa ja nuorille joku nuorisotalo etteivät lojuisi tuolla liikekeskuksen edessä”

– 1970- luvulla muuttanut

”On uskomatonta, miten huonot bussiyhteydet Reijolaan on iltaisin, vk loppuisin ja kesällä. Matkaa on vain 8-10 km, esim. Utraan kulkee bussit kerran tunnissa iltamyöhään. Yhteisötalolla voisi olla konsertteja, teatteriesityksiä yms. Kirkkokuljetuksia Pyhäselän kirkkoon.”

– 2000-luvulla muuttanut

*”Ollaan oltu 5 vuotta pyhäselkäläisiä ja oltaisiin mielellään vieläkin.
Harmittaa tämä yleinen suuntaus, että kaiken pitäisi olla SUURTA!
Päättäjien ja virkamiesten aivot hukassa, rahaa käytetään kaiken
maailman kivirakennelmiin (esim. Penttilän amfiteatteri- huh!) ja
lapsista säästetään, se on väärin! Joensuu ottaa liitoskunnista vain
parhaat palat.”*

– 2000- luvulla muuttanut

6.2 Profiloituva taajama-asuminen?

Taajama-asumisesta on hankala muodostaa yksiselitteistä profiilia, joka kattaisi kaikki näkökulmat ja mahdolliset vaikuttajat. Reijolassa vuosina 1994 ja 2009 tehtyjen kyselyjen ja aikaisemman asumista ja muuttamista koskevan tutkimuksen perusteella voi paikallisia johtopäätöksiä kuitenkin tehdä.

Reijolassa merkittävin yksittäinen vetovoimatekijä on Joensuun kantakaupungin läheisyys. Käytännössä tämä tarkoittaa merkittävän työpaikka- ja palvelukeskittymän läheisyyttä. Kun tämä seikka yhdistetään luonnonläheisyyteen, väljempään tonttikokoon ja edullisempaan hintatasoon kytkettynä siedettävään palvelurakenteeseen, syntyy kokonaisuus, joka määrittää Reijolaa asunnonetsijän ja muuttoaikeissa olevan näkökulmasta. Ihmiset muuttavat alueelle tiettyjen varsin yleisten motivaatioiden ajamina, mutta varsinaisen asettumispäätöksen ja etenkin pitempiaikaisen asumisen syyt saattavat vaihdella (vrt. asumistyytyväisyys). Tämä tulee ilmi esimerkiksi luonnonläheisyydestä ja maaseutumaisuudesta puhuttaessa. Kysyttäessä asumistyytyväisyyteen positiivisesti vaikuttavia seikkoja olivat kyseiset asiat esillä huomattavasti useammin kuin muuttamisen motiiveja kysyttäessä. Muuttamisen yhteydessä voi olla tärkeintä saada kelvollinen asunto läheltä työpaikkaa, mutta ajan kuluessa alueen muut ominaisuudet saattavat muodostua merkittävämmäksi asuinpaikkaa määrittäväksi tekijäksi.

Luonnonläheisyys ja maaseutumaisuus vertautuvat rauhallisuuteen, joka puolestaan yhdistetään lapsiystävällisyyteen. Reijolan olemus lapsiystävälliseksi miellettyinä nukkumalähiönä ei ole pelkkä mielikuvien tuotos. Kunta on tukenut tämäntyyppistä ajattelua, ja myös ihmiset ovat monessa suhteessa mukautuneet kunnan markkinalauseisiin. Hoitopaikkojen hyvä saatavuus on vahvistanut

nuorten lapsiperheiden tyytyväisyyttä, vaikka toisaalta lasten varttuessa palvelutarjonta tai sen puute on nähty ongelmallisempana. Reijolan asukkaat mieltävät asuinalueensa kuitenkin hyvin yleisesti kaupungin läheisyydessä sijaitseväksi, sopivan maaseutumaiseksi ympäristöksi, joka tarjoaa tai joissakin tapauksissa on tarjonnut riittävästi palveluita.

Keskustoja lähellä sijaitsevat lähiöt sekä varsinaisten lähiöiden ulkopuolella olevat pientaloalueet, jollaiseksi Reijolan voi tietyin varauksin luokitella, ovat valtakunnallisella tasolla olleet ennen kaikkea lapsiperheiden suosiossa²⁰⁵. Tässä suhteessa Reijola ei siis ole poikkeus. Myös asukastyytyväisyyden suhteen Reijola noudattaa yleisemmin Suomessa havaittuja linjoja. Reijolassa yleinen tyytyväisyys on suurta, mutta paikallisiin palveluihin kohdistuu huomattavia parannusodotuksia. Asukasbarometrin perusteella pientaloalueella asuvien asumistyytyväisyys on suurempaa kuin esimerkiksi kerrostaloalueilla, mutta toisaalta pientaloalueilla asuvien kokemukset palveluiden laadun ja saatavuuden suhteen ovat kielteisemmät kuin kaupunkien keskustoissa asuvilla²⁰⁶.

Reijolaan muuttava on useimmiten noin 30-vuotias, parisuhteessa oleva, työssäkäyvä, Joensuusta tai muualta melko läheltä Reijolaa kotoisin oleva henkilö. Aikaisemmin suurimmalla osalla Reijolaan muuttavista oli alaikäisiä lapsia, mutta 2000-luvulla tämä ilmiö ei ole ollut enää niin voimakas. Tulijan koulutustausta on 2000-luvulla ollut korkeampi kuin aikaisemmin. Tähän saattaa tosin heijastua koulutustason nousuun liittyvä yleinen yhteiskunnallinen kehitys²⁰⁷. Kyselyyn vastanneista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista on kaksi kolmasosaa muuttanut Reijolaan 2000-luvulla. Kaikista 2000-luvulla Reijolaan muuttaneista on hiukan vähemmän kuin puolet suorittanut ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon. Tässä yhteydessä täytyy muistaa, että osa vastanneista on opiskelijoita.

Reijolassa asuu joitakin siellä myös lapsuutensa viettäneitä tai toisen polven reijolalaisia. Ilmiö on kuitenkin melko vähäinen verrattuna esimerkiksi Enon Uimaharjuun, jossa tehtaalla työskentely ja paikkakunnalla asuminen on jatkunut monessa tapauksessa sukupolvelta toiselle. Uimaharjussa ilmiö oli voimakas etenkin 1980-luvulla kun alueelle 1960-luvulla muuttaneiden lapset tulivat työikään.²⁰⁸ Ihmisillä on erilaisia elämänvaiheisiin liittyviä tarpeita ja arvostuksia. Nuoret etsivät

²⁰⁵ Strandell 1999, 83–84.

²⁰⁶ Strandell 1999, 83–84.

²⁰⁷ Tilastokeskus 2007, 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen mukaan 1950–2007.

http://www.stat.fi/til/vkour/2007/vkour_2007_2008-12-05_kuv_003.html 10.10.2009.

²⁰⁸ Kortelainen 1988, 30.

koulutus-, työ- ja huvittelumahdollisuuksia, mikä voi heijastua kaupunkeihin muuttamisena. Perheenperustamisvaiheessa arvostetaan, että lapsille voidaan tarjota hyvä kasvuympäristö. Tässä vaiheessa vahvistuu myös tietoisuus omista juurista, mikä voi johtaa muuttoon synnyinseudulle.²⁰⁹

Tulotaso ei näytä olevan merkittävä määrittäjä Reijolaan asettuvien joukossa. Tällä hetkellä suhteessa suurituloisimpia ovat 1980-luvulla alueelle muuttaneet eli noin 50–60-vuotiaat. Toisaalta 2000-luvulla muuttanut nuorempi väki on monessa tapauksessa vasta työuransa alussa. Yli 60 000 euroa vuodessa tienavia kotitalouksia oli saman verran 2000-luvulla muuttaneissa kuin 1980-luvulla muuttaneissa. Tästä voisi päätellä, että alueen asukkaiden tulotaso on nousussa, elleivät yhteiskunnalliset seikat jotakin muuta aiheuta.

Asukasbarometrien tuloksia yhdistelemällä voi saada selville suomalaisten asumiseen liittyviä ihanteita. Suosituin asumismuoto on omakotitalo ennen rivi- tai paritaloasumista. Erityisesti nuoret, lapsiperheet ja auton omistajat suosivat pientaloasumista. Samat piirteet näkyvät myös asuinalueita koskevissa ihanteissa, pientalovaltainen alue on selvästi suosituin ihannetyyppi.²¹⁰ Nämä ihannetyypit tulevat melko selvästi ilmi pientalovaltaisessa Reijolassa, joka on ollut erityisesti lapsiperheiden suosiossa.

²⁰⁹ Kytö 1998, 212.

²¹⁰ Strandell 1999 & 2005. Vuoden 2004 asukasbarometri julkaistu verkossa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=120388&lan=fi> 10.10.2009.

7. Yhteenveto

Reijolan kehitys nykyisen kaltaiseksi taajamaksi on ollut monivaiheinen prosessi. Reijolan rakentaminen vanhaan Mulon maaseutu ympäristöön aloitettiin 1960-luvun lopulla. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin Reijolasta oli tullut Pyhäselän suurin taajama. Suurin syy kehityksen nopeuteen on epäilemättä ollut Joensuun kaupungin läheisyys. Reijolan kaavoittamisen alkuperäinen idea oli nimenomaan rakentaa nukkumalähiö Joensuussa työssä käyville. Joensuun ympäristössä on muitakin satelliittitaajamia kuin Reijola. Lehmo Kontiolahdella ja Ylämylly Liperissä ovat esimerkkejä vastaavista taajamista. Reijolalla on kuitenkin omat erityispiirteensä, varsinkin nopea kehitys kuntakeskuksen Hammaslahden ohi ilman omaa merkittävää teollisuutta tai yksityisiä palveluita. Kaikkia näitä taajamia yhdistää asukkaiden työssäkäynti Joensuussa. Reijolassa tämä piirre korostuu. Reijolan kehityksessä on havaittavissa yleiseen taajamakehitykseen liitettyjen ilmiöiden, kuten tasapainotuvan kehityksen kauden tai uudelleenkeskittymisen kauden piirteitä. Yhteys tasapainotuvan kehityksen vaiheeseen näyttää varsin selvältä, sillä Reijolan kiivain kasvukausi ajoittuu samalle ajalle.

Reijolan asukkaat kokevat asuinalueensa parhaiksi puoliksi maaseutumaisen rauhallisuuden ja sijainnin lähellä kaupunkia. Alueen palvelut ovat olleet riittävät, joskin suuriakin puutteita palveluissa löytyy. Kokonaisuutena asukkaat ovat tyytyväisiä Reijolaan asuinpaikkana. Suuri osa Reijolan asukkaista on muuttanut Joensuusta. Reijolaan on muutettu runsaasti myös muualta lähiympäristöstä. Läheltä muuttaneet asukkaat ovat tulleet alueelle ennen kaikkea väljemmän asumisen toivossa. Kauempaa saapuvilla muuttamisen motiivit ovat erilaisia ja painottuvat enemmän esimerkiksi työpaikkaan tai perhesuhteisiin. Täytyy kuitenkin huomioida, että yleistävien motiivianalyysien tekeminen ei ole yksiselitteistä.

Reijolaan asettumisen motiiveissa on ajankohdasta riippuvaa vaihtelua. Merkittävin muutos liittyy ympäristöön ja asuinalueen rauhallisuuteen. Luonnonläheisyys ja rauhallisuus eivät olleet 1970- tai 1980-luvuilla kovinkaan merkittävä Reijolaan muuttamisen motiivi mutta 1990-luvulta alkaen asenteet ovat muuttuneet. Kuluvan vuosikymmenen aikana alueelle muuttaneiden joukossa luontotekijät ja rauhallisuus ovat nousseet kolmen eniten mainitun muuttamissyyn joukkoon, kun esimerkiksi 1980-luvulla muuttaneiden keskuudessa luonto ja rauhallisuus ovat vähiten mainittu syykokonaisuus.

Reijolan väestö on ikärakenteeltaan nuorempaa kuin entisen kuntakeskuksen Hammaslahden väestö. Ero oli hyvin räikeä Reijolan taajamoitumisen alkuvaiheessa, mutta on sittemmin hieman tasoittunut. Tällainen kehitys on tuskin ollut suunniteltua, sillä Reijolan kehitystä ja Hammaslahden hiipumista ei 1970- ja 1980-luvuilla osattu odottaa. Kaikki ennusteet povasivat Hammaslahteen huomattavasti suurempaa väestönkasvua, ja toisaalta Reijolan suhteen odotukset olivat maltilliset. Toteutunut kehityksellinen nurinkurisuus näkyy varmasti ikärakenteessakin. Nuorempi väestörakenne on ruokkinut Reijolan kasvua. On kuitenkin huomattava, että myös Hammaslahden väestö on määrältään kasvanut – tosin hitaasti. Pyhäselän alueellinen kaksijakoisuus näkyi myös poliittisessa toiminnassa. Kunnan hallinnossa ei ollut selkeää yksimielisyyttä Reijolan kehittämisen suuntaviivoista. Näkemuserot olivat sekä poliittisia että periaatteellisia.

Suurimpia syitä Hammaslahden odottamattomaan kehitykseen lienee ollut kuntakeskuksen syrjäisempi sijainti ja tästä johtuva eristyneisyys. Minkäänlaiseen eristyneisyyteen ei varmasti ole kunnassa Hammaslahden suhteen pyritty. Hammaslahti haluttiin säilyttää selkeänä kuntakeskuksena, vaikka Reijola oli jo kasvanut suuremmaksi. Kuitenkin Hammaslahdessa vieraillessa saa helposti kuvan eristyksissä olevasta taajamasta. Hammaslahti onkin Reijolaan verrattuna sekä työllisyyden että palveluiden kannalta varsin itsenäinen alue. Työllisyys on tosin perustunut paljolti kunnallisiin palveluihin. Reijolan alueella työpaikkoja on väestömäärään suhteutettuna hyvin vähän.

Reijolan asukkaat suhtautuvat asuinalueensa tulevaisuuteen positiivisesti, vaikka pelkäävätkin hiukan kuntaliitoksen seurauksia. Reijolalle jo pitkään yleisilmeen antanut maaseudun ja taajaman yhteensulautuminen halutaan säilyttää ainakin tärkeimmiltä osiltaan. Lisärakentamista ja laajentumista ei pidetä negatiivisena asiana, mutta rakentaminen täytyy suorittaa harkiten ja tarpeeksi väljästi. Joidenkin mielestä taajama-alueen ei tarvitsisi kasvaa enää lainkaan ja maaseutumainen ilme tulisi säilyttää niin pitkälle kuin mahdollista. Toisille vilkastuva ja kasvava taajama on vain hyvä asia. Yksimielisempää on suhtautuminen keskusta-alueen palvelutarjontaan. Vaikka joidenkin mielestä palvelut ovat riittävät, selvä enemmistö toivoo enemmän ja monipuolisempia palveluita. Kuntaliitoksen suhteen odotetaan juuri palvelutarjonnan lisäämistä ja tasapuolista kohtelua. Samaan aikaan kuitenkin pelätään maksumieheksi joutumista ja syrjäkyläksi ajautumista.

Reijolan lähivuosien kehitys riippuu eritasoliittymän, ohitustien valmistumisen sekä kuntaliitoksen myötä avautuneista mahdollisuuksista. On mielenkiintoista nähdä, toteutuvatko Reijolaan suunnitellut teollisuus- ja asuinalueet ja riittääkö niille kysyntää. Jos kaikki suunnitelmat toteutuvat, muuttuu Reijolan ympäristö paljon nykyisestään. Tulevaisuudessa Reijolan nukkumalähiömäinen olemus saattaa palveluineen ja ostoskeskuksineen muuttua kaupunkimaisemmaksi. Samalla jää nähtäväksi, pystyykö Hammaslahti säilymään elinvoimaisena vai kääntyykö sen asukasmäärä laskuun.

Lähdeluettelo ja kirjallisuus

Painamattomat lähteet

Ilomantsin kihlakunnan henkikirjoittajan arkisto. Joensuun maakunta-arkisto

- Pyhäselän henkikirjat 1965–1970

Joensuun maanmittaustoimiston arkisto. Joensuun maanmittaustoimisto

- kaavoituskartat ja asiakarjat Reijolasta
- Reijolan osayleiskaavaluonnos 2000

Pyhäselän kunnanarkisto. Pyhäselän kunta/Joensuun kaupunki

- Kunnanvaltuuston pöytäkirjat
- Kaavoitusasiakirjat

Painetut lähteet

Kontiolahden kuntasuunnitelma 1987

Kontiolahden kunnalliskertomus 1988

Liperin kuntasuunnitelma 1984

Pyhäselän kunnan kunnalliskertomus 1966, 1967, 1974, 1975, 1978, 1980, 1983, 1985, 1986, 1987, 1990, 1991, 1996, 1998

Saloheimo, Veijo 1971. Pohjois-Karjalan asutusmuodot 1600-luvulla, Kylä- ja pitäjäkartat. Joensuu.

Tilastolähteet

SVT VI C: 103 XI. Suomen virallinen tilasto.

Tilastokeskuksen väestölaskenta 1980,1990,1995, 2000. Tilastokeskus.

Työssäkäyntitilasto 2002. Tilastokeskus.

Kuntien tunnusluvut 2003. Tilastokeskus.

Internet-lähteet

Liperin kunnan sivut. Tietoa elinkeinoelämästä ja väestöstä:

<http://www.liperi.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?ID=1069>, 16.11.2005.

<http://www.liperi.fi/fi/?ID=1362>, 5.3.2009.

<http://www.liperi.fi/fi/?ID=1362>, 5.3.2009.

<http://www.liperi.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?ID=1069>, 16.11.2005.

Kontiolahden kunnan sivut. Tietoa elinkeinoelämästä ja väestöstä:

<http://www.kontiolahti.fi/fi/cfmldocs/index.cfm?ID=314>, 16.11.2005.

<http://www.kontiolahti.fi/fi/?ID=1354>, 5.3.2009.

Maakuntaliiton sivut/tietopalvelu; useita eri tilastoja:

Työssäkäyntitilasto 2006 [http://www.pohjois-](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx)

[karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx) 8.10.2009

Tutkinnon suorittaneet koulutusasteen mukaan kunnittain 2007 [http://www.pohjois-](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx)

[karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx) 7.10.2009.

Pohjois-Karjalan TE-keskus: työttömyys 1990–2008. [http://www.pohjois-](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx)

[karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx) 10.10.2009.

Työssäkäyntiliikenne Pohjois-Karjalassa 2006 [http://www.pohjois-](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx)

[karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx](http://www.pohjois-karjala.fi/Resource.phx/maakuntaliitto/tietopalvelu/tilastotieto.htx) 10.10.2009.

Tilastokeskuksen sivut; useita eri tilastoja:

Elävänä syntyneet 1971–2008 ja Ensisynnyttäjien keski-ikä.

http://www.stat.fi/til/synt/2008/synt_2008_2009-04-22_kuv_001_fi.html ja

http://www.stat.fi/til/synt/2004/synt_2004_2005-06-06_kuv_004.html 10.10.2009.

Asuntokuntaväestön ja asuntokuntien lukumäärät sekä tulot seutukunnittain 1995–2007.

http://pxweb2.stat.fi/database/statfin/tul/tjkt/tjkt_fi.asp 10.10.2009.

15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen mukaan 1950–2007.

http://www.stat.fi/til/vkour/2007/vkour_2007_2008-12-05_kuv_003.html 10.10.2009.

Ympäristöhallinnon sivut. Vuoden 2004 asukasbarometri julkaistu verkossa:

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=120388&lan=fi> 10.10.2009.

Haastattelut

Toimijahaastattelu 1.3.2009, Toimijahaastattelu 28.7.2009, Toimijahaastattelu 6.8.2009,
Toimijahaastattelu 20.8.2009, Toimijahaastattelu 25.8.2009.

Asukashaastattelu 12.3.2009, Asukashaastattelu 10.7.2009, Asukashaastattelu 20.7.2009,
Asukashaastattelu 6.8.2009, Asukashaastattelu2 6.8.09, Asukashaastattelu 13.8.2009,
Asukashaastattelu 14.8.2009, Asukashaastattelu 18.8.2009.

Haastattelut ovat tekijän hallussa digitaalisessa muodossa.

Kyselylomakkeet

Palautuneet kyselylomakkeet ovat tekijän hallussa.

Kyselylomakkeista koottu SPSS -tiedosto on tekijän hallussa.

Lehdistölähteet

Karjalainen, 9.8.2002, 14.3.2006, 2.12.2007

Kirjallisuus

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo, Ylöstalo, Pekka 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva. WSOY.

Aro, Timo 2007. Julkinen valta ja maassamuuttoa edistävät ja rajoittavat tekijät Suomessa 1880-luvulta 2000-luvulle. Turku. Turun yliopisto

Berry, Brian, J.L. 1976. The Counterurbanization Process: Urban America Since 1970. Urbanization and counterurbanization. Berry, Brian J.L. Beverly Hills. Sage publications.

Jokinen, Liisa 2003. Rantalan tilan ”Ahlbackan” vaihteita vuodesta 1800. Tampere. Jokinen Liisa.

Juvonen, Jaana 1990. Vanhan Tohmajärven historia. Pieksämäki. Tohmajärven kunta.

Haapala, Pertti 1989, Sosiaalhistoria: Johdatus tutkimukseen. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.

Heikkilä, Tarja 2005. Tilastollinen tutkimus. 5-6. parannettu painos. Helsinki. Edita Prima.

Hoskins, G.W. 1981. The Making of the English Landscape (2. muuttumaton painos)

Hoskins, G.W. 1984. Local History in England (3. laajennettu painos)

Jutikkala, Eino 1934. Sääksmäen pitäjän historia. Jyväskylä. Sääksmäki.

Järnegren, Anders, Ventura, Fosco 1976. Tre samhällens förändringhistoria: Exploatering av den fysiska miljön i historisk belysning. Stockholm. Lunds universitet.

Kortelainen, Jarmo 1988. Asumisen valinnat ja tehdasyhdyskunnan kehitys: tutkimus Uimaharjun tehtaiden henkilökunnan asumisesta. Joensuu. Joensuun yliopisto.

Kumpulainen, Mikko 1993. Maallemuuttajat. Tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista. Joensuu. Joensuun yliopisto.

Kytö, Hannu 1998. Muuttajan muuttuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990- luvuilla. Helsinki. Helsingin yliopisto.

Lento, Reino 1951, Maassamuutto ja siihen vaikuttaneet tekijät Suomessa vuosina 1878–1939. Väestöpoliittinen tutkimuslaitos. Turku.

Nummela, Ilkka 1996. Väestö -ja sosiaalishistoria. Paikallishistoria. Jokipii, Mauno. Jyväskylä. Gummerus.

Pakarinen, Pekka 2006. Suur-Liperistä leipäpitäjäksi. Liperin kunta. Gummerus oy.

Peltola, Olli 1986. Kaupungistumisprosessi Suomessa 1960- ja 1970- luvuilla taajamoitumisen valossa. Vaasa. Vaasan korkeakoulu.

Peltola, Olli 1992. Suomen yhdyskuntajärjestelmän muutos 1980- luvulla. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Rauhala, Hanna 2005. Asumisen vetovoimatekijöitä Joensuun seudulla (mikrotalenne). Joensuu. Joensuun yliopisto.

Renvall, Pentti 1945. Paikallishistorian tutkimus ja paikallishistorian esitys. Turun historiallinen arkisto IX. Turku. Turun historiallinen yhdistys.

Ristimäki, Mika, Oinonen, Kari, Pitkäranta, Harri, Harju, Kaisu 2003. Kaupunkiseutujen väestömuutos ja alueellinen kasvu. Helsinki. Ympäristöministeriö.

Ryyppö, Liisa 1984. Kontiolahden historia 1870–1970. Kontiolahti.

Sihvonen, Jukka 1994. Asukkaat mielipidevaikuttajina Reijolan osayleiskaavoitusprosessissa. Joensuu. Joensuun yliopisto.

Strandell, Anna 1999. Asukasbarometri 1998. Vantaa. Ympäristöministeriö.

Summa, Hilikka 1983. Kaupunkien sisäinen muuttoliike muuttotyypeittäin. Helsinki. Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskus.

Söderling, Ismo 1988. Maassamuuton ulottuvuudet: Yksilö, alue ja yhteiskuntatason tarkastelu Suomessa vuosina 1977–1978 maassamuuttaneista. Turku. Turun yliopisto.

Tommila, Päiviö 1996. Paikallishistorian tutkimus eilen ja tänään. Paikallishistoria. Jokipii, Mauno. Jyväskylä. Gummerus.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus.

Tuominen, Vesa 1995. Pyhäselän partailla. Joensuu. Pyhäselän kunta.

Vartiainen, Perttu 1989. Yhteiskunnan muutos ja yhdyskuntarakenne. Joensuu. Joensuun yliopisto.

Vartiainen, Perttu 1990. Joensuun seutu: näkökulmia kehittämiskeskusteluun. Joensuu. Joensuun yliopisto.

Vartiainen, Perttu 1992. Pyhäselän kunta: yhdyskuntarakenteen ja maankäytön kehittämisen suuntaviivat. Joensuu. Maaseutuinstituutti.

Voijonmaa, Väinö 1903-1910. Tampereen kaupungin historia. Tampere. Tampereen kaupunki.

Liitteet

Saatekirje ja kyselylomake

Karttaliite 1: Peruskartta 1:10000 Reijolanmäki:1960–1970- lukujen vaihde. Maanmittauslaitos.

Karttaliite 2: Kaavoituskartta

Karttaliite 3: Peruskartta 1:20000 Reijolanmäki: 1977 Maanmittauslaitos.

Karttaliite 4: Peruskartta 1: 20000 Reijola: 1994 Maanmittauslaitos

Karttaliite 5: Osayleiskaavaluonnos 1:15000 Reijola 2000 Joensuun maanmittaustoimiston arkisto.

Lyhenteet

SVT:

Suomen Virallinen Tilasto

Liite: Kyselylomakkeen saatekirje

Saatekirje

Hyvä vastaanottaja,

Tämän tutkimuksen aiheena on Reijolan taajaman kehitys ja asumiseen vaikuttavat valinnat eri aikoina. Tutkimuksella kerätään tietoa Joensuun yliopiston Suomen historian opinnäytetyötä varten. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Joensuun kaupungin kanssa ja sen tuloksia käytetään apuna Reijolan kehittämisessä ja alueelle laadittavassa osayleiskaavatyössä.

Kysely on toimitettu kortteleihin jokaista Reijolan rakentamisen aikaista vuosikymmentä kohden, alkaen 1970-luvulta ja päättyen 2000-lukuun. Korttelit on valittu rakennusajankohdan sekä talomäärän perusteella. Kysely on täysin luottamuksellinen, eikä yksittäistä vastaajaa pysty tutkimuksen loppuraportista tunnistamaan.

Palauttakaa täytetty lomake oheisessa palautuskuoressa mahdollisimman pian. Postimaksu on valmiiksi maksettu.

Kiitos käyttämästäne ajasta!

Lisätietoja tutkimuksesta ja vastaamisesta saatte sähköpostitse osoitteesta jani.karhu@joensuu.fi

Liite: Kyselylomake

Vastausohje

Vastatkaa kysymyksiin rengastamalla oikeaksi katsomanne vaihtoehto. Jos mikään annettu vastausvaihtoehto ei täysin sovi, niin rengastakaa se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa tilannettanne tai käsitystänne.

Rengastakaa kustakin kysymyksestä vain yksi vaihtoehto. Jokainen kysymys on tärkeä, lomakkeen täyttäminen vie aikaa noin 15 minuuttia. Voitte täydentää tai selventää vastaustanne kirjallisesti tarkoitukseen varattuun tilaan.

KYSYMYKSET

Taustakysymykset

1. Sukupuolenne

1. nainen
2. mies

2. Ikänne vuosina

3. Koulutustaustanne

1. peruskoulu tai kansakoulu
2. ylioppilastutkinto
3. ammattitutkinto
4. alempi korkeakoulututkinto
5. ylempi korkeakoulututkinto
6. Jokin muu, mikä: _____

4. Varsinainen toiminta. Oletteko ensisijaisesti

1. opiskelija
2. töissä
3. eläkkeellä
4. työtön
5. muu tilanne, mikä? _____

5. Sijaitseeko tai sijaitsiko työ tai opiskelupaikkanne

1. Entisen Pyhäselän kunnan alueella
2. Joensuussa
3. Muualla maakunnassa
4. Jossakin muualla _____

6. Kotitalouteenne kuuluu

1. aikuisia, lukumäärä ____ henkilöä
2. lapsia, lukumäärä ____ henkilöä

7. Kotitaloutenne vuotuiset bruttotulot

1. < 20 000 €
2. 20 000-39999 €
3. 40 000-59999 €
4. 60 000-79999 €
5. 80 000-> €

8. Asutteko

1. omakotitalossa
2. rivitalossa
3. muun tyyppisessä talossa

9. Miltä vuosikymmeneltä lähtien olette asunut Reijolassa?

1. 1970-luvulta
2. 1980-luvulta
3. 1990-luvulta
4. 2000-luvulta
5. Jokin muu vuosikymmen: _____

10. Oletteko muuttanut nykyiseen asuntoon

1. Reijolan sisältä
2. Muualta entisen Pyhäselän alueelta
3. Joensuusta
4. Muualta Pohjois-Karjalan alueelta
5. Muualta Suomesta
6. Suomen ulkopuolelta

11. Mitkä olivat keskeiset syyt Reijolaan muuttamisessa (esim. työpaikka, palvelut tai väljempi asuminen)? Mainitkaa yksi tai useampi seikka.

12. Perhemuoto muuttaessa Reijolaan

1. naimaton
2. avio- tai avoliitossa
3. jokin muu: _____

13. Kun muuttitte Reijolaan, muuttiko mukanaan alaikäisiä lapsia?

1. Kyllä
2. Ei

Asuminen Reijolassa

14. Kuinka tyytyväinen olette ollut Reijolaan asuinpaikkana?

1. Hyvin tyytymätön
2. Tyytymätön
3. En osaa sanoa
4. Tyytyväinen
5. Hyvin tyytyväinen

15. Ovatko asumistyytyväisyyteen vaikuttavat seikat muuttuneet verrattuna hetkeen jolloin muuttitte Reijolaan tai asumisen aikana?

1. Eivät lainkaan
2. Vähän
3. En osaa sanoa
4. Jonkun verran
5. Paljon

16. Mainitkaa yksi tai useampi tyytyväisyyteen tai tyytymättömyyteen vaikuttava seikka.

17. Kuinka suuri merkitys Joensuun kantakaupungin läheisyydellä on Reijolassa asumisen kannalta?

1. Ei lainkaan merkitystä
2. Vain vähän merkitystä
3. En osaa sanoa
4. Paljon merkitystä
5. Joensuun merkitys on ratkaisevaa

18. Oletko ollut tyytyväinen Pyhäselän kunnan toimintaan, palveluiden ja Reijolan kehittämisen suhteen?

1. Hyvin tyytymätön
2. Tyytymätön
3. En osaa sanoa
4. Tyytyväinen
5. Hyvin tyytyväinen

19. Onko Reijolan palvelutarjonta (esim. liikekeskus) mielestäsi riittävä ja toimiva?

1. Ei 2. Kyllä

Jos vastasit Ei, miten Reijolan palveluita pitäisi mielestäsi kehittää tai mitä olennaisia palveluita Reijolasta mielestäsi puuttuu?

20. Harkitsetteko tai oletteko harkinnut muuttoa jonnekin muualle?

1. En ole.
2. Kyllä. Minne? _____
Mikä ratkaisi asian Reijolan hyväksi?

21. Kun ajattelette nykyistä asumistanne, miten tyytyväisiä olette seuraaviin seikkoihin: Asteikolla: 1: hyvin tyytymätön, 3: en osaa sanoa, 5: hyvin tyytyväinen

1. Asunto sinänsä	1	2	3	4	5
2. Asumisen kustannukset	1	2	3	4	5
3. Työmatkakustannukset	1	2	3	4	5
4. Asuinympäristön laatu	1	2	3	4	5
5. Asuinalueen rauhallisuus	1	2	3	4	5
6. Palveluiden sijainti	1	2	3	4	5
7. Liikenneyhteydet	1	2	3	4	5

22. Oletteko osallistunut kylätoimikunnan tai asukasyhdistyksen toimintaan?

1. Kyllä
2. En

23. Oletteko havainnut vastakkainasettelua uudemman asutuksen ja vanhemman maaseutuasutuksen välillä?

1. Kyllä
2. En
3. En osaa sanoa

Jos vastasit kyllä, millaista: _____

Tulevaisuus ja Reijolan kehittäminen

24. Reijolan taajama tulee kehittymään rautatien ja rannan välialueelle, Muloon. Mitä ajatuksia tämä herättää?

25. Reijolan keskustan liikennejärjestelyt ovat muuttuneet. Mitä odotatte keskustan kehittämiseltä?

26. Kuinka käyttäisitte Reijolan, Niittylahden ja Mulon ranta-alueita? Mitkä alueet sopivat mielestänne

1. Lomarakentamiseen

Reijolassa: _____

Niittylahdessa: _____

Mulossa: _____

2. Asumiseen

Reijolassa: _____

Niittylahdessa: _____

Mulossa: _____

3. Yhteiskäyttöön

Reijolassa: _____

Niittylahdessa: _____

Mulossa: _____

4. Suojeluun

Reijolassa: _____

Niittylahdessa: _____

Mulossa: _____

27. Tulisiko Reijolan alueella oleva rantarakentaminen muuttaa pysyväksi asumiseksi?

28. Millaista rakentamista Haapaniemen alueella tulisi mielestänne suosia:

1. Omakotitalo

2. Rivitalo

3. Kerrostalo

4. Muunlaista, millaista: _____

29. Haluaisitteko asua maaseudulla kaava-alueen ulkopuolella?

1. Kyllä

2. En

Miten koette haja-asutusrakentamisen esimerkiksi palveluiden tai liikennejärjestelyjen suhteen? Onko lupamenettely mielestänne toimiva?

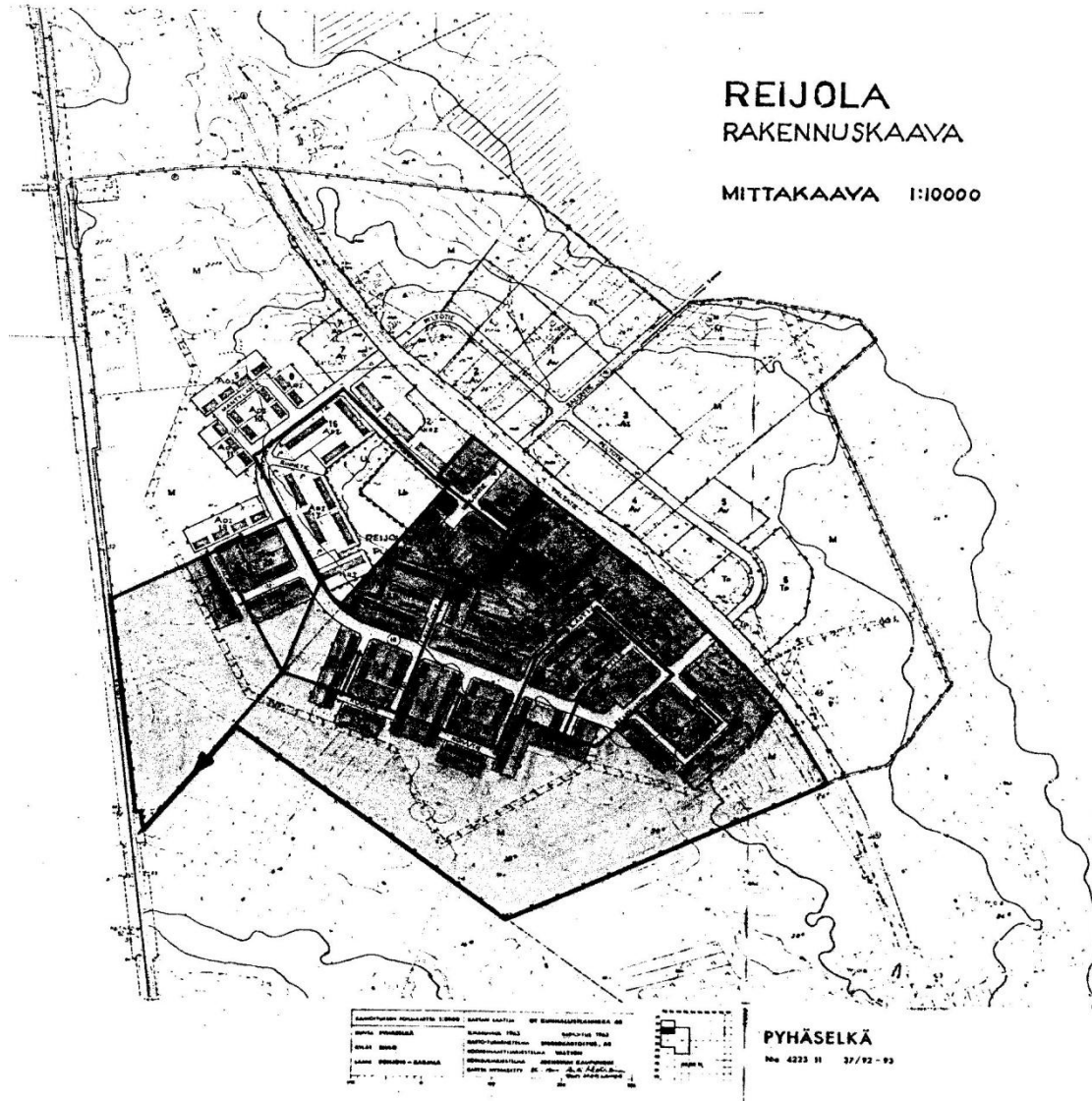
30. Miten Reijolan kaava-alueiden ulkopuoliset esimerkiksi Kummun, Mulosalon tai Vehkapuron alueet pitäisi mielestänne rakentaa?

31. Pyhäselkä liittyi vuoden vaihteessa Joensuun kaupunkiin. Mitä odotatte liitokselta?

32. Vapaita kommentteja tai tarkennuksia vastauksiin:

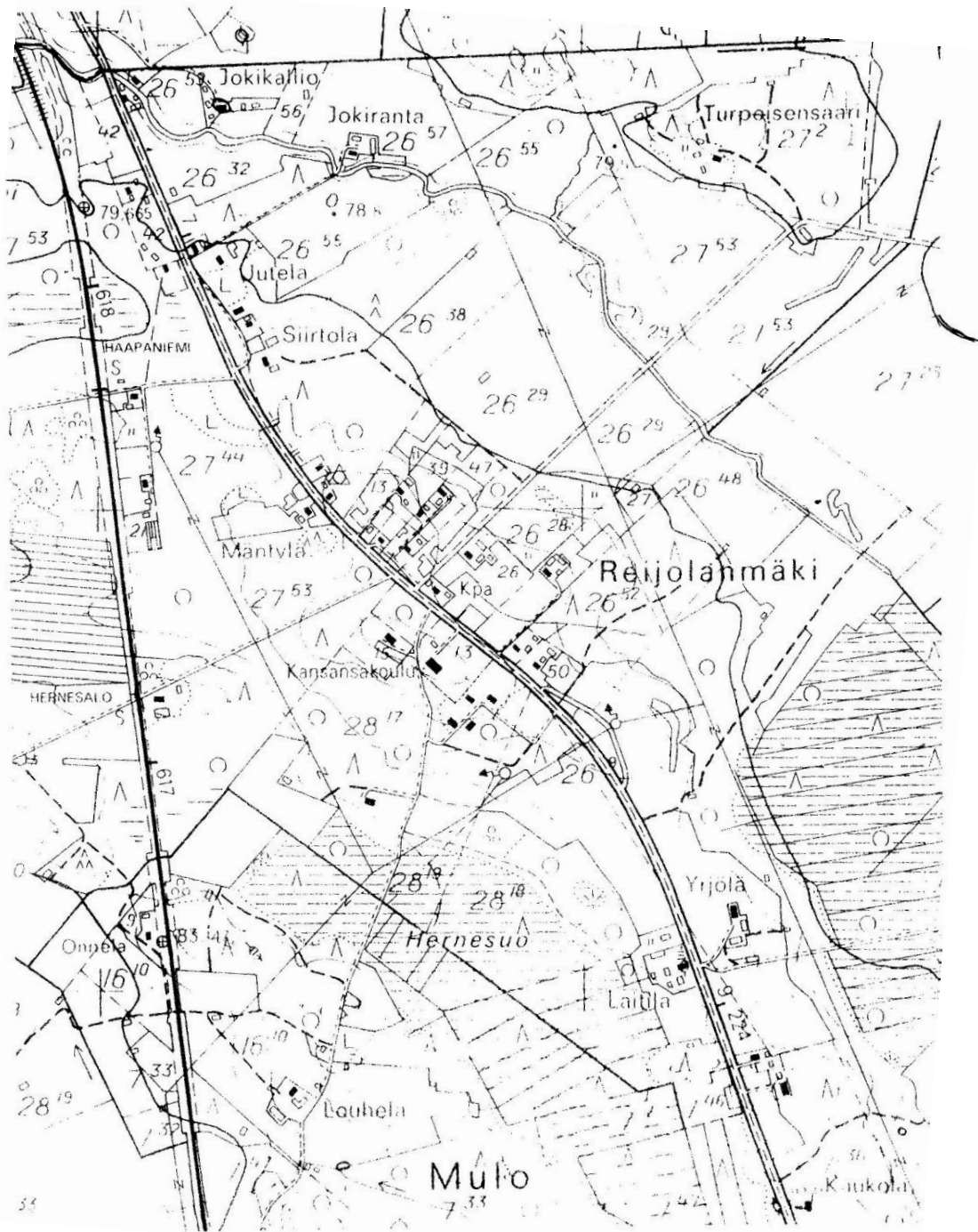
Mikäli olette halukas laajempaan haastatteluun ottakaa yhteyttä sähköpostiosoitteeseen: jani.karhu@joensuu.fi tai jättäkää yhteystietonne alla olevaan tyhjään tilaan. Kiitos vastauksista.

Karttaliite 1. Reijolan rakennuskaava 1:10000 1969. Joensuun kaupunki.

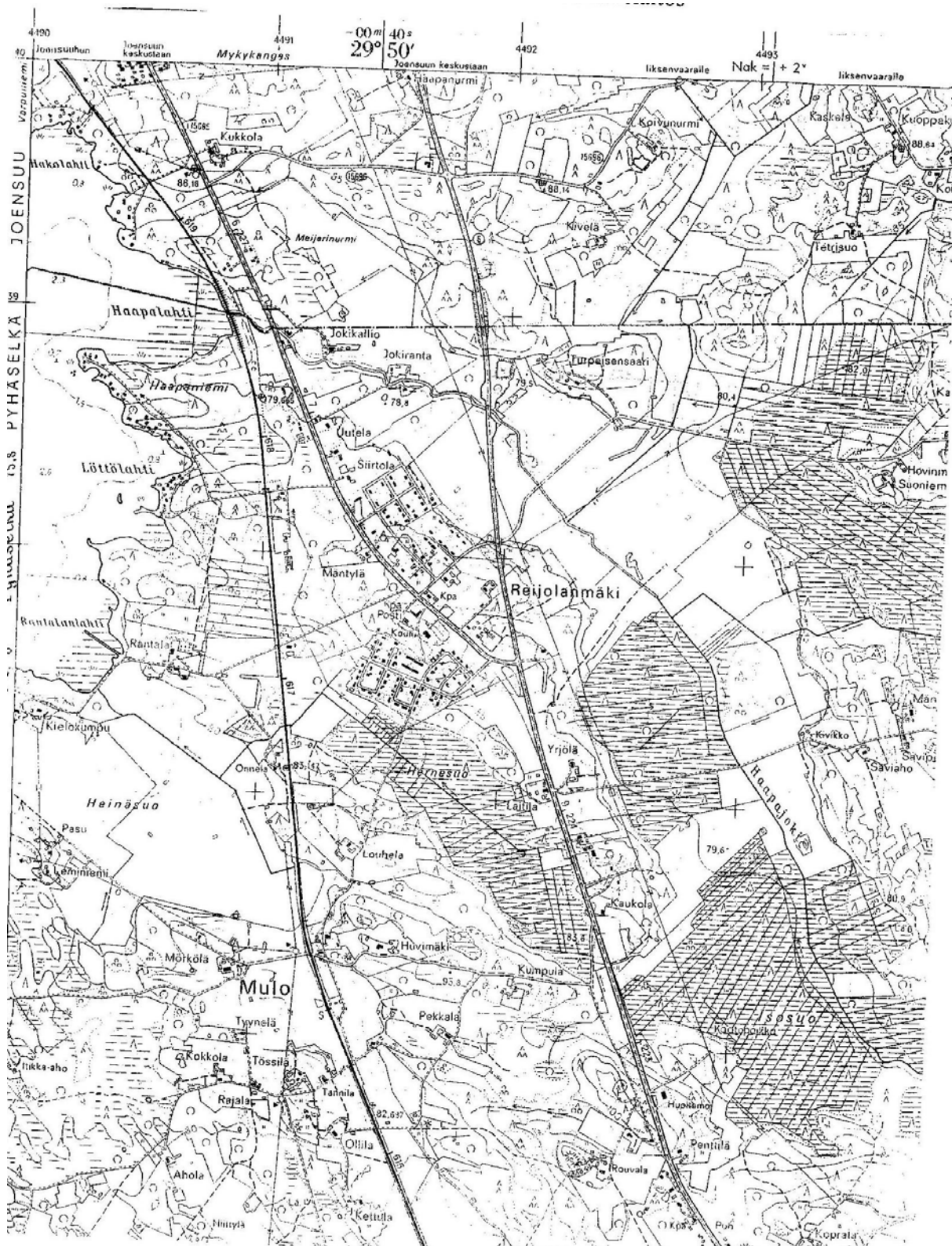
Karttaliite 2.

Peruskartta 1:10000 Reijolanmäki:1960–1970- lukujen vaihde. Maanmittauslaitos.

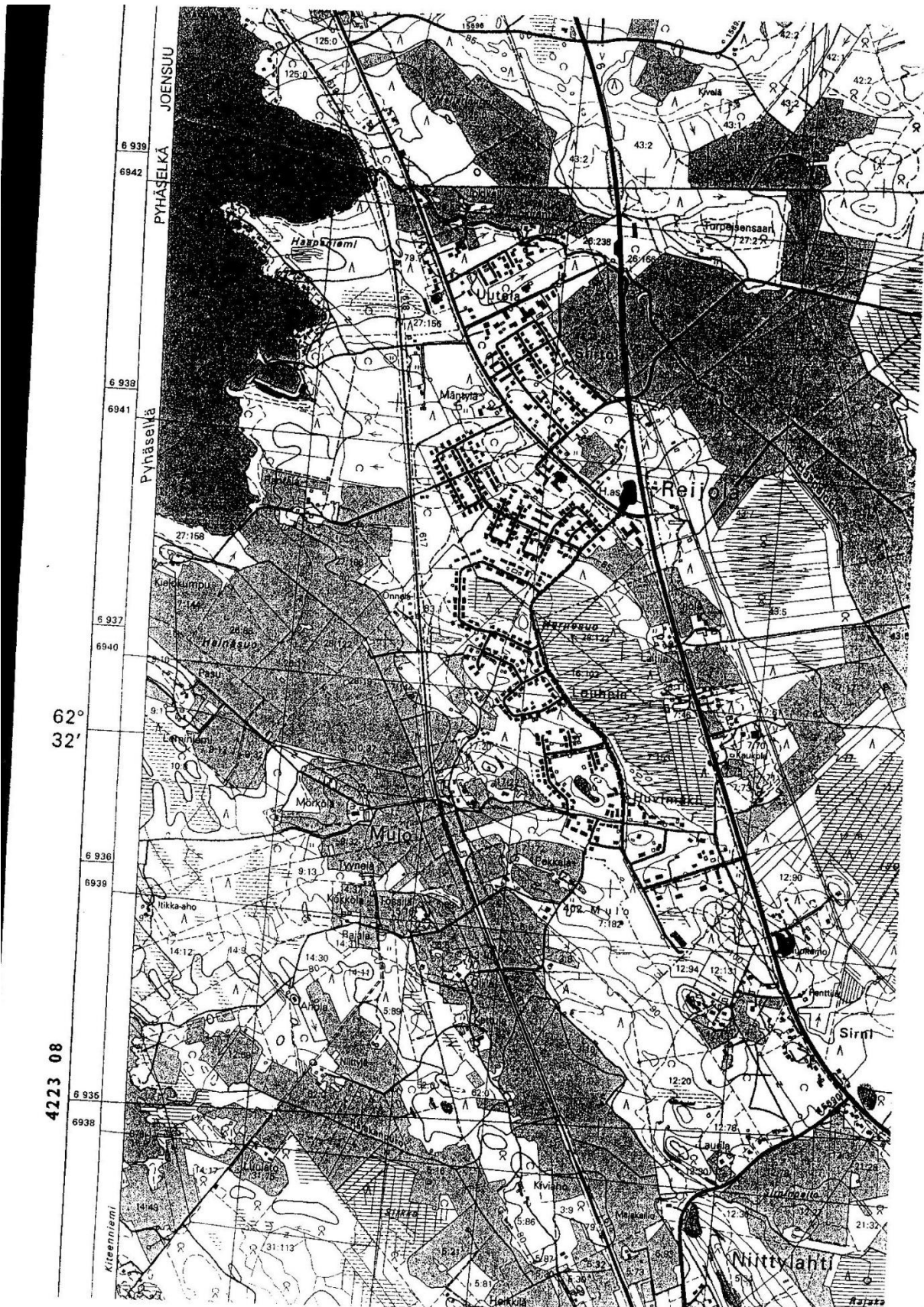
Karttaliite 3.

Peruskartta 1:20000 Reijolanmäki: 1977 Maanmittauslaitos.

Karttaliite 4.

Peruskartta 1: 20000 Reijola: 1994 Maanmittauslaitos

Karttaliite 5.

Osayleiskaavaluonnos 1:15000 Reijola 2000. Joensuun maanmittaustoimiston arkisto.

